

Terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb

*En analyse av AQIMs og MUJAOs kobling til
organisert kriminalitet*

Mirlind Shala

Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2014

Terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb

En analyse av AQIMs og MUJAOs kobling til organisert kriminalitet

© Mirhind Shala

2014

Terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb

Mirhind Shala

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet er et tema som har fått større oppmerksomhet de siste tiårene. Denne oppgaven undersøker hvordan terroristgruppene AQIM og MUJAO er knyttet til organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Dette er en kompleks forbindelse med ulike dimensjoner. Utgangspunktet er en modell som er utformet for å se på hvordan interaksjonen mellom terrorisme og organisert kriminalitet foregår.

Hovedfunnet er at koblingen mellom de to organisasjonsformene vil variere mellom aktiviteter og grupper. Både AQIM og MUJAO er involvert i ulovlige aktiviteter som våpenhandel og sigarettsmugling. AQIM bedriver dokumentforfalskning, noe som har sammenheng med at gruppen har vært en etablert gruppe i mange år og har hatt celler i Europa. MUJAO derimot er lite synlig på det området, men har heller ikke samme behov på grunn av lovløshet, lange grenser og tynt befolkede grenseområder. Sistnevnte er i sterkere grad involvert i narkotikakriminalitet gjennom medlemmer og støttespillere. En konsekvens kan være svekket legitimitet og oppslutning blant lokalbefolkningen ettersom narkotika er forbudt etter islamsk lovgivning. Kidnappinger av vestlige borgere har også bidratt økonomisk til begge gruppenes fremvekst. Dette er det klareste uttrykket for koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. En forskjell er at AQIM stort sett har kidnappet vestlige borgere, mens MUJAO også har kidnappet algeriere og borgere fra andre afrikanske land.

Når det gjelder organisatoriske strukturer er det ingen forbindelse mellom AQIM og kriminelle grupper. MUJAO har en mer uklar struktur, og omfatter individer som er aktive innenfor smuglarmiljøene. Dette kopler denne jihadistgruppen til de kriminelle nettverkene. Kortsiktige målsettinger gjør at begge gruppene vil samarbeide med kriminelle grupper, men divergerende langsiktige målsettinger hindrer stabile og langvarige allianser. Ingen av gruppene har et direkte samarbeid med kriminelle grupper i forhold til korrupsjon. De er heller ikke avhengige av hverandre på dette området. Videre er kultur et interaksjonsområde som gjør at AQIM og MUJAO kobles til kriminelle nettverk. Religion, nasjonalisme og lokal tilhørighet skaper et kulturelt fellesskap mellom gruppene. Til slutt er det ingen indikasjoner på at moderne kommunikasjonsteknologi er et område som fører til samarbeid mellom de to terroristgruppene og kriminelle aktører. AQIM har riktignok vært aktiv på internett, men har ikke hatt behov for støtte fra kriminelle på dette området. De viktigste felles interessene og

dermed de tetteste båndene er derfor på det økonomiske området, men samarbeidet er i hovedsak fra sak til sak, og medfører bare i liten grad organisatoriske bånd.

Forord

Masteroppgaven markerer et høydepunkt i min akademiske reise. Arbeidet med oppgaven har vært lærerikt og givende, men også krevende og utfordrende. Det har stimulert min nysgjerrighet, samtidig som at det har testet min tålmodighet. Resultatet av dette er personlig, faglig og intellektuell vekst.

Mange personer fortjener en stor takk for å forme dette produktet og forfatteren av dette produktet. Jeg vil først og fremst takke min veileder Anders Kjølberg. Hans konstruktive tilbakemeldinger, kritikk og støtte har vært uvurderlige for å gjøre denne oppgaven så god som mulig. Han fortjener all honnør for å være tilgjengelig for møter og innspill på e-post. Denne oppgaven har delvis blitt til i samarbeid med Forsvarsdepartementet. Derfor ønsker jeg å takke rådgiver Erlend Kibsgaard Vestad fra departementet for mange gode og nyttige kommentarer. En stor takk går også til min gode venn Hans J. Skjong som fant tid til å lese og kommentere et utkast av oppgaven.

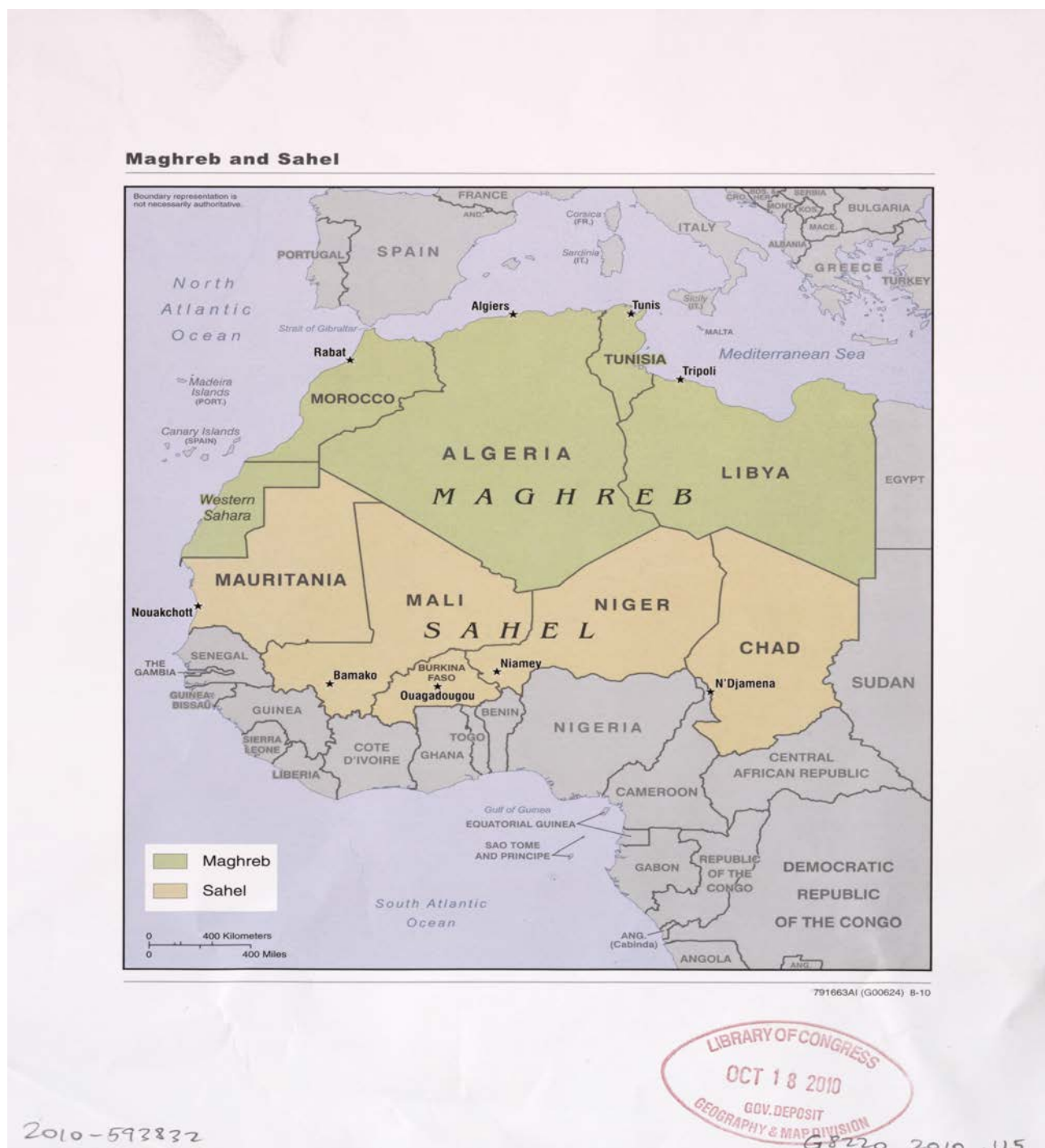
Studietiden har ikke bare handlet om studier, men også vennskap. Derfor ønsker jeg å uttrykke min takknemlighet overfor alle venner både på og utenfor Blindern. Våre stunder sammen har vært friske innslag i en ellers hektisk og til tider ensformig studiehverdag. Sist, men ikke minst vil jeg nevne familien min som i sterkest grad har formet meg til å bli den personen jeg er. Takk til mamma Sadije, pappa Xhavit og bror Herolind for støtten jeg har fått gjennom alle årene. Alle feil og mangler er ene og alene undertegnedes ansvar.

Mirlind Shala,

Blindern, 18. mai 2014.

Antall ord: 35 646

Kart over Maghreb og Sahel

Kilde: Det amerikanske kongressbiblioteket

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Forskningsspørsmål.....	1
1.2	Hvorfor studere terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb?	2
1.3	Hovedfunn	4
1.4	Oppgavens struktur.....	5
2	Den generelle forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet	6
2.1	Begrepsinnhold.....	6
2.1.1	Hva er terrorisme?.....	6
2.1.2	Hva er organisert kriminalitet?.....	8
2.2	Likheter og forskjeller	10
2.3	Hva ligger til grunn for koblingen?	12
2.3.1	Globaliseringen	14
2.3.2	Den finansielle kampanjen mot terrorisme	15
2.3.3	Mislykkede og svake stater og konflikter	16
3	Litteraturgjennomgang	18
3.1	Tidligere forskning om terrorisme og organisert kriminalitet.....	18
3.1.1	Hva mangler?	20
3.2	Tidligere forskning om Sahel og Maghreb.....	21
3.2.1	Hva mangler?	22
4	Teori.....	24
4.1	Opphav og formål.....	24
4.2	Interaksjonsområder og indikatorer.....	25
5	Forskningsdesign og metode.....	33
5.1	Det komparative casestudiet.....	33
5.2	Validitet og reliabilitet.....	34
5.3	Hva er casestudiet?	35
5.3.1	Valg av case	35
5.3.2	Hvorfor bruke casestudiet?.....	36
5.3.3	Utfordringer.....	37
5.4	Dokumentstudier	39
5.4.1	Primærlitteratur	39

5.4.2	Sekundærlitteratur	40
5.5	Validiteten	40
5.6	Hvordan styrke reliabiliteten?	42
6	Bakgrunn	44
6.1	Det historiske bakteppet	44
6.2	Sosioøkonomiske forhold og demokratisering	46
6.3	Etniske motsetninger og konflikter.....	48
6.4	Religiøs fundamentalisme	50
6.5	AQIM.....	51
6.6	MUJAO	53
6.7	Organisert kriminalitet.....	54
7	Analyse.....	56
7.1	Ulovlige aktiviteter	57
7.1.1	Dokumentforfalskning	57
7.1.2	Våpenforsyning	59
7.1.3	Narkotikasmugling	62
7.1.4	Sigarettsmugling.....	65
7.1.5	Kidnappinger.....	67
7.2	Organisatoriske strukturer	71
7.3	Organisatoriske målsettinger	73
7.4	Korrupsjon.....	74
7.5	Kultur/oppslutning.....	77
7.6	Kommunikasjon/informasjonsteknologi	79
7.7	Implikasjoner	81
7.8	Oppsummering	82
8	Konklusjon	85
8.1	Veien videre.....	86
	Litteraturliste	88
	Vedlegg: Norske interesser	108
	Konsekvenser for norske interesser.....	108
	Økonomiske interesser	108
	Sikkerhetspolitiske interesser	110
	Interesser i forhold til norske representanter og borgere.....	111

1 Innledning

16. januar 2013 stormet terrorister et gassproduksjonsanlegg i In Amenas i den østlige delen av Algerie og tok hundrevis av gisler fra en rekke land, deriblant norske Statoil-ansatte. En gruppe som kalte seg “Den maskerte brigade” tok på seg ansvaret for angrepet og krevde blant annet at Frankrike stanset sine angrep mot islamister i Nord-Mali (The Telegraph 2013; Hagen m.fl. 2013:36-38). Om lag 40 mennesker, inkludert fem nordmenn, ble drept i det blodige gisseldramaet som utspant seg over flere dager og tok slutt etter at algeriske styrker slo til mot terroristene. 29 av gisseltakerne ble drept. Gruppen var ledet av Mokhtar Belmokhtar, en tidligere kommandør i Al-Qaida i det islamske Maghreb (AQIM). Belmokhtar hadde lang krigserfaring og var kjent for å ha vært involvert i sigarettsmugling og kidnappinger av vestlige borgere. Terrorangrepet bidro til større oppmerksomhet mot terrorisme i Sahel og Maghreb, to geografiske regioner i Afrika, og illustrerte det komplekse forholdet mellom terrorisme og organisert kriminalitet i regionene.

I dette kapitlet vil fundamentet for oppgaven gjennomgås. Først vil jeg kortfattet redegjøre for dens formål, avgrensning og forskningsspørsmål. Deretter gis en gjennomgang av hvorfor det er nyttig å studere temaet. I neste omfang skisseres hovedfunnene, før jeg avslutningsvis peker på oppgavens videre struktur.

1.1 Forskningsspørsmål

Formålet med denne oppgaven er å undersøke forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Søkelyset blir rettet mot AQIM og Bevegelsen for Enhet og Jihad (MUJAO) som har fått stor oppmerksomhet og er blant de mer kjente terrorgruppene som opererer i regionene. Oppgaven vil være avgrenset i tid og rom. Når det gjelder tid er det perioden 2003 til 2013 som vil bli vektlagt. Bakgrunnen er økt aktivitetsnivå blant AQIM og MUJAO i flere av landene i denne perioden. Rommet omfatter først og fremst Algerie og Mali, men også Niger og Mauritania vil belyses. Det er et grenseoverskridende fenomen som skal studeres. Derfor velger jeg heller å studere disse landene i regionen fremfor et bestemt land. Hva som skjer i et land kan vanskelig ses helt isolert fra de politiske forholdene i andre land. For eksempel ble terrorangrepet mot gassanlegget i Algerie knyttet til Frankrikes angrep mot islamister i nabolandet Mali (Al-Jazeera 2013). Terrorister og kriminelle opererer også utenfor de nevnte landene, men oppgavens omfang gjør det nødvendig å begrense det til noen

av landene. Av den grunn velger jeg å ta utgangspunkt i land som oftere kommer på banen i forbindelse med diskusjoner om terrorisme og organisert kriminalitet i regionen.

Forskningsspørsmålet tar utgangspunkt i oppfatningen om at terrorisme skiller seg fra organisert kriminalitet. Det er en forskjell mellom terroristgrupper og kriminelle grupper. Når det gjelder Sahel og Maghreb er det spesielt to forhold som gjør det det hensiktsmessig å behandle terrorister og kriminelle grupper som to ulike organisasjonsformer. For det første har terrorgrupper som AQIM og MUJAO politiske og religiøse ambisjoner. De har krevd innføring av sharia-lovgivning i de landene som de opererer i (BBC News 2013). For det andre har de gjennomført terrorangrep, blant annet med begrunnelse om hevn for den franske intervensjonen i Mali. Det å forfølge religiøse mål og politiske motiver markerer på et vis forskjellen mellom disse terrorgruppene og rene kriminelle grupper. De sistnevnte vil hovedsakelig konsentrere seg om smugling av blant annet narkotika og våpen, som har vært vanlig i store, åpne og lovløse områder i Sahel og Maghreb (Lacher 2012:4). Det interessante er å se hvordan og på hvilke områder terrorister og kriminelle grupper samarbeider, hvilke kriminelle aktiviteter terrorister beskjeftiger seg med og hva som ligger til grunn for interaksjonen. I praksis er grensene uklare, og ofte kan det være de samme personene som deltar i begge typer aktiviteter. Det er en gråsone som er viktig å forholde seg til, men forskjellene mellom de to organisasjonsformene er likevel betydelige nok til at en forbindelse mellom dem kan undersøkes. Følgende forskningsspørsmål vil være basis for oppgaven:

Hvordan er AQIM og MUJAO koblet til den organiserte kriminaliteten i Sahel og Maghreb?

1.2 Hvorfor studere terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb?

Det er spesielt to aspekter som gjør det viktig å analysere koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. For det første har tidligere forskning bare delvis og overfladisk berørt denne forbindelsen i de to regionene. Det har ikke vært gjennomført systematiske undersøkelser av fenomenet. Oppmerksomheten har stort sett vært rettet mot tre forhold: 1) terroristgruppene som har fått fotfeste i området, 2) den organiserte kriminaliteten som spesielt har vært synlig gjennom kokaintrafikken og 3) de kriminelles forbindelser til myndigheter (Larémont 2011:242-268; Alexander 2012:1-31; Lacher 2012:1-25). Det skaper dermed et rom for å undersøke nærmere forholdet mellom disse aktørene eller de måter

terrorister velger å gjennomføre kriminell virksomhet på. Dette kommer jeg nærmere tilbake til.

Søkelyset blir rettet mot terrorisme. En viktig dimensjon ved terrorismefenomenet er forholdet til organisert kriminalitet. Dette reiser spørsmål om hva som gjør at terroristgrupper og kriminelle aktører velger å samarbeide, hvordan denne forbindelsen fungerer og hvor de samarbeider. En forståelse av denne koblingen kan være et første steg på veien mot å utforme strategier med sikte på å bekjempe terroristgrupper og deres forbindelser. Samtidig vil denne forståelsen også bidra til å rette søkelyset mot de underliggende forholdene som ligger til grunn for at gruppene oppstår. Islamske terroristgrupper som opererer i området har fått stadig større oppmerksomhet de siste årene, blant annet som følge av kidnappinger av vestlige borgere i Sahel og Algerie. AQIM og MUJAO har blitt relevante aktører i regionene. Gruppene har utvidet sine aktiviteter fra Algerie til Mali, Mauritania og Niger (Laub & Masters 2014).

For det andre er det et høyst viktig og aktuelt tema. Det gjelder både situasjonen i Sahel og Maghreb og generelt temaet om den nevnte sammenhengen. Ikke minst har konflikten i Mali, nærværet av jihadistgrupper¹ og terrorangrepet i Algerie i januar 2013 bidratt til å sette regionene i søkelyset. AQIM og MUJAO har hatt stor betydning når det gjelder det stadig større fokuset på sikkerhet i regionen. De har seilt opp som store sikkerhetsutfordringer for landene i Sahel og Maghreb.

For norsk sikkerhetspolitikk er det to forhold som gjør temaet spesielt viktig. For det første representerer internasjonal terrorisme og politisk ustabilitet store trusler som ikke kan overses. For det andre er norske økonomiske interesser berørt av hva som foregår i regionen. For eksempel har Statoil virksomhet i Algerie, et land hvor det har blitt gjennomført mange terrorangrep.

Ustabilitet og svake stater har utløst frykt for at Al-Qaida kan ønske å flytte tyngdepunktet fra Afghanistan og Pakistan til Sahel og Maghreb. Regionene ser ut til å bli en viktig del i den globale kampen mot terror. Frankrikes intervensjon i Mali i januar 2013 avspeiler nettopp det (Al-Jazeera 2013). Selv om oppgaven ser på to bestemte geografiske regioner og to terroristorganisasjoner, vil sammenhengen delvis ha relevans andre steder og

¹ I medier og i forskningen har begreper som "islamister" og "jihadister" ofte blitt brukt om hverandre. Det kan bli misvisende dersom man ikke er oppmerksom på forskjellene som finnes mellom dem. For å hindre forvirring er det viktig med en avklaring. Islamister er individer eller grupper som kjemper for å utbre islam. De kan bruke voldelige eller fredelige midler. Jihadister er individer eller grupper som bruker vold i islamsk navn. Dette betyr at alle jihadister er islamister. I denne oppgaven brukes begge begrepene. Ettersom terrorisme er temaet utelukkes islamistene som ønsker fredelige endringer.

for andre grupper. Dette avspeiles ved at terrorister samarbeider med kriminelle aktører og bedriver kriminell virksomhet også i andre deler av verden. Kaukasus, Midtøsten, Colombia og Afghanistan er noen av disse områdene. Enkelte grupper, som FARC, har til en viss grad også forlatt politiske mål for å fokusere på profitt (Liang 2011:2). Den komplekse sammenhengen mellom terrorisme og kriminalitet er et tema som har fått større oppmerksomhet de siste tiårene. Økonomiske og politiske endringer og store begivenheter har bidratt til å aktualisere sammenhengen og de potensielle konsekvenser det kan skape.

1.3 Hovedfunn

Denne oppgaven viser at både AQIM og MUJAO er tett knyttet til organisert kriminalitet for å få inntekter og styrke logistikken. Modellen med interaksjonsområder kan i stor grad forklare hvordan de forholder seg til organisert kriminalitet. Kidnappinger er det fremste uttrykket for tilknytningen. Gruppene er like på mange områder, men også ulike. Begge driver med kidnappinger, men MUJAO ser ut til å være mer villig til å kidnappe afrikanske borgere. Begge er involvert i ulovlige aktiviteter som våpenhandel og sigarettsmugling. AQIM har riktignok lenger erfaring i dokumentforfalskning på grunn av at den har eksistert lenger og hatt celler i Europa. Konsekvensen har derfor vært større bevegelsesfrihet på tvers av landegrensene. MUJAO på sin side har i større grad vært tilknyttet narkotikasmugling gjennom medlemmer og allierte. En mulig implikasjon er svekket legitimitet og oppslutning. Det er sannsynlig at jihadistgruppene bruker sin innflytelse og kontroll til å skattlegge smuglere.

AQIMs delvise hierarkiske strukturer skiller seg fra de mer løse strukturene til de kriminelle gruppene. Det er ingen dokumentasjon på at det er medlemmer som er med i begge organisasjonsformene. MUJAO derimot har en uklarere struktur og er i større grad tilknyttet personer med bakgrunn i det kriminelle miljøet. Både AQIM og MUJAO har like målsettinger, og et samarbeid med kriminelle grupper er først og fremst basert på kortsiktige målsettinger. Begge gruppene har utnyttet korrupsjon i Sahel og Maghreb uten nødvendigvis å være avhengig av eller samarbeide direkte med kriminelle grupper. Begge har også hatt et fotfeste i lokalsamfunn gjennom kulturelle likheter, og på den måten stiftet bekjentskap med aktører i smuglermiljøene. Når det gjelder informasjonsteknologi er AQIM aktiv på dette feltet, men gruppen har ikke hatt behov for samarbeid med kriminelle på dette området. MUJAO har på sin side ikke vært aktiv og heller ikke hatt kontakt med disse aktørene.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i åtte kapitler (inkludert innledning) som reflekter gangen i undersøkelsesopplegget. I kapittel 2 gjennomgår jeg viktige aspekter ved forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Begrepsavklaringer, likheter og forskjeller mellom de to organisasjonsformene og hvilke strukturelle forhold som gjør det mulig for terrorister og kriminelle grupper å komme sammen står sentralt.

Kapittel 3 handler om litteraturgjennomgangen. Her beskrives tidligere forskning som har blitt gjort både om terrorisme og organisert kriminalitet generelt og forbindelsen mellom de to organisasjonsformene i Sahel og Maghreb spesielt. I tillegg forklarer jeg hvordan denne oppgaven er et bidrag som frembringer ny innsikt om temaet.

I kapittel 4 skisseres det teoretiske rammeverket for oppgaven. Det er en modell som identifiserer interaksjonsområder mellom terrorister og kriminelle aktører. Jeg beskriver de ulike elementene i modellen, og begrunner hvorfor denne er relevant og viktig for å forstå terrorisme og organisert kriminalitet i de to regionene.

I kapittel 5 redegjøres det for valg av forskningsdesign og metode. Her presenteres det komparative casestudiet og de ulike metodologiske styrkene og utfordringene. I tillegg diskuteres validitet og reliabilitet, kildekritikk og dokumentanalyse.

I kapittel 6 gjennomgås bakgrunnen for terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Her rettes søkelyset mot de viktige forholdene som ligger til grunn for oppblomstring av terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. I tillegg ser jeg på AQIM, MUJAO og organisert kriminalitet hver for seg.

Kapittel 7 innebærer en empirisk analyse av hvordan modellen kan brukes for å forklare hvilken tilknytning AQIM og MUJAO har til organisert kriminalitet. Her vurderes hvorvidt og i hvilken grad den er egnet til å forklare de to terrorgruppene kobling.

Kapittel 8 er det avsluttende kapitlet i oppgaven. Her konkluderes det, de store linjene trekkes samtidig som at veien videre i forhold til forskning på temaet diskuteres.

I vedlegget vil spørsmålet om hvilke konsekvenser forbindelsen har for norske interesser behandles. Her vil søkelyset rettes mot økonomiske interesser, sikkerhetspolitiske interesser og interesser i forhold til norske representanter og borgere. Terrorangrepet mot naturgassanlegget i In Amenas, hvor Statoil var blant operatørene, viste at norske interesser også kan bli rammet. Grunnen til at jeg velger å ha denne delen i et vedlegg fremfor i selve oppgaven er at temaet går noe utenfor forskningsspørsmålet.

2 Den generelle forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet

Hovedformålet med dette kapitlet er å kaste lys over den generelle koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Grunntanken er at koblingen i Sahel og Maghreb ikke kan ses isolert fra en større og bredere debatt som pågår om forholdet mellom de to organisasjonsformene. Derfor er det viktig å plassere de to casene jeg tar for meg, AQIM og MUJAO, innenfor rammen av denne debatten. Nedenfor vil jeg først avklare og diskutere begrepene terrorisme og organisert kriminalitet. Deretter redegjøres det for hvilke likheter og forskjeller som finnes mellom organisasjonsformene. Til slutt diskuteres hvilke generelle forhold som ligger til grunn for fremveksten av koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Dette vender jeg tilbake til.

2.1 Begrepsinnhold

For å kunne gi et best mulig bilde av terrorisme og organisert kriminalitet forutsettes det at begge begrepene avklares. Dette er viktig av to grunner. For det første bidrar en slik avklaring til å få innsikt i hva begrepene betyr, hvilke aspekter de rommer og hvordan de skiller seg fra hverandre. For det andre skaper det et grunnlag for å forstå konteksten, det vil si koblingen mellom terroristgrupper og kriminelle nettverk. Like viktig er det å være bevisst på at terrorisme og organisert kriminalitet ikke er entydige begreper å definere og at det kan være glidende overganger mellom dem. Det finnes et mangfold av definisjoner som varierer i tid og rom. Utgangspunktet er at terrorisme er kriminalitet, men at det har noen vesentlige kjennetegn som skiller det fra det som tradisjonelt oppfattes som organisert kriminalitet. Jeg forholder meg til en begrepsavklaring av hvert av begrepene, men på grunn av mangfoldet er det rimelig å presentere noen definisjoner som finnes. Dette illustrerer debattene som har foregått og fortsatt foregår om hvordan terrorisme og organisert kriminalitet best kan defineres.

2.1.1 Hva er terrorisme?

Etymologisk er det klart hva terrorisme betyr. Begrepet inneholder ordet “terror” som stammer fra det latinske ordet “terrere”. Dette kan oversettes til “å skremme noen gjennom

frykt“. Det ble et sterkt politisk ladet ord under den franske revolusjonen på slutten av 1700-tallet (Schmid 2011:41). Hva angår definisjonen derimot er det en del uenighet å spore. Hundrevis av definisjoner har blitt foreslått. Nedenfor vises det til to ulike forsøk på å definere terrorisme.

Det amerikanske utenriksdepartementet definerte i 2006 terrorisme på følgende vis:

“The term terrorism means premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents (usually intended to influence an audience)” (Schmid 2011:44).

Den israelske forskeren Boaz Ganor har kommet med en liknende, men noe annerledes definisjon: “The definition proposed here states that terrorism is the intentional use of, or threat to use, violence against civilians or against civilian targets, in order to attain political aims” (Ganor 2002:294).

Definisjonene skiller seg fra hverandre langs ulike dimensjoner. For det første er det ulike syn på hvilke målgrupper terrorismen retter seg mot. Det amerikanske utenriksdepartementet opererer med en bredere målgruppe enn Ganor. Departementet omtaler ikke-stridende som mål for angrepene, noe som betyr at sivile, soldater som ikke er i strid og militære anlegg utenfor stridsoner omfattes av begrepet. Ganor på sin side påpeker at terrorisme er rettet mot sivile mål. For det andre er definisjonene ulike med hensyn til hvem terroristene er. Det amerikanske utenriksdepartementet er mer spesifikk og legger vekt på ikke-statlige aktører som utøvere av terrorisme. Basert på Ganors definisjon kan i grunn hvem som helst gjennomføre terroristhandlinger, inkludert staten. For det tredje er det forskjeller med hensyn til bruken av trusler. Mens Ganors definisjon inkluderer trusler som en del av terrorismen, utelater det amerikanske utenriksdepartementet truslene.

Terrorisme er et omstridt begrep som vekker negative konnotasjoner, og som ofte brukes om fiender og motstandere. Det er en merkelapp nesten ingen ønsker å ha på seg. Få individer eller grupper omtaler seg selv som terrorister. Forskere, politikere, journalister og andre kan legge til grunn ulike kriterier og ha ulik forståelse av hva terrorisme er. Myndigheter som kjemper mot opprørsgrupper vil konsekvent omtale sine motstandere som terrorister. På den måten søker de å legitimere seg selv og delegitimere sine motstandere. Gruppene på sin side vil som regel avvise stempelet og omtale seg snarere som “frigjøringskjemper“. Uttrykket “én manns terrorist er en annen manns frihetskjemper “ er kjent og utbredt. Det spiller på en oppfatning om at terrorismebegrepet er relativt, flyktig og subjektivt. En slik vurdering er imidlertid upresis, utilfredsstillende og lite nyttig for å forstå fenomenet. Det understreker

behovet for en mer systematisk begrepsavklaring som fanger opp sentrale elementer ved terrorisme og skiller det fra andre typer kriminalitet. En slik avklaring vil kunne si noe mer om fenomenet. Elementene kan bestå av blant annet målgrupper, motivasjon og metode. I begge eksempeldefinisjonene overfor ser en at vold og politisk motivasjon er inkludert. For å avklare begrepet velger jeg å inkludere flere kjente og viktige aspekter ved terrorisme.

Følgende begrepsavklaring av terrorisme legges til grunn for denne oppgaven:

“Terrorisme er systematisk bruk av vold eller trusler om vold for å oppnå politiske, ideologiske eller religiøse målsettinger. Det er en form for politisk vold begått av ikke-statlige aktører. Bevisste angrep blir rettet mot ikke-stridende for å skape og spre frykt. Gjennom handlingene søker terrorister oppmerksomhet om en sak for å kunne påvirke politiske prosesser. De ønsker å gjøre inntrykk på et større publikum som kan være en annen etnisk eller en religiøs gruppe, en hel nasjon, en regjering, et parti eller allmennheten“ (Hoffman 2006:40).

Begrepsavklaringen er ikke uttømmende, men den bidrar til å tegne et bilde av hva terrorisme er og hva det betyr. Den gir uttrykk for hva motivasjonen kan være, hvem målgruppen er, hvilke aktører som er involvert og hvilken metode de bruker for å formidle budskapet sitt på. I tillegg er fryktaspektet nevnt, som nettopp er kjernen i den etymologiske betydningen. De inkluderte aspektene markerer skillet mellom terrorisme og andre former for politisk vold og kriminalitet. Det gjør derfor begrepsavklaringen fruktbar.

2.1.2 Hva er organisert kriminalitet?

Det finnes heller ingen allmenngyldig definisjon av organisert kriminalitet. I likhet med terrorisme har også dette begrepet reist spørsmål og skapt diskusjoner. Flere definisjoner og begrepsavklaringer har blitt foreslått. Nedenfor refereres det til to av dem. De fremstilles som definisjoner, men virker snarere til å være oppstilling av karakteristikk. De omfatter aktiviteter, målsettinger og organisatoriske trekk. For noen kan begrepet assosieres med hierarkiske mafiaorganisasjoner man ofte møter i filmer. Slike organisasjoner finnes riktignok, men virkeligheten er mer komplisert enn som så. Kriminelle grupper er ulike både med hensyn til strukturer og aktiviteter. Organisert kriminalitet knyttes til kriminelle grupper, og samarbeid mellom flere personer er en viktig forutsetning for at kriminalitet kan anses for å være organisert (Meld. St. 7 (2010-2011):7)

Norske myndigheter legger vekt på følgende kjennetegn på fenomenet:

“dens mobilitet og grenseoverskridende karakter ved at den opptrer både innenfor, og på tvers

av landegrenser. Den går etter vinning og makt. Hvilket kriminalitetsområde det opereres på, avhenger av hva som til enhver tid gir mest profitt, vurdert opp mot oppdagelsesrisiko og straffereaksjoner. De kriminelle anslagene er ofte målrettede, godt planlagte, og de utøves i det skjulte av lukkede, kriminelle grupper og nettverk. De organiserte gruppene og nettverkene har ofte store ressurser, og tilpasser seg fort endrede samfunnsforhold, lovgivning, mottiltak mv“(ibid).

EU beskriver organisert kriminalitet ut fra en liste på 11 kjennetegn. De kan skisseres som følger:

- samarbeid mellom flere enn to personer,
- alle har egne, tildekte oppgaver,
- samarbeidet strekker seg over lengre perioder,
- det brukes en form for disiplin og kontroll,
- det foreligger mistanke om alvorlige kriminelle handlinger,
- virksomhet foregår i flere land (på internasjonalt nivå),
- det brukes vold eller annen form for trussel,
- organiseringen er av kommersiell eller forretningsmessige art,
- hvitvasking er en del av operasjonene,
- det utøves innflytelse på politikk, media, offentlig forvaltning, rettsmyndigheter eller økonomi.
- aktivitetene styres av målsettingene om vinning og/eller makt (ibid).

Det er forskjeller mellom begrepsinnholdet som norske myndigheter og EU legger til grunn. Tre viktige forskjeller kan fremheves. For det første inkluderer EU vold og trusler som del av organisert kriminalitet, noe norske myndigheter ikke har i sin begrepsavklaring. For det andre fokuserer EU på den innflytelse som kriminelle grupper kan ha på samfunnet, noe som mangler i det norske begrepsinnholdet. Norge tar riktignok høyde for gruppenes fleksibilitet i forhold til påvirkning fra omgivelsene. For det tredje er EU konkret når det gjelder forholdene innad i gruppene med hensyn til blant annet samarbeid og kontroll og bruk av hvitvasking. I likhet med terrorismebegrepet vil definisjon eller begrepsavklaring være tett knyttet til hvem som står bak og utformer den.

I likhet med terrorisme er det viktig at vesentlige kjennetegn er fanget opp ved fenomenet. De to nevnte begrepsavklaringene tar opp flere av dem. Derfor velger jeg å omtale organisert kriminalitet i denne oppgaven på følgende måte:

“Organisert kriminalitet er ulovlige aktiviteter som systematisk planlegges og utføres i samarbeid mellom flere enn to personer. Samarbeidet varer over en lenger periode, inneholder disiplin og kontroll, og kan være grenseoverskridende. Hovedmålet er å sikre mest mulig profitt og/eller makt. Vold og trusler om vold er en del av virksomheten“.

Begrepsavklaringen er ikke fullstendig, men den er rimelig og presis nok til å avdekke hva organisert kriminalitet betyr. Den inneholder både forutsetning om samarbeid, målsetting og volds-og trusselaspektet. Dette anser jeg for å stå sentralt i organisert kriminalitet. Noen definisjoner og begrepsavklaringer vil inkludere hierarkiske strukturer, men det er ikke gitt at dette er den eneste organisasjonsformen. Kriminelle grupper kan like gjerne operere som nettverksceller uten klare kommandolinjer. Dette er den vanligste strukturen i dag (Finckenauer 2005:65-66). Begrepsavklaringen jeg har lagt til grunn vil gjelde alle kriminelle grupper som har profitt og/eller makt som mål, varer en stund, er disiplinerende og ikke nøler med å bruke vold eller trusler. Hvorvidt de er hierarkiske eller har en løsere form spiller liten rolle. Denne beskrivelsen vil omfatte kriminelle aktører i Sahel og Maghreb.

2.2 Likheter og forskjeller

En god forståelse av forbindelsen forutsetter kjennskap til de likheter og forskjeller som finnes mellom terrorister og kriminelle grupper. Denne måten å kategorisere forholdet mellom de to organisasjonsformene på tegner et klarere bilde. Man får et større innblikk i hva som konkret leder til forbindelsen og hvordan denne fungerer. Likhetene bidrar til å utviske forskjellene mellom terrorister og kriminelle grupper, mens forskjellene understreker avstanden mellom organisasjonene. Nedenfor vil jeg derfor først presentere likheter og forskjeller mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Framstillingen vil ikke være uttømmende, men det kan være nyttig å se på noen likheter og forskjeller som ofte dukker opp i litteraturen. En slik kategorisering er midlertid en forenkling med tanke på mangfoldet som finnes blant gruppene. Terroristgrupper er ulike både med hensyn til motiver, strukturer og grad av styrke og voldelighet. Kriminelle grupper har ulike strukturer og bedriver ulike aktiviteter. Verken likhetene og forskjellene er absolutte, noe som gjør forbindelsen mer kompleks. I litteraturen påpekes det grunnleggende trekk hos gruppene som fungerer som idealtyper. Virkeligheten er som tidligere antydnet annerledes.

Terrorisme og organisert kriminalitet har en del fellestrekk. Dette gjelder organisatoriske likheter så vel som operasjonelle (Sanderson 2004:53). En likhet er knyttet til den

organisatoriske strukturen og dens betydning for operasjonene. Mange terrorgrupper og kriminelle grupper er ikke store organisasjoner med klare og hierarkiske strukturer, men består ofte av løse nettverkceller med et mer distansert forhold til lederskapet.

Medlemmene har da større grad av selvstendighet, noe som gjør dem mer fleksible til å inngå samarbeid med andre celler, flytte ressurser raskt og hemmelig og ta egne beslutninger. Ofte har de behov for å skaffe til veie forfalskede identifikasjonspapirer og andre dokumenter, drive med økonomisk svindel og utvikle nye måter å håndtere overvåkingen fra myndighetene på. Dette fordrer at de er omstillingsvillige, fleksible og innovative (Sanderson 2004:54).

Denne organisatoriske utviklingen har både terroristgrupper og kriminelle grupper erfart de siste tiårene.

En annen likhet handler om disse gruppenes aktiviteter og deres forhold til staten. Både terrorister og organiserte kriminelle produserer vold, ofre, frykt og trusler. De er involvert i ulike aktiviteter som smugling av narkotika, sigaretter og våpen. De opererer som regel i det skjulte, bryter lovene og utfordrer myndighetene. Fellesfienden vil ofte være staten. Unntak fra dette er tilfeller hvor staten selv gir støtte til og velger å samarbeide aktivt med slike grupper. Det betyr at det ikke eksisterer et klart skille mellom staten på den ene siden og terrorister og kriminelle grupper på den andre. I en del tilfeller vil myndighetene samarbeide med slike grupper og gi dem adgang til å operere i territoriet sitt dersom de finner det formålstjenlig (ibid). Et illustrerende eksempel på dette er Taliban-regimet i Afghanistan som lot terrornettverket Al-Qaida slå seg ned i landet og opprette treningsleirer.

En tredje likhet er at de generelt opptrer som rasjonelle aktører med klare målsettinger. Det betyr at de vet hva de vil oppnå, planlegger sine operasjoner for å oppnå dette og er bevisste på hvilke virkemidler de ønsker å bruke for å realisere deres målsettinger (Sanderson 2004:53). Det er disse likhetene som gjør det mulig for terrorister og kriminelle å lære av hverandre og bruke hverandres taktikker. Likhetene fører dem nærmere hverandre, svekker grensene mellom dem og er derfor helt grunnleggende for linkene mellom terrorisme og organisert kriminalitet.

Til tross for fellestrekkene finnes det barrierer for mer samarbeid mellom gruppene. Dette er knyttet til målsettinger, ønske om oppmerksomhet og behov for støtte. En viktig forskjell består i at de ofte har ulike målsettinger. Terrorister har stort sett vært opptatte av politiske, religiøse og ideologiske spørsmål, mens organiserte kriminelle har hatt profitt som drivkraft for sine aktiviteter. Terrorister ønsker å fjerne korrupte ledere og endre samfunnet og det politiske systemet i tråd med deres ideologi, mens kriminelle nettverk som regel foretrekker å

oppretholde status quo dersom det vil tjene deres økonomiske interesser (Liang 2011:2). De kan bruke like metoder, men ha ulike motiver for aktivitetene sine. Terroristers voldsanvendelse er en aksjonsmåte for å formidle et budskap på. Kriminelle grupper derimot bruker som regel vold for å få kontroll over markeder, ressurser og forsyningslinjer.

En annen forskjell går ut på at de har ulike preferanser når det gjelder oppmerksomhet. Terroristene ønsker oppmerksomhet om sakene de kjemper for. Fordi de er opptatte av å fremme politiske, religiøse eller ideologiske endringer ser de seg tjent med å få publisitet. På den måten åpnes en mulighet for at de får flere støttespillere eller at sakene deres får større politisk oppmerksomhet. Organiserte kriminelle på sin side derimot vil ikke tiltrekke seg medienes søkelys og gjør alt for å unngå unødvendig oppmerksomhet. For dem er det avgjørende å operere i det skjulte, unngå risiko og ikke la seg avsløre (Sanderson 2004:55).

En tredje forskjell er knyttet til ønsker om oppslutning. Terrorister vil appellere til brede lag av befolkningen. De ønsker å få sympati og styrke rekrutteringspotensialet ved å fremstille seg som helter som kjemper for én eller flere undertrykte grupper. En måte å gjøre dette på er å drive med veldedighetsarbeid. Hamas i Det palestinske området og Hizbollah i Libanon er blant terroristgruppene som har gjort dette for å få økt oppslutning og styrket legitimitet (Levitt 2004; Hesterman 2013:78). En internasjonal terroristgruppe som Al-Qaida har søkt å tiltrekke seg støtte fra sunnimuslimer. Kriminelle grupper derimot vil i mindre grad enn terrorister være opptatt av folkelig støtte. De appellerer hovedsakelig til egne medlemmer og ønsker ikke å konkurrere med staten om oppslutning. For disse gruppene er det stort sett profitt som er drivkraften, og hvilken oppslutning de har ser ut til å spille mindre rolle (Sanderson 2004:56). Det er vanskelig å finne eksempler på kriminelle grupper som har bidratt til sosiale formål. Et mulig unntak er den japanske mafiaen (yakuzaen). I forbindelse med naturkatastrofen i Japan i 2011 ble det rapportert om at yakuzaen hadde forsynt ofrene med nødhjelp uten at gjengmedlemmene var villige til å avsløre hvem de var (The Independent 2011). På den måten ønsket de å hjelpe til uten å være i søkelyset eller få støtte.

2.3 Hva ligger til grunn for koblingen?

Terrorisme og organisert kriminalitet er to av de største sikkerhetsutfordringene som stater og borgere står overfor i dag. Dette er svært komplekse fenomener som det er stadig vanskeligere å trekke et skille mellom. Et samarbeid eller allianse mellom gruppene forsterker kompleksiteten i trusselbildet og skaper konstant hodebry for myndighetene. Forbindelsen

antar ulike former. Terrorister og kriminelle kan alliere seg med hverandre, de kriminelle kan velge å engasjere seg i terroraktiviteter eller terrorister kan gjennomføre kriminelle handlinger (Hansen 2011:2). Det betyr at de to enhetene eller aktivitetene deres ikke kan ses isolert fra hverandre.

Det hevdes at terrorister og kriminelle nettverk i økende grad samarbeider med hverandre (Liang 2011:2). Et slikt samarbeid kan komme til uttrykk på tre ulike måter. For det første kan det være over en kortere periode hvor terroristgrupper og kriminelle grupper har et midlertidig forhold til hverandre. For det andre kan samarbeidet foregå over en lengre periode hvor de tar til seg hverandres metoder og utvikler et tettere forhold. For det tredje kan de slå seg sammen til å bli en hybrid organisasjon. Terroristgrupper kan utvikle seg til å bli rene kriminelle grupper eller kriminelle organisasjoner kan gå over til å forfølge politiske, ideologiske eller religiøse målsettinger. Det vanligste er kortidssamarbeid, mens det er svært sjeldent at terroristgrupper og kriminelle grupper etablerer et langvarig forhold til hverandre. En grunn til dette kan være forskjellene mellom organisasjonene. De har ofte ulike målsettinger, noe som gjør et langvarig samarbeid vanskelig (Hutchinson & O'Malley 2007:1096). Det er overlappende interesser som fører terrorister og kriminelle sammen, noe som gjør at de er villige til å dele erfaringer, teknologi og ekspertise med hverandre. For eksempel har det blitt hevdet at Camorra-mafiaen i Italia har hjulpet Al-Qaida til å forfalske dokumenter og smugle inn Al-Qaida-operatører i Europa (Chepesiuk 2007). Dette eksempelet viser hvordan grupper trekker veksler på hverandres kompetanse.

Terrorisme og organisert kriminalitet er begge transnasjonale fenomener som verken kjenner landegrenser, nasjonalitet eller suverenitet. I en globalisert verden med moderne kommunikasjonsmidler, åpne grenser, teknologi, krig mot terrorisme og flere mislykkede og svake stater kan forholdene legges til rette for en sterkere kobling mellom terroristgrupper og organiserte kriminelle grupper. (Liang 2011:2). Denne koblingen oppstår som en følge av: 1) muligheter og 2) nødvendighet. Terrorister kan se på samarbeid med kriminelle som en mulighet for å styrke egne kapasiteter eller som en nødvendighet for å overleve i det hele tatt. Organiserte kriminelle grupper på sin side kan vurdere et forhold til terrorister som en mulighet til å få økt politisk innflytelse eller en nødvendighet til å få våpentrening for å være i stand til å utøve virksomheten sin.

Man kan ikke forstå koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet uten å forstå forholdene som gjør en slik forbindelse mulig. Disse forholdene utgjør de kontekstuelle rammebetingelsene som skaper rom for framveksten av forbindelsen. Nedenfor vil jeg gå

nærmere inn på tre forklaringer på fremveksten av forholdet mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Disse er globalisering, den finansielle kampanjen mot terrorisme samt mislykkede og svake stater og konflikter. Alle er relevante for Sahel og Maghreb. Dette er utviklingstrekk som har vært fremtredende etter den kalde krigens slutt, skapt muligheter og gjort det nødvendig for aktørene å bruke hverandre. Hvilken rolle mislykkede stater har når det gjelder fremvekst av terrorisme og organisert kriminalitet er et omdiskutert tema. Derfor vil jeg kortfattet presentere noen innvendinger.

2.3.1 Globaliseringen

Globaliseringsprosessen har gitt store muligheter som kan utnyttes av kyniske aktører. Mulighetene er knyttet til aktiviteter, informasjonsdeling og organisasjonsstrukturer. Imidlertid er det ikke et nytt fenomen at terrorister og kriminelle opererer på tvers av land. Allerede på 1930-tallet dro medlemmer av den italienske mafiaen til Kina og Japan for å handle med narkotika. I tillegg slo IRA-medlemmer seg ned blant den irske diasporaen (Shelley 2006). Det som derimot er nytt er at samhandlingen mellom terrorister og kriminelle har økt og blitt mer omfattende. De har utnyttet smutthull i det statsdominerte internasjonale systemet for ekspansjon. Fri flyt av varer, penger og personer, færre reguleringer og åpne grenser gjør det enklere for terroristgrupper og kriminelle nettverk å utvide sin virksomhet og bruke disse aspektene ved globaliseringen til å dekke over sine aktiviteter. Flere reisemuligheter medfører at det er enklere for terrorister og kriminelle å bevege seg raskt fra et sted til et annet (ibid).

En grunnleggende side ved globaliseringen er den eksplosive utviklingen av moderne kommunikasjonsteknologi. Internett og cyberspace gir flere muligheter for informasjon, kommunikasjon og utveksling av råd og bistand. Her kan gruppene rekruttere nye medlemmer, drive med propaganda, og kommunisere med hverandre (Rogan 2006:24-29; Lia 2006:14-15). Terrorangrep og ulike aktiviteter som narkotikasmugling, hvitvasking av penger og menneskesmugling kan planlegges på internett. I tillegg kan også ulike typer forbrytelser utføres på nettet. Identitetstyverier, kredittkortsvindel og angrep på elektronisk infrastruktur er noen av aktivitetene som har vakt bekymring. Det finnes ingen internettpoliti som kontrollerer innholdet på verdensveven (Liang 2011:2). Moderne teknologi har gjort det mulig for terrorister og kriminelle å komme sammen når det gjelder felles mål eller ønsket om å lære av hverandre med hensyn til taktikker. Det har gjort det enklere å bruke flate, fleksible og mindre nettverksceller fremfor hierarki. De har begge hatt stor nytte av globaliseringens sider. Et

eksempel på dette er terroristene som gjennomførte angrepene i USA 11. september 2001. De brukte to av globaliseringens fremste symboler: internett og flyreiser. Samtidig hadde også noen av terroristene bedrevet dokumentforfalskning (The New York Times 2003; National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004:13). Et annet eksempel som illustrerer globaliseringens betydning er samarbeidet mellom Hizbollah og kriminelle grupper i Trippelgrensen, det vil si grensen mellom Brasil, Argentina og Paraguay. Begge organisasjoner har utnyttet lovløsheten, korrupsjonen og den arabiske diasporaen i området for å drive med smugling av ulike varer. Selv om terroristgruppen stort sett opererer i Libanon gjør globaliseringen det mulig å etablere kontakter med kriminelle nettverk i denne delen av verden. Reiser og teknologi har gjort det enklere for disse gruppene å kommunisere med hverandre (Shelley & Picarelli 2005:62-65).

2.3.2 Den finansielle kampanjen mot terrorisme

Et annet forhold som muliggjør forbindelsen mellom terrorister og kriminelle er den finansielle kampanjen mot terrorisme. Dette er en del av et større og bredere sett av tiltak som ble lansert etter angrepene mot World Trade Center og Pentagon 11. september 2001. Finansiering av terrorisme ble i sterkere grad enn tidligere tatt på alvor. Det var viktigere å iverksette tiltak for å identifisere og stanse finansieringskildene, ikke kun terroristene selv. Få uker etter de dramatiske begivenhetene i USA initierte amerikanske myndigheter en resolusjon for FNs Sikkerhetsråd om bekjempelse av terrorisme. Sikkerhetsrådet vedtok resolusjonen 1373 som blant annet innebar at all finansiell støtte til personer, organisasjoner eller stater som var mistenkte for å være innblandet i terrorisme måtte båndlegges. Det ble straffbart å finansiere terrorangrep (UN Security Council 2001). Dette utgjorde en sentral del i kampen mot terror og mange land innførte tiltak mot terrorisme. Ettersom det var Sikkerhetsrådet som godkjente var medlemslandene forpliktet til å følge opp de delene av resolusjonen som var folkerettslig bindende. Kampen mot terrorisme var ikke nytt for algeriske myndigheter som hadde kjempet mot terroristgrupper i ett tiår. Algerie hadde i lang tid advart mot trusselen som terrorisme representerte, noe som forklarer hvorfor landet var blant de mest ivrige til å ha et internasjonalt samarbeid etter angrepene i USA (Berkouk 2009)

Den storstilte klappjakten på terrorister og deres finansieringskilder etter angrepene gjorde det nødvendig å finne alternative måter å finansiere egen virksomhet på. Færre stater var villige til å støtte terrorisme og både mistenkte individer og organisasjoner erfarte å få sine bankkontoer sperret. Mistankene knyttet seg både til planlegging av terroristaksjoner og

finansiering av slike angrep. Et eksempel på dette er saudiarabiske hjelpeorganisasjoner som fikk sine kontoer fryst av amerikanske myndigheter etter mistanke om at de hadde finansiert terrorister (BBC News 2002). Dermed ble organisert kriminalitet sett på som en av få mulige inntektskilder. Dette gjorde at terroristene ble mer avhengige av å alliere seg med slike grupper eller selv delta i kriminelle aktiviteter. Det var nødvendig for å klare seg i en ny virkelighet skapt av 11.september-angrepene (Wang 2010:12).

2.3.3 Mislykkede og svake stater og konflikter

Mislykkede og svake stater og konflikter kan også gi en åpning som terrorister og organiserte kriminelle kan utnytte både til å slå seg ned og samarbeide i. Både beslutningstakere og akademikere har påpekt at slike forhold gjør det enklere for terrorgrupper og kriminelle nettverk å få fotfeste, og utgjør derfor en stor internasjonal sikkerhetstrussel (Rice 2005; Hutchinson & O'Malley 2006:10-11; Bovenkerk & Chakra 2004:6). Trusselen som terrorister og kriminelle grupper representerer er ikke begrenset til den staten det gjelder, men kan ha smitteeffekter på både naboland og fjerne land. Det har bidratt til at mislykkede og svake stater har fått stadig mer oppmerksomhet. Hva som utgjør en mislykket stat er imidlertid kontroversielt og kan variere. Grensene mellom mislykkede og svake stater er ikke alltid like klare. I en svak stat vil det være enkelte institusjoner som fungerer. Det finnes ingen entydig definisjon av en mislykket stat, men visse karakteristikk vil ofte dukke opp i beskrivelsen av slike typer stater. Forskningsinstituttet Fund for Peace fremhever fire kjennetegn (The Fund for Peace 2013):

- Tap av kontroll over eget territorium eller tap av monopol på legitim bruk av fysisk tvangsmakt
- Svekket legitim autoritet
- Manglende evne til å tilby befolkningen offentlige tjenester
- Manglende evne til å samhandle med andre stater

Mange terroristgrupper og kriminelle opererer nettopp i områder hvor staten har liten eller ingen kontroll (Farah 2011:18). Her har myndighetene mistet direkte politisk kontroll og monopol på legitim fysisk maktbruk. I tillegg har også dets legitime autoritet blitt svekket. Slike områder er preget av lovløshet, kaos og konflikter mellom ulike politiske fraksjoner. For terrorister og kriminelle vil det derfor være naturlig å utnytte dette politiske vakuumet til å befeste kontroll, sikre tilrettelegging av egne aktiviteter og styrke sine posisjoner. Det tjener

deres interesser. Begrensede styringskapasiteter for staten, korrupsjon og en dårlig økonomi gjør det enklere å slippe forfølgelse. Det gir gruppene et større spillerom til å etablere seg, vokse og arbeide med hverandre. Eksempler på slike stater kan være Somalia og Jemen hvor terrorister og kriminelle har hatt muligheter til å slå seg ned og inngå samarbeid for å undergrave statens legitimitet. Et annet eksempel er Syria som i dag er en konfliktsone hvor sentralmyndighetene har mistet deler av territoriet sitt til terroristgrupper, som på sin side har innført egne lover og regler. Eskaleringen av konflikten har gitt næring til kriminalitet og kriminelle grupper (Berman 2012).

En stats styrke er ikke kun knyttet til kontroll og legitimitet. Det er i stor grad også bestemt av en annen viktig funksjon, nemlig dets evne til å tilby befolkningen tjenester. Mislykkede og svake stater vil mangle kapasiteter til å utføre funksjonen. Det åpner for at ikke-statlige aktører kan påta seg denne oppgaven. En ressurssterk terroristgruppe kan være i stand til å yte velferdstjenester, slik som Hamas og Hizbollah. Når det gjelder det fjerde kjennetegnet er det rimelig å anta at terrorister og kriminelle grupper vil tjene på at myndighetene ikke evner å samhandle med andre stater. På den måten kan de slippe unna faren som er at myndighetene gjennom samarbeid med andre stater blir mer effektive til å gjennomføre tiltak.

Det foregår en debatt om hvilken rolle mislykkede stater spiller i forbindelse med fremvekst av terrorisme og organisert kriminalitet. Ikke alle deler vurderingene om at mislykkede stater er mer tilbøyelige til å tiltrekke seg terrorister og kriminelle grupper. Ikke alle mislykkede stater oppfattes for å representere globale trusler. En innvending går ut på at slike stater ikke nødvendigvis er mer tilbøyelige til å huse terroristorganisasjoner. Statene er sårbare for organisert kriminalitet, men dette vil avhenge av aktivitetene. Våpenhandel kan foregå under andre omstendigheter enn elektronisk krigføring (Hansen 2011:2). Derfor er førstnevnte aktivitet mer utbredt i Sahel og Maghreb enn sistnevnte.

En annen innvending går ut på at terrorister og kriminelle grupper heller foretrekker å operere i svake, men fungerende stater med utbredt korrupsjon fremfor i et anarki. Sikkerheten er bedre og det er relativt god tilgang til infrastruktur, noe som gjør det enklere å samarbeide. Korrupte politikere og aktører i sikkerhetsorganene vil gjøre handlingsrommet større. I kaotiske forhold kan de ha vanskeligheter med å operere eller slå seg ned i det hele tatt (Patrick 2011).

3 Litteraturgjennomgang

De siste tiårene har koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet fått større oppmerksomhet i forskningen. Stadig flere har søkt å finne svar på spørsmål om hva som forklarer forbindelsen, hvordan den foregår, hvilke konsekvenser det har og hvilke tiltak som kan innføres for å fjerne eller i det minste svekke forbindelsen. Bøker, akademiske artikler og avisinnlegg har blitt skrevet. Seminarer og konferanser har blitt arrangert og kurs har blitt avholdt. Ulike metoder som casestudier og statiske analysemetoder har blitt brukt for å belyse temaet. Oppmerksomheten som temaet har tiltrukket, samt det stadig større fokuset på land i Sahel og Maghreb gjør det derfor rimelig å presentere deler av forskningen.

Dette kapitlet tar sikte på å redegjøre for tidligere forskning som har blitt gjort både når det gjelder den generelle forbindelsen mellom terroristgrupper og organiserte kriminelle aktører samt den sikkerhetspolitiske situasjonen i Sahel og Maghreb. Hovedmålet er å plassere oppgaven innenfor den eksisterende litteraturen. I tillegg vil jeg legge til hva som har blitt underbelyst i litteraturen. Dette er et tomrom som denne oppgaven er tenkt å fylle. Først vil jeg se på hva som har blitt skrevet om den generelle koblingen og hvilke mangler som finnes. Deretter behandles forskning som har blitt gjort spesifikt om Sahel og Maghreb. Hovedpoenget er som påpekt tidligere at koblingen i de to regionene må ses i lys av en større og bredere debatt om koblingen mellom to ulike organisasjonsformer.

3.1 Tidligere forskning om terrorisme og organisert kriminalitet

Det er bred enighet blant fagfolk og eksperter om at det finnes en reell kobling mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Svært få vil bestride det. Imidlertid er det omdiskutert hvor sterk denne koblingen egentlig er. To retninger gjør seg gjeldende. Den ene retningen består av dem som hevder at det er en klar sammenheng, og at noen grupper til og med er i ferd med å smelte sammen. Den andre retningen består av dem som hevder at tilknytningen mellom terrorister og organiserte kriminelle ikke er like sterk og at det er og forblir to ulike organisasjonsformer.

Flere eksperter og forfattere inntar standpunktet om at det er en tydelig forbindelse og konvergens mellom terrorisme og organiserte kriminalitet. Dette er kjernen i konvergeringstesens. Tanken er at fleste terrorister bedriver organisert kriminalitet i en eller

annen form og flere kriminelle grupper bruker politisk vold. Terrorister og kriminelle samarbeider i økende grad med hverandre. De deler ekspertise og arbeider sammen om ulike aktiviteter som kidnappinger, narkotikasmugling, økonomisk svindel og våpenhandel. Spesielt narkotikasmugling har det vært vanlig å samarbeide om. Det er en aktivitet som har ført terrorister og kriminelle sammen og gitt opphav til uttrykk som “narkoterrorisme” og “narkofundamentalisme”. Dette betyr at smugling av narkotiske stoffer brukes som et middel for å finansiere terrorgrupper- og aksjoner. Noen grupper er i ferd med å bli hybridorganisasjoner med elementer fra begge organisasjonsformene. FARC fra Colombia trekkes fram som et eksempel (Liang 2011:2).

Både terroristgrupper og organiserte kriminelle er i ferd med å bli mektigere som følge av samarbeidet. Terroristene får mer inntekter til å finansiere egne aktiviteter, mens kriminelle grupper bruker terrortaktikker for å øve politisk innflytelse i samfunnet. I en globalisert verden blir grensene mellom terrorisme og organisert kriminalitet stadig mer uklare. Samhandlingen mellom terrorister og organiserte kriminelle kan foregå i konfliktfylte områder som Balkan og Vest-Afrika, så vel som i vestlige land som USA. Koblingen utgjør derfor en kompleks og voksende trussel som er krevende å håndtere for myndighetene. Videre har det også blitt lagt vekt på hvilke konkrete likheter og forskjeller som finnes mellom gruppene (Sanderson 2004:53-56). Dette sammenfaller med avsnittet overfor om likheter og forskjeller.

Andre tilhengere av konvergeringsteser fokuserer på graden av samhandling og måten terroristgruppene og kriminelle grupper finner hverandre på. Gruppene er opptatte av å lære av hverandre, dele erfaringer og ekspertise og ta i bruk hverandres strategier. Forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet består av to deler. For det første viser det til at terrorister er direkte involvert i kriminalitet, og for det andre knyttes det til samarbeid mellom terroristgrupper og kriminelle grupper (Wang 2010:11).

Hvilken rolle stater spiller i forbindelsene mellom terrorister og kriminelle har også fått oppmerksomhet. Kriminaliserte stater, det vil si stater hvor myndighetene legger til rette for kriminalitet, kan ofte være den aktøren som fungerer som et bindeledd mellom gruppene. I den sammenheng er det derfor staten selv som gir næring til koblingen mellom gruppene. I andre tilfeller vil det være staten som er fienden. Da dreier spørsmålet seg om hvilke implikasjoner som følger av at staten mister kontroll over områder til ikke-statlige aktører. En viktig implikasjon er at disse aktørene innfører egne normer og lover, noe som utfordrer sentralmyndighetenes legitimitet (Farah 2011:18-19).

Andre legger større vekt på distinksjonen mellom terrorister og kriminelle grupper. Et sentralt argument er at ingenting tyder på at terroristgrupper og kriminelle grupper er i ferd med å konvergere. Gruppene kan samarbeide, noe som er spesielt synlig i utviklingsland og i svarte markeder kontrollert av kriminelle. Dette samarbeidet er imidlertid kortvarig, sporadisk og skiftende snarere enn langsiktig og formelt. I noen tilfeller kan kriminelle grupper bruke terrormetoder for å fremskaffe profitt, men som regel er det terroristene som bruker virkemidler fra organisert kriminalitet. Gruppenes særtrekk gjør det svært vanskelig for dem å inngå en langvarig allianse (Hutchinson & O'Malley 2007:1105-1106). Terrorister og kriminelle grupper er for ulike til at det kan bli en realitet. Ulike langsiktige målsettinger undergraver potensialet for mer interaksjon. Terroristenes vektlegging av politiske målsettinger og de organiserte kriminelles fokus på profitt representerer en betydelig barriere mot et langvarig, strategisk og stabilt samarbeid. De bruker heller egne medlemmer enn å strekke ut hånden til den andre parten for å utføre aktivitetene. Risikoen for å miste legitimitet eller få unødvendig oppmerksomhet gjør at gruppene velger å kjøre egne løp. Samtidig kan ulike målsettinger skape konkurranse eller konflikter mellom gruppene. Kriminelle grupper kan for eksempel oppfatte terroristgrupper som en trussel mot deres territorium eller markeder (Dishman 2001:55-56).

Gruppene og cellene har også ulike behov for samarbeid. Noen terrorgrupper er simpelthen avhengige av kriminelle aktiviteter for å overleve økonomisk, mens andre er mer ressurssterke og ønsker ikke samarbeid med organiserte kriminelle. Derfor blir det vanskelig å identifisere en systematisk og tydelig forbindelse mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Et annet mer realistisk og sannsynlig alternativ er imidlertid at gruppene vil endre sine målsettinger på en helt grunnleggende måte. Dette betyr at terroristgrupper blir mer opptatte av profitt fremfor ideologi, mens kriminelle grupper på sin side i sterkere grad forsøker å forvandle seg til legitime politiske aktører (Hutchinson & O'Malley 2007:1105-1106; Dishman 2001:43).

3.1.1 Hva mangler?

Det er lite som tyder på at debatten vil avta med det første. Kjernespørsmålet ser ut til å være hvor klare grensene mellom terrorisme og organisert kriminalitet egentlig er. Det er ikke et enkelt spørsmål å besvare. Begge sider av debatten, illustrert ved de nevnte forfatterne overfor, ser ut til å være opptatte av hvor like eller hvor forskjellige de der. De legger ulik vekt på hva som er viktig når det gjelder spørsmålet om koblingen mellom terrorisme og

organisert kriminalitet. Implisitt ser de likevel ut til å være enige i at strukturelle forhold som stater, globalisering og krig mot terrorisme skaper overlappende interesser.

Det som har fått liten oppmerksomhet fokus i litteraturen er oppfatningen om at spørsmålet om terrorisme og organisert kriminalitet ikke er et spørsmål om enten A eller B. Det er både uheldig og misvisende å slutte at enten har aktørene blitt hverandre veldig like eller så er de totalt forskjellige fra hverandre. Det er ikke to helt like eller to helt forskjellige fenomener som diskuteres, slikt som kommer fram av de nevnte forfatterne. En mer nyansert tilnærming er nødvendig for å få et best mulig bilde av forholdet mellom de to organisasjonsformene. I denne oppgaven inntas derfor en mellomposisjon i debatten. Utgangspunktet er som nevnt at det er forskjeller mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Det foreligger barrierer som hindrer et fullverdig samarbeid; dette blir ikke tillagt så stor vekt av tilhengerne av konvergeringstesen. Ulikhetene er større enn det disse forfatterne argumenterer for. Likedan er det mye som tyder på at terrorister og organiserte kriminelle i større grad samarbeider med hverandre enn det motstanderne av tesen vil ha det til. Selv om motivene mellom gruppene er forskjellige, trenger ikke det nødvendigvis være et hinder for kortvarig eller langvarig samarbeid. Hvilke interesser gruppene har av hverandres tjenester og ekspertise spiller en viktig rolle i samhandlingen.

Et annet poeng som også bør legges til er at i litteraturen er det ofte de generelle diskusjonene som gjør seg gjeldende. Det har vært få forsøk på å studere caser mer inngående for å få et nærmere innblikk i hvordan en forbindelse mellom terrorisme og organisert kriminalitet egentlig fungerer. De kontekstuelle forholdene har ikke fått den oppmerksomheten som kreves. Denne oppgaven representerer derfor et forsøk på å bevege seg forbi den generelle diskusjonen i retning av å analysere konkrete caser.

3.2 Tidligere forskning om Sahel og Maghreb

Litteraturen om terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb har økt i volum de siste årene i takt med regionens stadig større aktualitet. Et tema som har kommet i søkelyset er den organiserte kriminaliteten. Et viktig argument i den sammenheng er at den organiserte kriminaliteten i Sahel-regionen har vokst det siste tiåret. Kriminelle nettverk har styrket sin innflytelse, og det har vært en økning i antall kidnappinger av vestlige statsborgere. Disse kidnappingene har i stor grad bidratt til å rette fokuset mot terrorisme og ustabilitet i regionen.

AQIM har spilt en nøkkelrolle i denne virksomheten. For å bekjempe kriminaliteten og AQIM har det blitt etterlyst større politisk vilje blant Malis myndigheter (Lacher 2011:1-2).

Videre har de vestlige lands primære vektlegging av terrorisme og AQIM satt kriminaliteten i skyggen, noe som kan undervurdere konsekvensene av organiserte kriminelle aktørers framferd i regionen. Spesielt i lovløse områder i Nord-Mali har disse aktørene vist seg å ha betydningsfulle politiske og militære roller. For sentralmyndighetene blir det derfor svært utfordrende å gjenvinne tapte områder når man står overfor slike innflytelsesrike aktører. Samtidig blir det vanskelig å løse konflikter uten at de kriminelles roller blir styrket. Fram til statskuppet i mars 2012 hadde myndighetene i Mali hatt bånd til organisert kriminalitet, et trekk som hadde gjort seg gjeldende også i de andre landene i Sahel-regionen. Politikernes forbindelser til kriminelle nettverk og vestlige lands villighet til å betale løsepenger for gisler har gitt grobunn for flere kidnappinger i regionen. For å bekjempe kriminaliteten forutsettes det derfor at koblingen mellom politikk og organisert kriminalitet brytes, og at det etableres et godt regionalt samarbeid (Lacher 2012:1-3).

Noen har lagt vekt på hvordan AQIM som organisasjon har utviklet seg og hvilke tiltak som kan settes inn for å møte trusselen som gruppen representerer. AQIM har i økende grad blitt en del av både lokalsamfunn og kriminelle nettverk i Sahel. Samarbeid med narkotikasmuglere og andre kriminelle har vært et varemerke ved gruppen. På den måten har den klart å skape et grunnlag for å gjennomføre sine aktiviteter, som stort sett har kommet i form av kidnappinger og bombeaksjoner. For å temme AQIM er det nødvendig at koordineringen mellom landene blir bedre. Gruppens operasjoner på tvers av landegrensene forutsetter at landene kommer sammen for å utforme og iverksette nødvendige tiltak (Goïta 2011:1-2).

Andre derimot har fokusert på terrorismen i Nord-Afrika og Sahel generelt. Fremveksten av terrorisme i regionen representerer en betydelig sikkerhetsutfordring ikke bare for landene i regionen, men også for land som ligger utenfor. Det er en trussel som det internasjonale samfunnet må konfrontere. Terrorismen varierer i omfang, intensitet og hyppighet fra land til land, men det er liten tvil om at trusselen er godt til stede i alle landene (Alexander 2013:9).

3.2.1 Hva mangler?

Som nevnt tidligere har det blitt gjort lite forskning når det gjelder sammenhengen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Oppfatningen om en forbindelse mellom de to organisasjonsformene har blitt tatt for gitt uten at noen har spesifisert hvordan

den foregår, noe som kan forklare hvorfor en slik undersøkelse ikke har blitt foretatt. Ingen av forfatterne overfor tar opp spørsmålet om hvordan terrorister og organiserte kriminelle i nevneverdig grad bedriver kriminell virksomhet eller samarbeider med profittmotiverte aktører.

Det teoretiske rammeverket i denne oppgaven er en modell som har blitt anvendt for å se på forholdet mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Dette vil jeg komme tilbake til. Modellen har blitt brukt for å beskrive og forklare koblingen i blant annet Sør-Amerika, Midtøsten og Kaukasus. Den har imidlertid ikke blitt brukt om terroristgrupper i Sahel og Maghreb. Denne oppgaven er et forsøk på å fylle dette tomrommet. Den inneholder en inngående analyse av rammeverket. Et sentralt element i så måte er spørsmålet om hvordan modellens ulike elementer passer til de to gruppernes kobling til organisert kriminalitet. Empirisk er oppgaven et bidrag til å fremskaffe ny innsikt om hvordan AQIM og MUJAO forholder seg til organisert kriminalitet i de to regionene og hvilke implikasjoner det medfører.

4 Teori

Hovedsiktemålet med dette kapitlet er å skissere det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for oppgaven. Først vil jeg redegjøre for teoriens opphav og formål. Her vil det også begrunnes hvorfor det teoretiske rammeverket har blitt valgt og hvordan det kan bidra til å gi økt innsikt om forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. I neste omgang vil jeg gå nærmere inn på innholdet; her vil teoriens innhold og ulike elementer forklares.

4.1 Opphav og formål

Det teoretiske rammeverket i denne studien er en modell som en gruppe amerikanske forskere har utformet (Shelley m.fl. 2005:6). Hensikten med modellen har vært å identifisere områder hvor forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet kan komme til uttrykk i².

“Områder” omfatter i denne sammenheng ikke bare geografi, men også andre forhold som organisasjonsformer, kommunikasjon og aktiviteter. Modellen kalles for Preparation of the Investigation Environment (PIE) (ibid). Den springer ut av et standardverk som har blitt brukt i militæret og etterretningsorganisasjoner. Dette standardverket er Intelligence Preparation of the Battlefield (IPB) som handler om å finne ut av hvilke trekk fienden har tenkt å foreta seg basert på foreliggende kunnskaper om fienden. Det er en måte å redusere usikkerhet på når det gjelder fienden, omgivelsene og terrenget. PIE er en modifikasjon av IPB ettersom den fokuserer mer på terrorisme og organisert kriminalitet og inneholder noen aspekter som IPB ikke har. Det er tre grunnleggende komponenter som utgjør kjernen i PIE:

- 1) Den organisatoriske oppbyggingen av terrorgruppene og kriminelle grupper
- 2) Områder hvor de møtes
- 3) Atferdsmønstre til gruppene

Kombinasjonen av disse komponentene fører til opprettelsen av noen interaksjonsområder eller punkter (watch points) hvor forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet manifesteres. Her pekes det på områder for samarbeid og interaksjon. På denne måten kan en produsere informasjon om interaksjon mellom terroristgrupper og kriminelle grupper.

Modellen utformes på basis av tre steg. Det første steget går ut på å kartlegge områder hvor det er sannsynlig at gruppene vil operere i, utvikle typologier over gruppenes atferd og

² I denne oppgaven brukes interaksjonsområder, interaksjonspunkter, skjæringsområder, skjæringspunkter og forklaringsvariabler om hverandre.

utdype hvordan gruppene er organisert. Det andre steget innebærer å identifisere tolv interaksjonsområder som dekker de tre komponentene og som viser hvor interaksjonen og overlappen mellom gruppene kan forekomme (Shelley m.fl. 2005:44-58). De fleste av disse interaksjonsområdene inneholder indikatorer (indicators) som forteller mer konkret om hvordan forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet foregår. Indikatorene er mer spesifikke når det gjelder måten terrorister og kriminelle grupper samarbeider på. At en bestemt forbindelse finner sted understøttes dersom flere indikatorer er inkludert eller at de er spesielt tydelige. Det siste steget handler om å samle inn og analysere informasjon som viser til muligheter for interaksjon (Shelley m.fl. 2005:27-28). Interaksjonsområdene og indikatorene vil stå sentralt i denne oppgaven. Noen av dem kan overlappe med avsnittene “likheter og forskjeller” og “underliggende forhold”. Basert på interaksjonsområdene og indikatorene vil jeg forsøke å forklare forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Derfor kan det være nyttig å gå nærmere inn på hva de konkret går ut på.

Bakgrunnen for mitt valg om å anvende modellen med utgangspunkt i interaksjonsområdene og indikatorene er at den er håndfast og konkret. Det kan være nyttig for å forstå et komplisert fenomen som forholdet mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Ved å bruke modellen vil man systematisk vurdere og fange bevis på hvorvidt det finnes en kobling eller overlapp mellom henholdsvis AQIM og MUJAO på den ene siden og kriminelle aktører på den andre. Det handler ikke bare om å identifisere forbindelser mellom terrorisme og organisert kriminalitet, men like viktig er det også å utelukke interaksjon dersom det ikke kan underbygges. En slik modell er egnet til å forklare koblingen. Dette skjer i form av måtene gruppene samarbeider på og hvordan de bruker hverandres metoder.

4.2 Interaksjonsområder og indikatorer

1. Åpne aktiviteter i den legale økonomien:

Til tross for at terrorister og organiserte kriminelle som regel opererer i det skjulte trenger ikke dette nødvendigvis alltid å være tilfellet. Ofte vil både terrorister og organiserte kriminelle bedrive lovlige aktiviteter i økonomien. De kjøper mat, klær og reiser, leier leiligheter og bruker offentlige tjenester (Shelley m.fl. 2005:45). Med utgangspunkt i dette interaksjonsområdet identifiseres noen indikatorer på mulige forbindelser:

- Reiser: Terrorister og organiserte kriminelle bruker ulike transportmidler for å frakte varer og penger. I tillegg vil de som regel reise i forbindelse med aktivitetene. Dette kan gjøre kontakt mellom gruppene mer sannsynlig.
- Post-og kurertjenester: I forbindelse med internasjonal forsendelse av varer kan informasjonen være viktig. Ved å ta en nærmere titt på dokumentasjon på kjøp og salg av varene kan man identifisere en link mellom terrorisme og organisert kriminalitet.
- Frontorganisasjoner: Terrorister og organiserte kriminelle vil ofte etablere såkalte frontorganisasjoner, det vil si virksomhet som etableres av en annen organisasjon. Et formål er å dekke over egne aktiviteter og hvitvaske penger. Forbindelser til lovlig næringslivsvirksomhet vil også vise til en kobling (Shelley m.fl. 2005:44-45).

2. Ulovlige aktiviteter:

Ulike ulovlige aktiviteter utgjør et annet område som skaper rom for interaksjon mellom terrorister og organiserte kriminelle. Dette gjelder spesielt i utviklede stater med sterke mekanismer for håndheving av lovene hvor gruppene må operere i underflaten (Shelley m.fl. 2005:47). En rekke indikatorer tilhører dette interaksjonsområdet og viser potensialet for samarbeid mellom gruppene:

- Falske dokumenter: Både terrorgrupper og organiserte kriminelle driver med forfalskning av dokumenter. De har begge interesse av å få tak i nødvendig dokumentasjon som pass, visum og førerkort. Forfalskning og bedrageri vil derfor bli hyppig benyttet i et forsøk på å lure myndighetene. Kriminelle grupper kan spesialisere seg på forfalskning og salg av tjenester til terroristgrupper.
- Våpenforsyning: Begge grupper vil ofte også bruke de samme våpenleverandørene, metodene og rutene for våpensmugling. Her kan gruppene finne og bruke hverandres ekspertise.
- Finansnæringen: Banker og andre deler av finansnæringen som bistår organiserte kriminelle kan også være tilknyttet terrorister. På den måten oppstår interaksjon. Det er imidlertid ikke gitt at finansaktørene arbeider aktivt og bevisst for å bistå gruppene. Liten vilje eller sikkerhetsfeil kan like gjerne føre til at de tiltrekker seg terrorister og organiserte kriminelle. I tillegg vil også metode spille en viktig rolle i forbindelsen. Hvitvasking av penger har i lang tid blitt brukt av organiserte kriminelle, men metoden har i økende grad også blitt benyttet av terrorister.

- Narkotikahandel og smugleruter: Narkotika er en viktig inntektskilde for mange terroristgrupper og kriminelle grupper. Denne fellesinteressen åpner derfor for mer samarbeid. Smuglerutene er ikke nødvendigvis begrenset til narkotika. Handel med mennesker og varer som våpen og sigaretter kan følge de samme rutene.
- Andre typer kriminalitet eller kriminelle foretak: Andre aktiviteter kan også styrke interaksjonen mellom terrorister og organiserte kriminelle. Et eksempel på dette er sjøpiratvirksomheten som ofte er betinget av havnemyndighetenes tette forbindelser til organisert kriminalitet (Shelley m.fl. 2005:46-47).

3. Kommunikasjon

Som tidligere nevnt har kommunikasjonsteknologi i form av internett, mobiltelefon og satellitter gjort det enklere for terrorister og kriminelle grupper å kommunisere globalt. Forfatterne peker i den forbindelse på to indikatorer:

- Teknologisk overlapp: Organiserte kriminelle kan yte kommunikasjonstjenester mot betaling. Kundene kan være andre kriminelle eller terrorister.
- Personlig overlapp: Kriminelle grupper og terroristgrupper har mulighet til å rekruttere felles teknologispesialister. Andre aktører kan også brukes. Både kurerer og sympatisører i diaspora vil ofte være nyttige for å formidle budskap på. De kan derfor bidra til koblingen. (Shelley m.fl. 2005:48-49).

4. Bruk av informasjonsteknologi

Informasjonsteknologi kan brukes til ulike formål. Den er relevant for etterretningsvirksomhet, kommunikasjon innad i og mellom gruppene og formidling av budskap til mediene. Anonymitet gjør det enklere for gruppene å bruke informasjonsteknologi uten stor fare for å bli avslørt. To indikatorer som viser en mulig kobling er:

- Pengeinnsamling: Internett kan brukes som en virtuell arena for svindel og lurei. Enkel tilgang og få barrierer gjør det mulig for kyniske aktører å drive med bedrageri på nettet. Organiserte kriminelle har i spesielt stor grad drevet med nett-og cyberkriminalitet. Terroristene tar til seg metodene og følger etter. For begge gruppene er nettsvindel en måte å skaffe inntekter på.

- Bruk av tekniske eksperter: Terroristgrupper og organiserte kriminelle vil ofte bruke de samme tekniske ekspertene for å gjennomføre cyberkriminalitet eller cyberterrorisme (Shelley m.fl. 2005:48-49).

5. Vold

Dette er et interaksjonsområde som mangler klare indikatorer på forbindelser. Lite tilser at terrorister har brukt organiserte kriminelle grupper for å utføre voldshandlinger. Det finnes også få eksempler på at kriminelle grupper har selv stått bak terrorangrep eller leiet terroristgrupper. Et unntak er den sicilianske mafiaen som på 1990-tallet tok i bruk terrortaktikker da den angrep italienske myndigheter. Et annet unntak er Medellin-kartellet i Colombia som brukte terroristgrupper for å gjennomføre angrep mot den colombianske staten. Til tross for fraværet av indikatorene er det rimelig å anta at voldsrammede områder kan øke sannsynligheten for mer samhandling mellom terrorgrupper og kriminelle grupper (Shelley m.fl. 2005:50).

6. Korrupsjon

Et interaksjonsområde med potensiale til å tilrettelegge for koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet er korrupsjon. Dette utgjør en stor og alvorlig utfordring for rettsvesenet. Både terrorister og organiserte kriminelle bestikker politikere og øvrig personell i sikkerhetsorganene for å skaffe større handlingsrom og slippe straffeforfølgelse. Korrupte politikere kan gi slike grupper en hjelpende hånd, samtidig som at de mottar penger eller annen form for støtte. Organisert kriminalitet blomstrer som regel under forhold hvor korrupsjon er utbredt. Dersom de politiske, administrative og juridiske systemene er gjennomsyret av korrupsjon vil dette skape stor misnøye i befolkningen, noe som kan øke rekrutteringen til terroristgrupper. Et eksempel som illustrerer koblingen er Colombia. Her har transnasjonale kriminelle grupper hatt et direkte og åpent samarbeid med terroristgrupper, godt hjulpet av korrupsjon på høyt politisk nivå. (Shelley m.fl. 2005:51-52). Tre indikatorer identifiseres:

- Samarbeid: Det er mulig at terrorister og organiserte kriminelle samarbeider om å utnytte korrupte individer og institusjoner.
- Arbeidsdeling: Gruppene kan bestikke organene de mest er i kontakt med. For terroristene vil dette omfatte etterretnings- og sikkerhetstjenestene. For kriminelle grupper er det politi og rettsvesenet som gjelder.

- Autonomi: Korrupsjon kan gjennomføres av en av gruppene eller av begge gruppene samtidig. Dersom det siste er tilfellet vil de bestikke myndighetene uavhengig av hverandre.

Potensielle målgrupper for korrupsjon er mange. Individer eller institusjoner som kan beskytte og tilby tjenester er som regel målgruppene. Dette omfatter blant annet politi, rettsvesen, grensevakter, politikere og næringslivsledere (ibid).

7. Finansielle transaksjoner og hvitvasking

Både terrorister og kriminelle grupper tar utgangspunkt i et felles rammeverk for å fremstille og overføre penger. Det betyr at de ofte bruker de samme metodene for å flytte og hvitvaske pengene. Begge bruker veldedighetsorganisasjoner (terroristene gjør dette i større grad) og frontorganisasjoner for å dekke over egne finansieringskilder. Begge ansetter spesialister for å håndtere hvitvasking og andre finansielle spørsmål. To mulige indikatorer pekes ut:

- Gruppene anvender samme metoder når det gjelder hvitvasking av pengene.
- De bruker samme frontorganisasjoner og banker, inkludert finanseksperter (Shelley m.fl. 2005:52).

8. Organisatoriske strukturer

Som tidligere nevnt deler mange terroristgrupper og kriminelle grupper organisatoriske trekk. Få grupper er hierarkiske, mens de fleste er nettverksbaserte, løsere og desentraliserte. Den flate strukturen gir større fleksibilitet og bedre sikkerhet, gjør informasjonssamling mer effektiv og dekker store geografiske avstander. Det medfører at de to gruppene enklere kan finne hverandre og utvikle nye måter å samhandle på. Forbindelser oppstår ofte som en følge av kriminelle gruppers ønsker om å finne nye forretningsaktiviteter og terroristers ønsker om å få inntekter. Tre klare indikatorer på forbindelsen utledes fra dette interaksjonsområdet:

- Dynamisk medlemskap: Begge grupper består av høyst fleksible medlemmer med løs og korttids tilknytning til hverandre og gruppen. De står ofte fritt til å rekruttere fra andre grupper.
- Organisasjonens form: Terroristgrupper må kontinuerlig rekruttere nye medlemmer. Dersom de aktivt forsøker å rekruttere individer fra organisert kriminalitet er det klart at det foreligger en forbindelse. Dette er også tilfellet dersom individer tilhører både terroristgrupper og kriminelle grupper.

- Behov for å kjøpe, ønske om å selge: Både terroristgrupper og kriminelle grupper kan være kunder og leverandører. For eksempel kan terrorister selge våpen til organiserte kriminelle. De sistnevnte på sin side kan ofte være interesserte i å selge falske dokumenter til terrorister (Shelley m.fl. 2005:53-54).

9. Organisatoriske målsettinger

Som det ble påpekt tidligere har målsettingene definert en viktig forskjell mellom gruppene. Målsettinger er imidlertid ikke statiske. De kan være mangfoldige og endres ut fra omstendighetene. Terrorister som i går var mer opptatte av politikk, religion og ideologi kan i dag legge større vekt på profitt. Kriminelle grupper som tidligere fokuserte på fortjeneste og en stabil stat kan gå over til å utfordre myndighetene om politiske spørsmål. To eksempler på dette er Al-Qaida og den sicilianske mafiaen på 1990-tallet. Al-Qaida var splittet mellom de som støttet angrep mot USA og de som var for å etablere forretninger for å skape profitt. Den sicilianske mafiaen sto bak bombeangrep mot italienske myndigheter som svar på antimafia-kampanjen (Shelley m.fl. 2005:54). Med utgangspunkt i ulike og skiftende målsettinger påpekes følgende indikatorer:

- Langsiktighet eller kortsiktighet: Endringer i målsettinger vil ofte gi en åpning for samarbeid. Eksempelet med den sicilianske mafiaen illustrerer dette. Gruppens bombekampanje mot myndighetene var et uttrykk for ønsket om å overleve, og dette representerte derfor en mulighet for terrorister til å bli involverte.
- Hvem som er potensielle samarbeidspartnere: Gruppene vil som regel være selektive når det gjelder hvem de støtter eller samarbeider med. En kinesisk kriminell gruppe vil være mer tilbøyelig til å støtte utenlandske terrorister enn kinesiske terroristgrupper. Sistnevnte oppfattes for å undergrave statens sikkerhet og samfunnets verdier, noe de kriminelle gruppene ikke er interesserte i (Shelley m.fl. 2005:54-55).

10. Kultur

Både terroristgrupper og kriminelle grupper skaper egne identiteter, bygger fellesskap og rettferdiggjør sine aktiviteter. Kultur fungerer ofte som et grunnlag for handling, og styrker fellesskapet og båndene mellom medlemmene. I tillegg kan også kultur være grunnlaget for å etablere en forbindelse med andre grupper som har identiske eller like kulturelle trekk. Tre indikatorer identifiseres for dette integrasjonsområdet:

- Religion: Mange terroristgrupper og noen kriminelle grupper har religion som inspirasjonskilde. Al-Qaida er en av de mest kjente organisasjonene som forfekter et religiøst budskap. Mange terrorangrep har blitt begrunnet ut fra skriftlige islamske kilder. Terroristene har selv vist at de er villige og kapable til å dø for religionene sine. Også kriminelle grupper har spilt på religiøse strenger. Den sicilianske mafiaen for eksempel har brukt religiøse symboler for å fremstå som forsvarere av lokalbefolkningen.
- Nasjonalisme: Nasjonalismekortet brukes av både terrorister og kriminelle grupper.
- Lokal og regional tilhørighet: Mange grupper tar til seg kulturelle tradisjoner og verdier hvor de opererer. (Shelley m.fl. 2005:55-56).

11. Oppslutning

Terrorister og enkelte organiserte kriminelle grupper kan velge å appellere til deler av befolkningen. Med det viser de at de ønsker å fremstå som legitime aktører som representerer marginaliserte grupper i samfunnet. Er de opptatte av eget omdømme, vil de innse at en håndsrekning til sårbare grupper kan være en måte å få støtte på og forsterke maktbasisen. Målgruppene kan være etniske, religiøse grupper eller sosiale klasser. Folk vil dermed oppleve at terrorister og kriminelle grupper arbeider for å ivareta deres velferd og sikkerhet, selv om dette ikke nødvendigvis tegner hele bildet. Tre indikatorer identifiseres:

- Kilder: Det er noe som får terrorister og organiserte kriminelle til å komme sammen. Tidligere ble det nevnt at staten som fellesfiende legger til rette for samarbeid. Hvilke saker terrorister kjemper for kan også ha betydning. Det er ikke utenkelig at en bestemt sak eller flere saker tiltrekker interesse og støtte fra kriminelle grupper. En fellessak kan være basert på politikk, religion eller kultur. Et eksempel er libanesiske syndikater i Sør-Amerika som har gitt støtte til Hizbollah. Samarbeidet kan også avsluttes dersom gruppene ikke har en fellessak. Tsjetsjenske kriminelle grupper ga finansiell støtte til tsjetsjenske opprørere da de var nasjonalorienterte, men noen av gruppene stanset støtten da opprørerne ble mer opptatte av jihad.
- Midler: Grupper som samarbeider utfører dem samme aktiviteter for å få oppslutning. Dette kan blant annet komme til uttrykk i politiske partier, bevegelser og velferd.
- Områder: Geografi spiller som nevnt en viktig rolle i forbindelsen. Terroristgrupper og kriminelle grupper kan dele makt i områder hvor sentralmyndighetene har mistet kontroll (Shelley m.fl. 2005:56-57).

12. Tillit

En viktig nøkkel til suksess er tillit. Gruppens effektivitet avhenger i stor grad av hvor dedikerte, lojale og villige medlemmene er. Medlemmenes troverdighet vil derfor bli konstant testet. Tillit er også en forutsetning for samarbeid mellom terroristgrupper og organiserte kriminelle grupper. Uten tillit vil mistanker bre seg og det vil bli vanskeligere å realisere overlappende interesser. Det foreslås tre former for tillit som fungerer som indikatorer:

- Tillit basert på personlige forhold: To medlemmer eller ledere fra ulike grupper kan etablere samarbeid basert på personlige bånd. Disse båndene kan komme til uttrykk i slektskap, vennskap, nasjonalitet, kultur og religion. Rekruttering i diasporaen er en måte å sikre tilliten på.
- Tillit basert på kompetanse: Dette er avhengigheten som en person har for at en annen eller flere personer skal gjøre sine oppgaver. Denne tillitsformen kan vokse under ulike omstendigheter.
- Tillit basert på forpliktelse og kontrakt: Alle medlemmene forstår hva de skal gjøre og hvilken betydning det har at de faktisk utfører sine oppdrag. De har en plan, en oppgavefordeling og følger opp. De har tillit til hverandre når det gjelder iverksettingen. Et eksempel på dette er Al-Qaida-cellen som planla å angripe den internasjonale flyplassen i Los Angeles. Medlemmene var bevisste på hvilke forpliktelser som ventet dem og de var dermed klare for å gjennomføre aksjonen (Shelley m.fl. 2005:57-58).

5 Forskningsdesign og metode

Forskningsmetoden er redskapet som brukes for å besvare forskningsspørsmål, og spiller således en nøkkelrolle i ethvert forskningsdesign. Det er nettopp det metodologiske rammeverket som definerer vitenskapen, ikke innholdet (King m.fl. 1994:9). All vitenskap består av et bredt spekter av metoder som forskeren har til disposisjon, og som har sine sterke og svake sider.

I dette kapitlet vil jeg beskrive og reflektere rundt de framgangsmåter som ligger til grunn for oppgaven. Først vil jeg kortfattet redegjøre for det metodologiske valget. Deretter vil jeg diskutere validitet og reliabilitet. I neste omgang står casestudiet sentralt. Her er det relevant å presentere definisjoner, begrunne valg av caser og drøfte de muligheter og utfordringer som er heftet ved det komparative casestudiet. Dernest vil jeg problematisere bruken av dokumentanalyse og kildekritikk. Avslutningsvis skal jeg diskutere validiteten og reliabiliteten med hensyn til denne oppgaven.

5.1 Det komparative casestudiet

Denne oppgaven tar utgangspunkt i casestudiet med en komparativ tilnærming.

Terroristgruppene AQIM og MUJAO vil utgjøre casene. Som nevnt vil jeg anvende teori til å analysere sammenhengen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Gruppenes måter å operere på er essensen i denne undersøkelse. Kan den teoretiske modellen med fokus på interaksjonsområder mellom terrorisme og organisert kriminalitet forklare hvordan AQIM og MUJAO forholder seg til organisert kriminalitet? Hvilke likheter og forskjeller mellom de to terroristgruppene kan identifiseres, og hvilke konsekvenser har dette? Svarene på disse spørsmålene er nyttige for å gi et svar på oppgavens forskningsspørsmål, det vil si hvordan forbindelsen mellom henholdsvis de to gruppene og organisert kriminalitet fungerer i Sahel og Maghreb.

Begge gruppene kan plasseres i et univers av terroristorganisasjoner. Selv om hovedmålet er å forklare deres virksomhet og ikke nødvendigvis å generalisere, er det likevel heftet en forventning om at slutninger som trekkes om disse to gruppene delvis kan være gyldige også for andre organisasjoner. Dette gjelder grupper i Sahel og Maghreb, så vel som i andre deler av verden. Kunnskaper om linken mellom terroristgruppene (AQIM og MUJAO) og organisert kriminalitet kan dermed til en viss grad styrke forståelsen av den generelle

sammenhengen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Hvilken betydning som funnene i denne oppgaven har for den videre forskningen vil være tett knyttet til validitet og reliabilitet. Derfor må en videre metodologisk diskusjon ta utgangspunkt i disse to begrepene.

5.2 Validitet og reliabilitet

To sentrale konsepter i all forskning er validitet og reliabilitet. Disse to elementene utgjør viktige kriterier for å ta stilling til hvor god en studie er. Hvilken betydning de har eller bør ha i kvalitativ forskning har vært et diskutert tema (Bryman 2004:272). Metodens fortrinn og begrensninger kan vurderes ut fra begge kriteriene. Derfor er det viktig med en aktiv og kritisk refleksjon om validitet og reliabilitet, og ikke minst vise hvordan disse avspeiles i casestudiet. En inngangsport til denne refleksjonen er en grunnleggende gjennomgang av hva de to nøkkelpbegrepene går ut på. I denne forbindelse er det nødvendig å ta utgangspunkt i erkjennelsen om at målet om absolutt validitet og reliabilitet er uoppnåelig, og at det beste en kan tilstrebe er en så høy grad av validitet og reliabilitet som mulig.

Validitet kan generelt forstås som slutningenes gyldighet, det vil si i hvilken grad man lykkes i å observere, identifisere eller måle det man hevder (Cook & Campbell 1979:37). I kvantitative undersøkelser vil måling av begreper og konsepter stå sentralt, mens i den kvalitative forskningen vil måling nedtones. Validitet deles gjerne inn i ulike typer i litteraturen. Begrepsvaliditet, indre validitet, ytre validitet og statistisk validitet er noen av typene (Lund 2002:105). Den sistnevnte validitetstypen er uaktuell i denne oppgaven, og jeg velger derfor å se bort fra den. Oppmerksomheten rettes mot de tre førstnevnte validitetstypene. Begrepsvaliditet viser til om uavhengig og avhengig variabel fanger opp de teoretiske begrepene. Indre validitet dreier seg om hvorvidt det foreligger en kausal sammenheng mellom variablene. Ytre validitet handler om i hvilken grad det er mulig å generalisere til og over relevante individer, situasjoner og tider (ibid). Kan slutninger om AQIM og MUJAO brukes om andre terroristgrupper?

Reliabilitet dreier seg om hvor nøyaktig og konsistent datainnsamlingen har vært, og om det er mulig å replisere en studie (Bryman 2004:273). Dersom en studie etterprøves med samme prosedyrer gjentatte ganger og en får samme resultat kan det sies at studien har høy reliabilitet. En forutsetning for dette er at forskeren er eksplisitt i alle faser av forskningsprosessen når det gjelder måten han eller hun har gått fram på. Kun ved at denne forutsetningen er oppfylt kan studien gjennomføres på nytt av andre.

5.3 Hva er casestudiet?

Før jeg går nærmere inn på begrunnelsen for mitt valg av casestudiet og de utfordringer det medfører er det nødvendig med en generell betraktning. Det gjelder spørsmålet om hva det er.

Til tross for at casestudiet er hyppig brukt i litteraturen hersker det ingen konsensus når det gjelder definisjonen. Ulike forskere bruker case og casestudiet på ulike måter. En vanlig oppfatning har vært at denne typen studier forsøker å beskrive og forklare et fenomen eller hendelse avgrenset i tid og rom (Levy 2008:2). Det er med andre ord en dybdeundersøkelse av et bestemt og avgrenset fenomen. En stadig mer teoriorientert statsvitenskapelig disiplin har imidlertid gjort at casestudiet har beveget seg bort fra fokus på enkeltstående hendelser til fordel for jakt på allmenne mønstre og sammenhenger. John Gerring har bidratt med en definisjon som understreker generaliseringsformålet. Han definerer casestudiet som: “the intensive study of a single case where the purpose of that study is- at least in part- to shed light on a larger class of cases” (Gerring 2007:20).

Dette er i tråd med siktemålet for denne oppgaven hvor slutninger om de to terroristgruppene delvis kan være gyldige for andre grupper. En liknende definisjon kommer fra Alexander L. George & Andrew Bennett. De definerer casestudiet som:

“a detailed examination of an aspect of a historical episode to develop or test historical explanations that may be generalizable to other events” (George & Bennett 2005:5).

Begge definisjonene legger til grunn generalisering som et formål, og casene ses på som en del av en større klasse av caser.

Generalisering er imidlertid ikke alltid et formål i casestudier, og intrinsisk interesse for en case kan like gjerne være en grunn til å gjennomføre en studie. Man studerer egenarten og har ikke en ambisjon om å trekke slutninger utover det (Levy 2008:4).

5.3.1 Valg av case

En komparativ casestudie er nyttig for å ha et større og mer nyansert bilde av et bestemt fenomen. Hovedårsaken til at jeg har valgt å inkludere to caser i denne studien er at det vil tilføre mer informasjon og dermed gi oppgaven et bredere synsfelt enn om kun én case var valgt. En slik tilnærming gir større anledning til å se på hva som gjør casene like og ulike hverandre. Det finnes mange terroristorganisasjoner og det er ikke plass til å se på dem alle i denne oppgaven. Gitt plass og begrensningene ved casestudiet, vurderes to caser som et tilstrekkelig antall for å kunne vurdere forbindelsen mellom terrorisme og organisert

kriminalitet i Sahel og Maghreb. Samtidig har jeg valgt å begrense meg til to caser for ikke å gjøre analysen mer omfattende og komplekst. Således frigjøres det plass til å gå i dybden på casene og deretter få likhetene og forskjellene mellom dem tydeligere fram.

Begrunnelsen for valg av AQIM og MUJAO som caser i denne studien er todelt. For det første var AQIM et åpenbart valg med hensyn til at terroristgruppen har vært fremtredende i trusselbildet i Sahel og Maghreb i en årrekke. Det er den største og mest kjente gruppen som opererer i landene i regionene. Mer informasjon er tilgjengelig om AQIM enn andre grupper. Kunnskapen og interessen er derfor størst om denne terroristorganisasjon. For det andre har MUJAO først og fremst blitt valgt som et sammenlikningsgrunnlag fordi det er en utbrytergruppe av AQIM. Således er det ventet at gruppen har en del fellestrekk og forskjeller med AQIM når det gjelder forbindelsen til organisert kriminalitet. Basert på den metodologiske strategien om comparable-cases er derfor sammenlikningen av de to gruppene det mest hensiktsmessige. Strategien går ut på at man velger enheter som er mest mulig like på de fleste variablene for å avdekke forskjeller på andre årsaksvariabler som kan bidra til å forklare forskjell i utfall. (Lijphart 1975:163-165). I denne oppgaven vil koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet være utfallet.

5.3.2 Hvorfor bruke casestudiet?

Spørsmålet om casestudiens egnethet er i stor grad knyttet til spørsmålet om hva en er opptatt av og hvordan en vil gå fram i undersøkelsesopplegget. Det er to grunner til at casestudiet med et komparativt fokus er egnet for å besvare forskningsspørsmålet. For det første gir det komparative casestudiet et best mulig grunnlag for å studere hvordan interaksjonen mellom terroristgrupper og organisert kriminalitet fungerer. Denne tilnærmingen har sin store styrke nettopp i at det gir dypere innsikt om et bestemt fenomen (Gerring 2007:49). Den er simpelthen mer egnet og gir anledning til å forstå hvordan prosessen virker på en helt annen måte enn det som ellers ville ha vært tilfellet med andre metoder. Konteksten belyses i sterkere grad. Det gis også større rom for å studere aktørene selv, det vil si hvordan AQIM og MUJAO opererer i regioner preget av politisk ustabilitet. På den måten genereres mer kunnskap om terroristgruppene, deres intensjoner og hvordan og hvorfor et bestemt utfall forekommer, det vil si terroristenes samhandling med kriminelle grupper. Temaets natur gjør den type studie mer aktuell. Ettersom jeg søker å dykke dypere i forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet er det rimelig å ta utgangspunkt i en eller et par caser. Formålet med oppgave blir i den henseende bedre ivaretatt ved casestudiet. Samtidig styrkes

den indre validiteten ved at en får en bedre kartlegging av hvilke forhold som forklarer forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Den nevnte modellen inneholder en rekke forklaringsvariabler, og ved å se på AQIM og MUJAO nærmere vil jeg finne ut mer om hvor nyttige variablene er til å forklare gruppenes kriminelle aktiviteter og forhold til kriminelle grupper.

For det andre er forskningsspørsmålet formulert på en slik måte som forutsetter en dyptgående analyse av et bestemt sosialt fenomen, det vil si hvordan forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet fungerer. Forskningsspørsmålet besvares best ved å bruke casestudiet. Formålet er tross alt å forstå hvordan noe er, det vil si trekkene ved samhandlingen mellom de to terroristgruppene og organisert kriminalitet. Jo mer en streber etter å forstå hvordan eller hvorfor et fenomen er som det er, desto mer relevant og aktuelt blir casestudiet. Både hvorfor-spørsmål og hvordan-spørsmål lar seg enklere håndtere ved bruk av en slik tilnærming (Yin 2009:4). Ettersom forskningsspørsmålet for denne oppgaven er formulert som et hvordan-spørsmål er det derfor hensiktsmessig å bruke casestudiet. Selv om hvordan-spørsmålet er kjernen her, er det ikke helt mulig å komme utenom hvorfor-spørsmålet. Ved å besvare spørsmålet om hvordan de to terroristorganisasjonene forholder seg til organisert kriminalitet, vil jeg delvis også berøre hvorfor de gjør det. Temaets natur, oppgavens formål og forskningsspørsmålets form gjør det derfor forsvarlig å anvende det komparative casestudiet.

5.3.3 Utfordringer

Valg av det komparative casestudiet i oppgaven er ikke uproblematisk. Som skissert overfor er det heftet en del utfordringer, noe som er svært viktig å ta høyde for. Det første problemet handlet om representativitet og generalisering. I hvilken grad kan man på basis av slutninger om de to terroristorganisasjonene i Sahel og Maghreb si noe om andre gruppers forhold til organisert kriminalitet? Er de to gruppene representative? Begge spørsmålene er knyttet til undersøkelsens ytre validitet, og er således noe som ikke kan eller bør undervurderes. Det er vanskelig å generalisere i komparative analyser av få caser, og dette er en av begrensningene ved denne metoden. Casene som brukes i denne oppgaven er ingen unntak. Hver case er på et vis unik, og det er nettopp derfor en velger å studere den bestemte casen nærmere fremfor andre. Det særegne vekker nysgjerrigheten. Terroristgrupper har ofte ulike organisatoriske trekk og målsettinger, samtidig som at de også kan være forskjellige med hensyn til hvor villige de er til å utføre kriminalitet eller samarbeide med kriminelle grupper. Samtidig

opererer de i ulike kontekster; dette er en annen faktor som også kan ha betydning for koblingen. Dette gjør derfor at omfanget av tilknytningen til organisert kriminalitet kan variere fra gruppe til gruppe, noe som vanskeliggjør generaliseringspotensialet eller ønsket om å sammenlikne. Selv om hovedmålet ikke er å generalisere er det likevel nødvendig å peke på representativitet som et generelt ankepunkt.

På den andre siden kan det likevel ventes en delvis generalisering. Som tidligere nevnt representerer de to casene som er valgt en større klasse av caser. AQIM og MUJAO er representanter for et sett av terroristorganisasjonene som kan avgrenses empirisk og konseptuelt. Det er rimelig å forvente at slike grupper har en del fellestrekk. Alle terroristgrupper er avhengige av å få tilført ressurser og midler for å opprettholde aktivitetsnivået. Det gjør det derfor nærliggende for dem å bedrive kriminalitet eller inngå samarbeid med organiserte kriminelle grupper. Alle terroristgrupper omfattes av minst noen av interaksjonsområdene eller indikatorene i teorien som legges til grunn, selv om graden og omfanget kan variere. For eksempel er det ventet at alle grupper utøver vold eller at alle bedriver ulovlige aktiviteter. På den måten kan en forsiktig vente at slutninger om AQIM og MUJAO kan gjøre seg delvis gjeldende også for andre terrorgrupper. Kunnskaper om disse to gruppene kan bidra til å kaste lys over andre terrorgrupper fordi de er en del av et teoretisk univers, representerer samme fenomen og har således mye til felles.

En annen utfordring er reliabilitetsspørsmålet. Kan undersøkelsen gjentas med de samme prosedyrene for å produsere de samme resultatene? For å besvare spørsmålet kan det være nyttig å ta høyde for to forhold: 1) måten datainnsamlingen har foregått på, og 2) gjennomsliktigheten i undersøkelsen. En svakhet som er heftet ved kvalitative undersøkelser er at datainnhenting kan være ustrukturert, i den forstand at det en fokuserer på og observerer kan være subjektivt (Bryman 2004: 284). Tolkning og vurderinger vil spille en viktig rolle når det gjelder datainnsamlingen, analysene av dataene og de konklusjoner som trekkes. Dette gjelder også studiet av hvordan AQIM og MUJAO forholder seg til organisert kriminalitet. Det er heftet usikkerhet når det gjelder hva som kan anses som pålitelig informasjon, og denne usikkerheten svekker reliabiliteten. Temaets kompleksitet og problemstilling gjør dette nødvendig og attpåtil uunngåelig. Fagfolk med store kunnskaper om Sahel og Mahreb og terroristgruppene kan for eksempel ha ulike oppfatninger av hvor omfattende forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i regionen egentlig er, og hvilke aktiviteter som bedrives. Disse problemene kommer jeg nærmere tilbake til i avsnittet om reliabilitet.

5.4 Dokumentstudier

Datainnsamlingen og analysen vil stort sett være basert på dokumentstudier. Denne tilnærmingen egner seg best til casestudiet, og dette gjelder også studiet av hvordan AQIM og MUJAO har vært knyttet til organisert kriminalitet i perioden 2003 til 2013. Med tanke på at tiden også er begrenset er det nødvendig å ta utgangspunkt i det eksisterende skriftlige materiale som finnes. Det kan skjelles mellom vid og snever dokumentanalyse. I vid forstand betyr dokumentanalyse at man leser et skriftlig materiale (som en bok, artikkel eller en rapport) og benytter dette som underlag for analysen. I snever forstand innebærer dokumentanalyse å gi skriftlige tekster status av kilder eller data for selve undersøkelsen (Repstad 1998: 86). Dokumentene som ligger til grunn for denne oppgaven vil bestå for det meste av sekundærlitteratur, men også noe primærlitteratur. Nyhetsartikler, bøker, kronikker, rapporter og skriftlige uttalelser vil bli benyttet for å besvare forskningsspørsmålet.

Å gjennomføre studier av et komplekst tema som terrorisme og organisert kriminalitet kan være en krevende affære. Det er problematisk og utfordrende. Det kan være glidende overganger mellom de to organisasjonsformene og ofte er det vanskelig å finne nødvendige primærkilder og bevis for påstander. Dette er en utfordring som jeg tar innover meg i arbeidet med oppgaven. Ikke all informasjon om hvordan terrorister og kriminelle grupper samhandler er tilgjengelig for politiet, etterretningstjenester eller allmennheten. En stor del av aktivitetene foregår i det skjulte eller i områder hvor sentralmyndighetene har liten kontroll og hvor det er lite informasjon å få. I tillegg vil de involverte aktørene av opplagte grunner være skeptiske til å dele informasjonen med andre. En slik erkjennelse er nødvendig som utgangspunkt, men dette er ikke ensbetydende med at en slik undersøkelse er umulig å gjennomføre. Det finnes ledetråder i litteraturen som gir et bilde av hvordan AQIM og MUJAO opererer. Materialet som finnes er stort nok til at en slik studie kan gjennomføres. Dette er behjelpelig med å si noe om gruppenes kobling til organisert kriminalitet.

5.4.1 Primærlitteratur

Så langt det lar seg gjøre er primærlitteratur det mest troverdige når det gjelder å få informasjon om en hendelse eller et fenomen. På grunn av temaets natur i denne studien er det imidlertid lite primærlitteratur å spore. For å bruke primærkilder forutsettes direkte tilgang til aktørene som er involvert i terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Naturlig nok gjør sikkerhetsrisikoen dette svært vanskelig.

Primærkildene som brukes i denne oppgaven er skriftlige uttalelser og en video fra terroristorganisasjoner. Disse uttalelsene omhandler våpenforsyning og en sammenslutning mellom to terroristgrupper, inkludert MUJAO. Videoen er produsert av AQIM (Agence Nouakchott d'Information 2011; Agence Nouakchott d'Information 2013; TRAC 2013).

5.4.2 Sekundærlitteratur

Ved å anvende denne typen kilder vil man få en bedre kontekstuell forståelse samtidig som at en får et større bilde av hvordan AQIM og MUJAO opererer i området. Spesielt fagartiklene gir rom for å se på vurderingene til eksperter og forskere som har arbeidet med temaet. Man får bedre kjennskap til hvilke forklaringer og tolkninger de har lagt til grunn for å øke innsikten om terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. I tillegg registreres debatten om hvor omfattende forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet er. De ulike perspektivene som presenteres i artiklene indikerer hvor omstridt omfanget av koblingen er.

Nettbaserte nyhetsartikler blir hyppig brukt. Temaets aktualitet gjør det helt nødvendig å inkludere nyhetsartikler- og reportasjer som kilder. Ettersom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb er et relativt nytt fenomen er ikke forskningslitteraturen omfattende. Derfor gjelder det å finne de nødvendige kildene som tar opp temaet og som er tilgjengelige. De nettbaserte nyhetsartiklene og kronikkene vil i større grad være oppdaterte og dermed fange opp mer av informasjonen om hvordan de to terroristgruppene opererer i forhold til kriminalitet. Andre sekundærkilder inkluderer rapporter. FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) utarbeider årlige rapporter om status på organisert kriminalitet. Vest-Afrika har fått større oppmerksomhet det siste tiåret. Rapportene gir en god indikasjon på omfanget av organiserte kriminaliteten i regionene (UNODC 2008; UNODC 2011; UNODC 2013). Når det gjelder implikasjonene for norske interesser er rapporten til Statoil fra høsten 2013 relevant. Den inkluderer en stor del informasjon om hendelsene i In Amenas og hvilke konsekvenser de har for sikkerhetsberedskapen til selskapet (Hagen m.fl. 2013).

5.5 Validiteten

Gyldigheten til slutningene som trekkes i denne oppgaven er i stor grad knyttet til spørsmålet om hvor relevant det innsamlede datamaterialet er. Bidrar dataene eller empirien som er samlet inn til å besvare problemstillingen? Dette er et helt sentralt spørsmål som krever

oppmerksomhet i alle faser av studien. For å ta stilling til validiteten er det flere forhold som må tas med i betraktning. For det første er analyseperioden viktig. En lang analyseperiode kan innebære en større risiko for at viktig informasjon blir utelatt, noe som igjen vil medføre at slutningene i beste fall blir mangelfulle eller i verste fall ugyldige. For å unngå dette problemet har jeg valgt å begrense meg til perioden fra 2003 til 2013. Det gjør det enklere å inkludere de fleste, om ikke alle, empiriske detaljer som har relevans og betydning for oppgaven. Problemet med å utelatte vesentlig empiri blir redusert og oversikten over de viktigste hendelsene blir klarere. Det kan styrke tiltroen til at funnene i studien er gyldige.

For det andre reises spørsmålet om det finnes et tilstrekkelig kildemateriale for alle deler av analysen. Som tidligere antydnet finnes det mye informasjon om de to terroristgruppene; riktignok har det blitt skrevet mer om AQIM enn om MUJAO. Imidlertid eksisterer det noe mindre informasjon om hvilke konkrete kriminelle grupper som finnes i Sahel og Maghreb. Det er ingen kjente sentralistiske organisasjoner, som for eksempel mafiaen, som holder til i områdene, og derfor blir det nødvendig å vurdere organisert kriminalitet på generelt grunnlag. Det gjør at man ikke får detaljert kjennskap til hvem de kriminelle gruppene er.

For det tredje er det en annen validitetstype som må vies oppmerksomhet, nemlig begrepsvaliditeten. En forutsetning for å anvende en teori for å forklare et empirisk fenomen er at sentrale begreper blir konkretisert. En innføring av et slikt begrep kalles for operasjonalisering, og dette markerer overgangen fra teoretiske diskusjoner om fenomenet til empiriske undersøkelser (Hellevik 2002:50-51). Definisjonen må samsvare med den teoretiske definisjonen av begrepet. Som med de teoretiske definisjonene er også operasjonalisering av terrorisme og organisert kriminalitet en krevende oppgave. Det faktum at de to organisasjonsformene kan gli i hverandre gjør operasjonaliseringen svært problematisk. Hovedproblemet er at terrorister ofte bruker tradisjonell kriminalitet for å finansiere aktivitetene sine. Imidlertid viser de skisserte begrepsavklaringene at de to organisasjonsformene er forskjellige. Det teoretiske rammeverket er utgangspunktet for å operasjonalisere forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Modellen inneholder som nevnt en rekke interaksjonspunkter som i sterk grad konkretiserer forbindelsen. Indikatorene viser hvor terrorister og kriminelle kan finne hverandre, og bidrar dermed til å redusere abstraksjonsnivået både til teorien og til forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Det er ikke mulig å sammenfatte operasjonaliseringen av forbindelsen i en enkel setning. Flere elementer kan i den sammenheng være målbare. Narkotikasmugling, våpensmugling og hvitvasking av penger er en del av elementene, og de

spesifiserer hvordan terroristene knytter seg til den organiserte kriminaliteten. Modellen operasjonaliserer begrepene og forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Derfor vurderes begrepsvaliditeten i denne sammenheng som rimelig.

5.6 Hvordan styrke reliabiliteten?

Reliabilitet er en forutsetning for validitet. Uten at studiens funn er pålitelige vil det heller ikke være mulig å trekke slutninger om dataenes gyldighet. For å styrke reliabiliteten i denne studien er det avgjørende å foreta to viktige grep. For det første er åpenhet et helt avgjørende kriterium for reliabilitet. I dette ligger en ambisjon om å være så eksplisitt som mulig med hensyn til valg av caser, teori og metode og hva som faktisk har blitt gjort. Oppgaven må derfor dokumenteres på en god og presis måte. Begrunnelse er en måte å gi til kjenne den tankegangen som har ligget til grunn for valg av caser, teori og metode. Hvorfor falt valget på de to casene fremfor andre? Hva gjorde at det teoretiske rammeverket ble brukt? Hvorfor ble det kvalitative casestudiet anvendt? Ved å gi svar på disse spørsmålene vil andre være i en bedre posisjon til å forstå og vurdere rasjonale bak de valgene som ble tatt. De vil ha et sterkere grunnlag for å gjennomføre studien med det samme datamaterialet. I den sammenheng er det svært viktig å være detaljert, og derfor vil jeg så langt det er mulig henvise til sidetall slik at leseren kan gå direkte til kilden. Denne åpenheten kan være gunstig for reliabiliteten.

For det andre er det viktig å være klar over to fallgruver som er heftet ved nettbaserte kilder, nemlig muligheten for at kildene kan forsvinne og usikkerheten ved kildegrunnlaget. Et stort problem melder seg dersom relevante internettkilder forsvinner. Det finnes ingen garantier for at de vil være å finne på nettet. De kan enten være slettet eller flyttet til et annet sted. Dette understreker derfor betydningen av å finne andre kilder som inneholder samme informasjon. Det gjelder også å lagre dem slik at man eventuelt kan spore hvor de kan befinne seg. Hva angår troverdigheten til informasjonen i nyhetsartiklene derimot er denne ikke alltid enkelt å fastslå, og faren er at det kan bli vel spekulativt. Dette svekker i første rekke reliabiliteten og i neste omgang validiteten i studien. For å motvirke dette problemet er det nødvendig å ta utgangspunkt i flere ulike nyhetskilder. På den måten vil det derfor være større grunn til å anta at informasjonen er pålitelig. Flere kilder gjør informasjonen mer sikker enn bruken av kun en kilde, men som tidligere nevnt kan selv flere kilder være basert på feilaktig informasjon. Dette er et viktig forhold å fremholde. Alternativet er å bruke autoritative kilder i

de tilfeller dette er mulig og relevant. En faglig rapport eller artikkel kan i så måte være mer pålitelig enn en enkel nettbasert nyhetsartikkel, men de siste er som regel mest tilgjengelig og oppdatert. I siste instans blir det viktigste å kombinere bruken av faglige rapporter, artikler og kronikker med et bredt spekter av nyhetsartikler som beskriver de samme hendelsene. En slik triangulering av ulike informasjonskilder gir et størst mulig representativt bilde. Man sammenlikner på tvers av ulike kilder og kryssjekker informasjonen (Repstad 1998:89). Det er den beste måten å redusere usikkerhet på, og sikrer at informasjonen som presenteres er pålitelig. Dette er derfor en strategi jeg aktivt vil bruke for å forbedre reliabiliteten i denne oppgaven.

6 Bakgrunn

Sahel og Maghreb har fått større oppmerksomhet fra omverdenen de siste årene. Svake stater, terrorisme, konflikter og organisert kriminalitet er en del av faktorene som har bidratt til å rette oppmerksomheten mot denne delen av verden. For å forstå dagens situasjon er det nødvendig å forstå kontekstuelle forhold som historie, økonomi og politikk. I dette kapitlet vil jeg først gi en kort innledning om de geografiske sidene ved Sahel og Maghreb. Deretter vil jeg legge vekt på fire forhold: historie, sosioøkonomiske forhold, etniske motsetninger og religiøs fundamentalisme. De utgjør rammeverket som ligger til grunn for situasjonen som hersker i dag. Til slutt vil jeg se på AQIM, MUJAO og organisert kriminalitet.

Begge regionene har en del fellestrekk som gir opphav til å forstå hvordan og hvorfor terroristgrupper forholder seg til organisert kriminalitet på. Mange av de samme problemstillingene gjør seg gjeldende i Sahel og Maghreb, som for eksempel fattigdom og korrupsjon. Samtidig finnes det også ulikheter mellom regionene som det er viktig å være klar over. Landene i Maghreb er generelt noe mer utviklet enn landene i Sahel. Det finnes forskjeller med hensyn til dimensjonen i konfliktene og hvilke faktorer som driver konfliktene i regionene. Kjennskap til gruppenes bakgrunn og fremvekst, målsettinger, operasjoner og organisatoriske strukturer er en forutsetning for å anvende det teoretiske rammeverket. Kontekstuell forståelse, kunnskap om kriminalitet og kunnskap om terroristgruppene danner rammebetingelsene for forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet.

Sahel og Maghreb er navnet på to geografiske regioner i den nordlige delen av Afrika som grenser til hverandre. Sahel er overgangssonen mellom Saharaørkenen i nord og savannen i sør, og strekker seg fra Atlanterhavet i vest til Rødehavet i øst. Det er et belte som går fra Senegal til Somalia. Mali og Niger er blant landene som tilhører Sahel-området. Maghreb derimot betegner den geografiske sonen som ligger vest for Egypt og nord for Saharaørkenen. Libya, Marokko, Tunisia og Algerie anses for å være en del av regionen (Sahel 2014; Maghrib 2014).

6.1 Det historiske bakteppet

For å forstå dagens politiske tilstander i Sahel og Maghreb som gir næring til terrorisme og organisert kriminalitet er det spesielt to historiske forhold som må belyses: kolonitiden og den algeriske borgerkrigen på 1990-tallet. Kolonibakgrunnen er vesentlig for å forstå Frankrikes

rolle i regionene i dag og dels også de politiske strukturene som finnes, mens borgerkrigen i Algerie gir innsikt i fremveksten av terrorisme, som i stor grad preger nyhetsbildet i dag.

Mange av landene i Sahel og Maghreb deler en historisk erfaring, nemlig kolonitid med de samme herskerne. Store deler av begge regionene var underlagt fransk kolonistyre på 1800- og 1900-tallet. Etter den andre verdenskrigen fikk anti-kolonibevægelsen vind i seilene, og Frankrike begynte å miste direkte kontroll over koloniene sine. Land etter land fikk sin selvstendighet, og stort sett gikk disse politiske prosessene fredelig for seg. Et unntak var Algerie hvor en blodig krig brøt ut i 1954 mellom den algeriske nasjonalbevegelsen og franske styresmakter. Krigen varte fram til 1962 da Algerie ble selvstendig; dette markerte slutten på fransk kolonialisme i Afrika. Samtidig tjente også frigjøringen som en modell for andre folkegrupper som krevde den samme friheten og selvstendigheten (Ruedy 1992:156).

Kolonitidens arv lever videre i dag. Dette gjenspeiler seg for eksempel i det franske språkets status. I mange av landene er fransk enten et offisielt språk eller brukes hyppig. Frankrike har politiske og økonomiske interesser i både Sahel og Maghreb. Intervensjonen i Mali i januar 2013 kan ses på som en manifestasjon av dette. Mali var en tidligere fransk koloni, og det var derfor ikke tilfeldig at det var nettopp franskmennene som grep inn i konflikten. Frykten for et islamistisk styre i landet var for alvor festet seg i bevisstheten, og bildet av Mali i hendene på religiøse fundamentalister kunne ikke aksepteres. Da terroristene slo til mot gassanlegget i In Amenas viste de til intervensjonen i Mali som et motiv for angrepet (Al-Jazeera 2013). Både det franske militære angrepet og terroristenes henvisninger til angrepet demonstrerer kolonibakgrunnens relevans for å forstå dagens hendelser og politiske utvikling i Sahel og Maghreb.

Borgerkrigen i Algerie skapte rommet som gjorde at islamske terroristgrupper vokste frem. Flere av dagens terroristgrupper som AQIM, MUJAO og "Den Maskerte Brigade" har sine røtter i krigen og flere av grunnleggerne er krigsveteraner fra 1990-tallet. Forløpet til de væpnede sammenstøtene som etterhvert utviklet seg til en full borgerkrig var et parlamentsvalg som ble avholdt i 1991. Partiet Den islamske frelsesfronten (FIS) vant den første valgomgangen. De så ut til å seier også i den andre omgangen, men hæren grep inn for å hindre en islamistisk maktovertakelse. Valget ble avlyst og det fulgte en bølge av arrestasjoner og fengsling av islamistene, i tillegg til at unntakstilstand ble innført. FIS ble forbudt og hæren som utgjorde regjeringen konsoliderte makten sin. Som en reaksjon grep islamistene til våpen mot styresmaktene (Willis 2012:172-174). Det var innledningen til en svært brutal borgerkrig som begynte i 1992 og varte i om lag ti år. Flere tusener ble drept i en

krig som var kjennetegnet av bestialske massakrer mot sivile begått av både regjeringsstyrker og opprørerne. Væpnet islamsk gruppe (GIA) ble dannet og gjorde seg raskt beryktet for sin voldsforherligende hensynsløshet. I 1999 fikk Algeries nye president Abdelaziz Bouteflika i stand en amnestilov som innebar at de islamske opprørerne fikk amnesti mot at de la ned våpnene (Willis 2012:187). Dette markerte begynnelsen på slutten på borgerkrigen i Algerie. GIA fortsatte kampen, men ble marginalisert både som følge av utbrytere (Salafistgruppen for forkynnere og kamp (GSPC)) og amnestilovene.

Avslutningen på krigen medførte verken at all voldshandlinger opphørte eller at terroristgrupper ga opp. Krigen hadde snarere sådd frøene til terrorisme både i Sahel og Maghreb. Derfor er hendelsene i Algerie på 1990-tallet av avgjørende betydning for å forstå og forklare hva AQIM og MUJAO er og hvordan de har blitt en torn i øyet for myndighetene og sivilbefolkningen i land som Algerie, Mali, Niger og Mauritania.

6.2 Sosioøkonomiske forhold og demokratisering

Historie alene er ikke tilstrekkelig for å forklare dagens politiske tilstander i Sahel og Maghreb. To andre forhold er vel så viktige. Strukturelle forhold og demokratiseringsforsøk må også vektlegges. De viser at svake stater er utbredt i begge regionene. Sosioøkonomiske utfordringer som fattigdom, dårlige helsetjenester og utdanningstilbud, arbeidsledighet og politisk marginalisering spiller en viktig rolle for å påvirke det politiske klimaet i regionene. Disse utfordringene gir grobunn for forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i områdene. Landene i Sahel og Maghreb er preget av disse problemene som skaper misnøye, frustrasjon og konflikter i regionene. De skaper rom for oppblomstring av organisert kriminalitet. Når mennesker mangler arbeid, utdanning og positive framtidsutsikter kan kriminalitet dukke opp som et aktuelt alternativ. Terrorister kan også søke å utnytte håpløsheten som råder i samfunnene i Sahel og Maghreb, blant annet for å øke rekrutteringen. Det gjør koblingen mellom utvikling og terrorismebekjempelse desto mer relevant.

FNs utviklingsprogram (UNDP) publiserer hvert år en rapport (Human Development Report) som måler, beskriver og forklarer velstand og utvikling i verden. Rapporten fra 2013 viste at landene i Sahel-regionen tilhører gruppen av verdens fattigste land. Mauritania, Mali og Niger var blant landene som skåret lavest i menneskelig utvikling i 2012 (UNDP 2013: 146-147). Landene har et lavt velstandsnivå med stor fattigdom og høy arbeidsledighet. De er store mottakere av bistand. Politiske kriser, konflikter og matmangel har i størst grad bidratt

til å svekke vekstmulighetene. Sykdommer, sult og et svakt helsevesen har forsterket det lave utviklingsnivået. Tørkekatastrofer har med jevne mellomrom rammet i flere tiår Sahel-regionen, noe som har skapt store problemer for matproduksjonen. Det kan legges til at flere matkriser har oppstått i regionen (Gubbels 2011:7). Høye matvarepriser har gjort det svært vanskelig for fattige familier å få mattilgang. Problemene legger seg opp på hverandre i en sårbar region, og resultatet blir dermed en stor flyktningstrøm ved at folk enten flytter fra landet eller innad i landet.

Et land som Algerie kommer bedre ut i rangeringen og har oppnådd større økonomisk fremgang. Oljeinntektene har vært solide bidrag til veksten, men dette har ikke vært tilstrekkelig for å sikre velstanden til innbyggerne (ibid). Dårlige økonomiske og sosiale vilkår i Algerie har ført til flere streiker, opptøyer og demonstrasjoner. Til tross for økonomisk vekst, forblir de sosioøkonomiske utfordringene. Fattigdom og arbeidsledighet, spesielt blant unge, kvinner og høyt utdannede, har preget det sosioøkonomiske landskapet i en årrekke (African Development Bank Group 2012).

Alt dette har derfor gjort statene sårbare både i forhold til å yte tjenester til innbyggerne og å dempe trusselen fra terrorisme og organisert kriminalitet. Selv om denne koblingen eksisterer også i mer velstående samfunn, foregår den mer åpenlyst i Sahel og Maghreb. Sosioøkonomiske problemer er ikke bare kilder til politisk uro, men de kan også på sin side være effekter av langvarig ustabilitet. Politiske kriser forsterker de negative innvirkningene av tørke, dårlige levestandard og et svakt offentlig tjenestetilbud. På den måten skapes en syklus som er vanskelig å bryte. For terrorister og kriminelle nettverk blir det derfor naturlig og rasjonelt å utnytte en slik håpløs tilstand til egen fordel.

En forsiktig demokratiseringsprosess vil i seg selv ikke være tilstrekkelig for å hindre slike aktørers vilje og muligheter til å slå seg ned. Så lenge det eksisterer dype sosiale ulikheter og korrupsjon som gjennomsyrrer samfunnet vil det være et stort nok rom for terroristgrupper og kriminelle grupper å operere i. En stor utfordring i Sahel og Maghreb er de store forskjellene som eksisterer mellom elite og folk. Dette er en viktig kilde til politisk og økonomisk marginalisering, og en katalysator for de sosioøkonomiske utfordringene som er skissert overfor. Ulikheter henger sammen med korrupsjon, som er et annet problem i begge regionene. Korrupsjon bidrar til å opprettholde status quo, og dermed svekke mulighetene for politisk og økonomisk utvikling. I rangeringen til Transparency International for 2013 skåret samtlige land i regionene middels eller lavt på korrupsjonsskalen. Jo færre poeng et land har, desto mer korrupt er det (Transparency International 2013). Den lave plasseringen indikerer

dermed at landene har en vei lang å gå for å bekjempe korrupsjonen. For terrorister og kriminelle nettverk er omfanget av dette samfunnsproblemet gode nyheter.

Det har blitt gjort demokratiseringsforsøk i Maghreb. En kombinasjon av sosioøkonomiske problemer, korrupsjon og ønsket om politiske endringer resulterte i omfattende demonstrasjoner i Maghreb og Midtøsten i 2011. Disse omveltningene er kjent som den arabiske “våren”. Demonstrasjonene var et oppgjør med brutale diktatorer som hadde hersket i flere tiår. Etter at Tunisias president Ben Ali ble kastet ut av ble håpet om demokrati tent. Mange var optimistiske med tanke på troen på en demokratiseringsbølge i Nord-Afrika og Midtøsten. Dette håpet ble imidlertid raskt slukket. Med unntak av en delvis positiv utvikling i Tunisia fikk ikke revolusjonene i Maghreb et ønsket utfall i tråd med demokratiambisjonene. I Algerie var det protester med krav om demokratiske reformer, og resultatet var at myndighetene opphevet en unntakstilstand som ble innført om lag 20 år tidligere. Også i Marokko oppstod det store demonstrasjoner mot myndighetene. I Libya utviklet opptøyene seg til full borgerkrig. For de som håpet på demokratisering i Libya ble håpet raskt knust da myndighetene svarte på demonstrasjonene med vold. NATOS intervensjon bidro til å styrte Gaddafi-regimet og få en slutt på krigen, men det politiske kaoset som oppstod etter krigen var en sterk bremsekloss for demokratiseringsprosessen. Utviklingen i Libya fikk regionale konsekvenser (Dabashi 2012:17-25; Nashashibi 2012). Den arabiske “våren” skyllet inn også i Mauritania, hvor det oppstod store demonstrasjoner mot myndighetene for menneskerettighetsbrudd og manglende politiske og økonomiske reformer. Utviklingen i Mauritania fikk imidlertid liten oppmerksomhet i forhold til de andre landene. Heller ikke der har demokratikravene blitt innfridd (Nashashibi 2012).

6.3 Etniske motsetninger og konflikter

En annen grunnleggende dimensjon i Sahel og Maghreb er de mer eller mindre åpne etniske spenningene og konfliktene som eksisterer. Konflikten i Mali som brøt ut i januar 2012 illustrerer godt hvilke latente etniske motsetninger som finnes og hvordan forhold mellom folkegrupper kan forverres. Spørsmålet om tuaregenes fremtid stod sentralt helt fra begynnelsen av krigen.

Foranledningen til hendelsene i Mali var borgerkrigen i Libya i 2011 hvor en del tuareger kjempet på Muammar Gaddafis side. Store arsenal av våpen ble tilgjengelig, samtidig som at mange av tuaregene vendte tilbake til Mali etter Gaddafis fall. De var godt utstyrte med

kamperfaring og motivasjon til å innlede et væpnet opprør mot maliske myndigheter. Konflikten i Mali kan derfor i den sammenheng delvis være en indirekte implikasjon av den arabiske “våren“. Formålet med opprøret var å danne en egen stat for tuaregene i den nordlige delen av landet, også kjent som Azawad. Økonomisk underutvikling og marginalisering hadde preget regionen, og tuaregene ville ikke lenger akseptere dominans fra myndighetenes side. Det var den Nasjonale Bevegelsen for Frigjøring av Azawad (MNLA) som ledet an i oppstanden (Branson & Wilkinson 2013:88). Det var en gammel konflikt, og tuaregene hadde flere ganger tidligere gjort opprør mot myndighetene. Da Malis president Amadou Toumani Touré ble avsatt ved et militærkupp i mars 2012 utnyttet MNLA denne situasjonen. Sammen med islamistiske grupper klarte de å erobre flere byer i Nord-Mali, og 6. april ble Azawad erklært som en selvstendig stat. De sekulære tuaregene ble raskt tilsidesatt av islamister, som på sin side innførte sharia-lovgivning i områder de kontrollerte (Al-Arabiya News 2012; The New York Times 2012).

Selv om opprøret var rettet mot staten, aktiverte krigen sterke motsetninger mellom folkegrupper i landet. Forholdet mellom nomadiske tuaregere og arabere på den ene siden og det svarte flertallet av befolkningen på den andre forverret seg betydelig. Tusener av tuareger og arabere flyktet fra Mali til nabolandene som følge av kampene. Redselen som bredte seg gikk ut på at sivile tuareger og arabere ville betale prisen for opprøret. Frykten for overgrep fra den maliske hæren og hevntørst blant svarte afrikanere festet seg i deres sinn, og medførte at de ikke lenger var trygge i Mali. Denne frykten ble virkelighet da det ble rapportert om vold, plyndring og hatefulle slagord mot tuareger. Det ble ikke gjort forskjeller mellom sivile, opprørere og islamister, og dermed var det fritt frem for hæren og sivile afrikanere å hevne seg på alle som i det minste kunne se ut som en tuareg eller en araber. Det ble meldt om flere alvorlige etnisk-relaterte episoder. Hus og forretninger til tuareger og arabere ble plyndret. Mennesker av tuaregisk eller arabisk opphav ble regelrett slått, og i noen tilfeller drept. Sivile som var mistenkt for tilknytning til opprørsgrupper ble arrester og torturert. Noen av dem ble også henrettet. Tusener flyktet fra områdene (Amnesty International 2013; BBC News 2012; The Guardian 2013; IRIN 2013³). Disse tilfellene viser hvor dype de etniske motsetningene som finnes i Mali er. En konsekvens kan være at terrorister og kriminelle aktører søker å dra fordeler av disse spenningene. Det hersker liten tvil om at den etniske dimensjon med

³ IRIN er et nyhets-og analysebyrå som rapporterer fra glemte konflikter og regioner. Det drives av FNs sentrale humanitære samordningsenhet. IRIN står for Integrated Regional Information Networks.

tuaregenes politiske misnøye og mål om selvstendighet ble utnyttet av både AQIM og MUJAO som hadde egen agendaer.

6.4 Religiøs fundamentalisme

Med religiøs fundamentalisme menes en streng og bokstavelig tolkning av religiøse skrifter (Oxford Dictionaries 2013). Begrepet omfatter både individer og grupper som er villige til å bruke vold for å fremme egen tolkning av religionen, og de som ikke er det. Hovedtanken er at man baserer sitt liv på fundamentene i religionen, det vil si de grunnleggende læresetningene. I lys av den politiske utviklingen i Sahel og Maghreb er det nærliggende å koble religiøs fundamentalisme til terroristgruppene i regionene. Til tross for at fundamentalisme ikke er et nytt fenomen, aktualiserer fremveksten av gruppene den politiske sprengkraften som religion kan ha. Religiøs fundamentalisme må derfor plasseres i en større politisk kontekst.

Islamsk fundamentalisme med dens sterke politisk uttrykk er en trend som de siste tiårene har gjort seg gjeldende over hele den muslimske verden. Den har oppstått som en reaksjon mot sekularisering i samfunnet, sekulære diktaturer og vestlig innflytelse. Ønsket om å skape rene islamske samfunn basert på religiøse lover og fjerne alt som er uislamsk har ligget til grunn for denne trenden. Flere begivenheter i forrige århundre førte til en spredning av islamsk fundamentalisme. Etableringen av det Muslimske Brorskapet i 1928, den iranske revolusjonen i 1979 og fremveksten av det globale terroristnettverket Al-Qaida var en del av utviklingstrekkene som illustrerte den politiske siden av islam. Samtidig har konflikter hvor muslimer har vært involvert blitt brukt av en del fundamentalister for å understreke en global muslimsk identitet. Denne identiteten har blitt ytterligere forsterket av episoder hvor tradisjonelle islamske verdier har blitt utfordret av ytringsfrihet. Salman Rushdie-saken og Muhammed-karikaturene er to eksempler på det.

I det siste tiåret har flere religiøssinspirerte terroristgrupper vokst frem i Sahel og Maghreb. I tillegg til AQIM og MUJAO, har Ansar Dine i Mali og Ansar Al Sharia i Libya etablert seg med sikte på å gjennomføre omfattende politiske endringer. Målet er å fjerne de politiske, økonomiske og juridiske systemene i land de opererer i, og skape islamske stater basert på islamsk lovgivning (Asharq Al-Awsat 2013). Tanken er at koranen og hadithene skal utgjøre grunnlaget for alle beslutninger som vedtas og alle lover som innføres. Gruppene er uttalte motstandere av demokratiet og vestlig innflytelse, og bruker vold som et virkemiddel for å

oppnå målsettingene sine. Et eksempel som viser konsekvensene av fundamentalismen som terroristgruppene representerer er Mali-konflikten i 2012. Da ble flere byer i nord underlagt sharia-lovgivning. Dette gjaldt blant annet Gao, Timbuktu og Kidal. Menneskerettighetene ble grovt trampet på, og de som brøt islamske lover ble hardt straffet. Henrettelser, amputasjoner og pisking ble gjennomført for å straffe og avskrekke. I tillegg ble barn rekruttert som soldater og gamle religiøse monumenter ble rasert (Human Rights Watch 2012; The New York Times 2012; The Malian Association of Human Rights & The International Federation for Human Rights 2012:17-18).

6.5 AQIM

AQIM stammer fra islamistgruppen GIA som kjempet i den algeriske borgerkrigen på 1990-tallet. GIA angrep som kjent ikke bare algeriske myndigheter, men gikk også hardt og skånselsløst til verks mot sivile. Denne strategien skapte misnøye både i sivilbefolkningen og innad i gruppen. Flere medlemmer av GIA var uenige i den brutale fremferden mot sivile, og som en følge av uenigheten brøt de ut av gruppen og dannet GSPC. For å markere avstand til GIA proklamerte GSPC at den ikke ville angripe sivile. På den måten kunne man konsentrere seg om å angripe den virkelige fienden, som var regimet. Hovedmål for angrep ble militæret, politiet og andre myndighetsorganer (Larémont 2011:243). GSPC gjennomførte flere vellykkede angrep mot sentralmyndighetene, og fortsatte kampen selv etter innføringen av amnestiloven.

Hassan Hattab, en tidligere kommandant i GIA, ble en av grunnleggerne og lederne av den nye gruppen. Han mistet etterhvert kontrollen og tillitten i gruppen, og ble i 2003 erstattet av Nabil Sahraoui som var mer global orientert. Sistnevnte ble drept i en skuddveksling med algeriske sikkerhetsstyrker i 2004, noe som banet vei for Abdelmalek Droukdel til å ta over lederskapet (Larémont 2011:244). Droukdel hadde kjempet i borgerkrigen i Afghanistan på 1990-tallet og videreførte den globale linjen. Han hadde en visjon om en verdensomspennende jihad i tråd med Osama bin Ladens ambisjoner. Av den grunn søkte han en sterkere tilknytning til Al-Qaida. Sammenfallende interesser med det sentrale Al-Qaida gjorde at GSPC endret navn til "Al-Qaida i det islamske Maghreb". Kunngjøringen av navneendring ble gjort 11. september 2006 i forbindelse med årsmarkeringen av terrorangrepene i USA. Da sverget gruppen troskap til det sentrale Al-Qaida, men det var ikke før i januar 2007 at organisasjonen offisielt ble en regional Al-Qaida-gruppe. Dette

signaliserte at gruppen hadde bredere ambisjoner. Det var ikke lenger bare algeriske mål som var legitime, men også vestlige (ibid).

Siden 2007 har AQIM iverksatt angrep mot mål både i sør og nord i Algerie. Ulike typer angrep har blitt gjennomført. Geriljaraid mot algeriske sikkerhetsstyrker og politi, attentater, kidnappinger og henrettelser er vanlige og velkjente metoder. Spesielt kidnappinger og henrettelser av vestlige turister og hjelpearbeidere har økt oppmerksomheten mot AQIM. Et iøynefallende trekk ved utviklingen av organisasjonen har vært innføringen av selvmordsbombing. En slik terrortaktikk var ikke brukt av algeriske militante tidligere. Bruken av selvmordsbombere kan betraktes som et resultat av to forhold. For det første kan AQIM ha blitt inspirert av det sentrale Al-Qaida og andre terrorgrupper. For det andre kan AQIM-medlemmer med krigserfaring fra Irak og Afghanistan ha importert denne typen aksjoner til Algerie (Larémont 2011:245; Laub & Masters 2014).

Myndighetenes antiterrorkampanje har i sterk grad svekket AQIMS aktivitetsnivå i Nord-Algerie, noe som har forflyttet fokuset sørover og vestover. Fra å angripe algeriske byer har gruppen vært nødt til etablere seg andre steder, som i Mali, Niger og Mauritania. Den spilte en rolle i konflikten i Mali ved å støtte både den sekulære tuaregbevegelsen MNLA og islamistgruppen Ansar Dine.

Det faktum at AQIM opererer over store avstander har nødvendiggjort desentralisering i gruppen. Droukdel har holdt til i den nordlige delen av Algerie. To av hans stedfortredere har hatt ansvaret for operasjonene i den sørlige delen. Det omfatter to veteraner fra borgerkrigen i Algerie, Abdelhamid Abu Zeid og Mokhtar Belmokhtar. Zeid er kjent som en brutal ideolog som blant annet har stått bak kidnappinger og henrettelser av gisler i Sahel. I tillegg stod han i spissen for innføringen av streng sharia-lovgivning i Timbuktu i Nord-Mali. Zeid ble drept av franske styrker i Mali i 2013 (The New York Times 2013; Reuters 2013). Belmokhtar derimot er beryktet for å være en profitør i Sahel-regionen, og har i større utstrekning opptrådt uavhengig av Droukdel. Han har som nevnt tjent store summer på kidnappinger og smugling av sigaretter og våpen. Belmokhtars uavhengighet, profittfokus og uenighet i strategi gjorde at han kom på kant med Zeid og ledelsen i AQIM i 2012, og etter flere interne strider valgte han å bryte ut for å danne sin egen gruppe, "Den maskerte brigade" (BBC News 2013; The Telegraph 2013⁴; Bøås 2014:5).

⁴ Artikkelen fra The Telegraph inneholder et brev (både i original og oversatt utgave) skrevet av ledelsen i AQIM. Brevet ble funnet i Mali og illustrerer striden mellom AQIM og Belmokhtar. Kritikken går ut på at Belmokhtar handlet selvstendig i for stor grad, og ikke innrettet seg etter sentrale beslutninger.

AQIM har hatt tre sentrale målsettinger av både nasjonal og internasjonal karakter: 1) å fjerne den algeriske regjeringen, 2) å etablere sikre utfluktssteder i Sahel-regionen og 3) å angripe franske og andre europeiske mål. Fra å fokusere kun på Algerie har gruppen utvidet ambisjonsnivået. Den har utviklet seg til å bli en mer regionalorientert organisasjon. Denne innsikten er viktig for å forstå hvordan AQIM opererer i dag og hva den søker å oppnå.

6.6 MUJAO

I 2011 oppstod en annen militant islamsk gruppe i Sahel og Maghreb. Utbrytere fra AQIM gikk sammen og dannet MUJAO med fotfeste i Mali. Det hersker usikkerhet knyttet til hva som ligger bak dannelsen. To forklaringer har blitt brukt. Den første forklaringen går ut på at den nye gruppen ble etablert av individer som angivelig skal ha uttrykt misnøye med manglende fokus på jihad og lederskapet i AQIM, et lederskap som for øvrig var dominert av algeriere. Det er derfor antatt at den består av ikke-algeriere, hovedsakelig mauritaniere og maliere (Jesús 2013:164-165). I motsetning til AQIM som primært har vært en algerisk organisasjon med fokus på Algerie, representerte MUJAO en fremvoksende regional kraft. Medlemsmassen skulle i større grad avspeile ulike nasjonaliteter i Sahel og Maghreb.

Den andre forklaringen innebærer at etableringen av MUJAO ikke nødvendigvis var forårsaket av misnøye. Det var heller et bevisst valg støttet av AQIM for å trekke fordeler av organisasjonens fragmentering. Den viktigste fordelen var at en slik splittelse ville gi en klarere arbeidsdeling, hvor en del av organisasjonen kunne fokusere på rekruttering, finansiering og en bestemt geografisk region, mens en annen del kunne rette søkelyset mot andre områder. Samarbeidet som har eksistert mellom organisasjonen kan gi støtte til den siste forklaringen (Lebovich 2013). Hovedmålsettingen er å etablere islamske stater basert på sharia-lovgivning i Vest-Afrika. Dette er en målsetting som deles av AQIM.

MUJAO kom i rampelyset for første gang da den påtok seg ansvaret for kidnappingen av tre europeiske hjelpearbeidere høsten 2011. Kidnappingssaken markerte startpunktet for en ny jihadistgruppe i Sahel og Maghreb, og bidro dermed til å komplisere nettverket av terroristgrupper som eksisterer i Nord-og Vest-Afrika. I etterkant har MUJAO stått bak flere terrorangrep i Mali og Algerie, samtidig som gruppen også har vært aktiv i konflikten i Mali både ved å støtte opprørerne og å involvere seg direkte i kampene mot franske og maliske styrker (Think Security Africa 2012:1-3)

I august 2013 slo MUJAO seg sammen med Belmokhtars “Den maskerte brigade”. Dermed ble en ny jihadistgruppe i Sahel og Maghreb dannet (The Jamestown Foundation 2013). Begge gruppene som gikk inn i sammenslutningen har til felles at de springer ut av AQIM, har kamperfaring fra Mali og har påtatt seg ansvar for raid i Mali og terrorangrep i Niger og Algerie. Etableringen av Al-Mourabitoun markerte et forsøk på å skape en stor og mektig bevegelse som omfattet alle jihadister i regionen. I en direkte uttalelse til det mauritanske nyhetsbyrået Agence Nouakchott d’Information gjorde Al-Mourabitoun det klart at ønsket er å forene alle jihadistgrupper fra “Nilen til Atlanterhavet” (Agence Nouakchott d’Information 2013)⁵. Er dette et reelt ambisjonsmål, og ikke kun retorikk, kan Al-Mourabitoun operasjonelt bli en regional konkurrent for AQIM. Selv om begge ønsker å endre samfunn i tråd med islamsk sharialovgivning, kan gruppenes strategier og kortsiktige målsettinger være forskjellige.

6.7 Organisert kriminalitet

Veksten i organisert kriminalitet i det siste tiåret i Sahel og Maghreb, og Vest Afrika generelt, har vært merkbar. En grunn til at kriminalitet har blitt en betydningsfull aktivitet i regionen er at det finnes få andre aktiviteter i regionen som gir like stor gevinst i løpet av relativ kort tid (Lacher 2012:4). Svake stater gir ikke mange muligheter til å finne alternative finansieringskilder. Som nevnt tidligere er arbeidsledigheten høy, og utsiktene for å finne arbeid i regionene er ikke gode, noe som gjør deltakelse i organisert kriminalitet mer attraktivt og desto mer sannsynlig. I tillegg gjør uoversiktlige statsgrenser det enklere for kriminelle aktører å komme sammen for å utføre aktivitetene sine. Sanksjonsmekanismene er ikke sterke nok for å virke avskrekkende for aktørene. Mulighetene for å bli avslørt og arrestert i ørkenen er ikke spesielt store og dermed kan aktørene slippe enklere unna.

Spesielt to aktiviteter har vokst i omfang de siste årene: narkotikasmugling og kidnappinger. Smugling av lovlige varer, som for eksempel sigaretter, er en aktivitet som har blitt et fast innslag i landene og bidratt til å utvikle nettverk og mønstre for narkotikasmugling (Lacher 2012:5). Spesielt sistnevnte aktivitet har fått økende oppmerksomhet det siste tiåret. Sahel (og Vest Afrika generelt) har siden midten av 2000-tallet blitt et transittpunkt for kokaintrafikken som går fra Latin Amerika til Europa (UNDOC 2008:31). Strengere kontrollregimer i blant annet Spania, Kanariøyene og på europeiske flyplasser gjorde at

⁵ Jihadistgrupper i Nord-Afrika har ofte kommunisert via Agence Nouakchott d’Information. Sammenslutningen av MUJAO og “Den maskerte brigade” ble kunngjort via dette nyhetsbyrået.

smuglerne måtte finne en ny rute for å frakte narkotikaen til konsumentene i det europeiske markedet. Sahel-regionen med svake stater og store områder som ligger utenfor myndighetenes kontroll ble derfor et naturlig valg. Mye tyder på at det meste av kokainen fra Latin Amerika transporteres til kyststater som Guinea Bissau og Benin før det sendes videre enten ved hjelp av båt eller fly til Mali, Marokko, Algerie eller Libya. Det har kommet flere meldinger om smugling til Mali. Et illustrerende eksempel er en ødelagt Boeing 747-fly som ble oppdaget i Mali høsten 2009. Flyet skal mistenkelig ha inneholdt flere tonn kokain, som deretter ble smuglet til Marokko. Arrestasjoner av mistenkte personer ble gjort (Lacher 2012:7; UNODC 2011:32). Kokaintrafikken har gått noe ned de siste årene. I tillegg til kokain har det også vært økt aktivitet knyttet til marokkansk hasj som transporteres gjennom Sahel til Egypt og den arabiske halvøya. Mauritania, Nord-Mali og Nord-Niger er viktige trafikkpunkter i ruten. Denne smuglingen har vært vedvarende og har blitt ansett for å være en lukrativ virksomhet (Lacher 2011:2).

UNODC har slått alarm og rapportert om at narkotikasmuglingen ikke er bare et narkotikaproblem, men representerer også en betydelig sikkerhetsutfordring for regionen (UNODC 2008:1). Utfordringen er spesielt merkbart dersom smuglingen resulterer i vold, som enten kan utarte seg i form av voldelige oppgjør mellom de involverte kriminelle aktørene eller i form av vold som rammer sivile og myndigheter. Dette er et problem som har fått oppmerksomhet på øverste politiske nivå i FN, og har blitt tatt opp av både FNs Sikkerhetsråd og Generalsekretær, selv om narkotikasmuglingen i Sahel og Maghreb så langt ikke har ført til like mye vold som i Latin Amerika (Aning & Pokoo 2014:5).

Kidnappinger mot løsepenger er en annen type kriminell aktivitet som har preget regionen i mange år. Terroristgrupper som operer i Sahel og Maghreb har ofte bedrevet slike aktiviteter for politiske formål eller for profittens egen skyld. Vestlige turister og hjelpearbeidere har vært et yndet gisseltakingsmål, og krav om løsepenger fra vestlige myndigheter har i den forbindelse alltid vært fremmet. Den voksende kidnappingsvirksomheten i Sahel og Maghreb har i stor grad bidratt til at turismen i Sahel har kollapset, noe som igjen har undergravet mulighetene for arbeid og inntekt. Veien til organisert kriminalitet har derfor virket fristende for noen (Lacher 2012:9). Smugling av sigaretter, mennesker og våpen er andre velkjente kriminelle aktiviteter i Sahel og Maghreb. Sigarettsmugling er ikke et nytt fenomen i regionene og har pågått i mange år, mens våpensmuglingen har fått større aktualitet, ikke minst som følge av borgerkrigen i Libya.

7 Analyse

I dette kapitlet anvendes det teoretiske rammeverket skissert i kapittel 4 for å forklare og diskutere forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Utgangspunktet er interaksjonsområdene og de ulike indikatorene som modellen er bygget på. Hensikten er å se på hvor koblingen foregår og hvilke konkrete aktiviteter som gjør seg gjeldende. Modellens ulike elementer gjennomgås, og for hvert av dem vurderes hvorvidt de kan bidra til å forklare AQIMs og MUJAOs kobling til organisert kriminalitet. På den måten bidrar modellen til å fremheve hvilke likheter og forskjeller som finnes mellom gruppene. Det er ikke gitt at alle elementene i modellen vil passe, og dette er et viktig forhold å ta hensyn til. Analysedelen vil være delt i tre deler. Først vil jeg ta for meg flere av interaksjonsområdene og en del av indikatorene fra modellen, og se på hvordan de kan bidra til å forklare hvordan henholdsvis AQIM og MUJAO samhandler med kriminelle grupper. I neste omgang vil det foretas en gjennomgang og diskusjon av faktiske og mulige implikasjoner av likhetene og forskjellene mellom de to terroristgruppene når det gjelder forbindelsen til organisert kriminalitet. Hva betyr det at de likner på og skiller seg fra hverandre? Avslutningsvis vil jeg samle trådene og gi en oppsummering av kapitlet.

Når det gjelder den første delen vektlegges følgende:

- Ulovlige aktiviteter/vold
- Organisatoriske strukturer
- Organisatoriske målsettinger
- Korrupsjon
- Kultur/oppslutning
- Kommunikasjon/informasjonsteknologi

Enkelte interaksjonsområder eller indikatorer er det ikke informasjon om. Dette inkluderer for eksempel “åpne aktiviteter i den legale økonomien” og “finansielle transaksjoner”. I tillegg er en del av interaksjonsområdene overlappende. Dette gjelder spesielt “kommunikasjon” og “informasjonsteknologi”, og “ulovlige aktiviteter” og “vold”. For å unngå gjentakelser er det derfor hensiktsmessig å behandle dem sammen. Et interaksjonspunkt som “tillit” vil også implisitt være et gjennomgående trekk i de andre punktene, og det er ingen grunn til å se på dette isolert. Tillit er tross alt det som binder sammen gruppene. Et viktig hensyn i den sammenheng er å plassere modellen innenfor en større kontekst, nemlig Sahel og Maghreb.

7.1 Ulovlige aktiviteter

Terroristorganisasjoner kan ikke stå fullstendig på egne bein. De klarer ikke å overleve eller operere på basis av idealisme alene. I likhet med andre organisasjoner må også de finne måter å finansiere sine aktiviteter. Alle angrep krever ressurser. Terroristgrupper er derfor nødt til å finne kilder til finansiering og logistikk som kan være tilgjengelige for operasjonene. For dem helliger målene midlene. Forbindelse til organisert kriminalitet blir dermed et attraktivt alternativ. Dermed er ikke bare selve terrorangrepene ulovlige, men også finansieringen og planleggingen av angrepene.

AQIM og forgjengeren GSPC er i så måte intet unntak. Arrestasjoner og avsløring av terrorister viser at GSPC i sin tid og senere AQIM har vært involverte i en rekke ulovlige aktiviteter. Ved å ta utgangspunkt i de spesifikke indikatorene kan vi få et grunnlag for å diskutere hvilke typer aktiviteter AQIM har beskjeftiget seg med. Dette kan gi en pekepinn på hvor tett forbindelsen til organisert kriminalitet er. For AQIM er det fire indikatorer under “ulovlige aktiviteter” som er spesielt relevante: dokumentforfalskning, våpenforsyning, narkotikahandel og annen type kriminalitet. I forhold til sistnevnte ønsker jeg å legge til sigarettsmugling og kidnappinger, som er andre aktiviteter med potensiale til å knytte terrorister og organiserte kriminelle grupper sammen. Dette er spesielt aktuelt i Sahel og Maghreb. Når det gjelder MUJAO finnes det mindre informasjon ettersom gruppen er relativ ny, noe som må tas hensyn til i gjennomgangen av de fire indikatorene for denne gruppen. De mest aktuelle aktivitetene for denne gruppen vil trolig være våpenforsyning, narkotikakriminalitet, sigarettsmugling og kidnappinger.

7.1.1 Dokumentforfalskning

AQIM

Framstilling av falske papirer forutsetter ekspertise. Med mindre AQIM har personer som er spesialister på forfalskning må de henvende seg til aktører som besitter den nødvendige kompetansen og betale disse. Dette er viktig for å gi bevegelsesfrihet for terroristene. Det er derfor svært sannsynlig at medlemmer av AQIM bruker forfalskede dokumenter, som reisedokumenter og oppholdstillatelse, for å planlegge og gjennomføre angrep på tvers av landegrenser. Dette er en aktivitet som ikke er ny, men som kan tilbakeføres til GSPC og GIA. Arrestasjoner, beslaglegging og dommer det siste tiåret viser at AQIM/GSPC aktivt har

brukt forfalskede dokumenter enten gjennom egne medlemmer eller forbindelser med eksterne kontakter. Vi kan her gå nærmere inn på et par eksempler.

På begynnelsen og midten av 2000-tallet ble flere terrorceller fra GSPC avslørt i Europa. Myndighetene i land som Italia, Frankrike og Spania avdekket et nettverk av celler som planla terrorangrep eller ga støtte til terroristgrupper. Ett eksempel er en operasjon som italienske myndigheter gjennomførte i november 2005 hvor tre terrormistenkte algeriere ble pågrepet. De tre var Yamine Bouhrama, Khaled Serai og Mohamed Larbi; alle ble koblet til GSPC og siktet for terrorisme. Bouhrama og Serai hadde også oppholdt seg i Norge med falske identitetspapirer kjøpt i Frankrike (Haahr 2006; The New York Times 2005; Aftenposten 2005). Trolig så de på Norge som et trygt oppholdssted. Alle tre ble dømt for både terrorisme og dokumentsvindel. Et annet eksempel er en razzia som fransk og italiensk politi foretok i april 2006 da om lag 13 algeriere og italienere ble pågrepet i Frankrike og Italia. De ble anklaget for å ha produsert falske dokumenter og ha gitt økonomisk støtte til GSPC (Magharebia 2006; BBC News 2006; Messaggero Veneto 2006). Begge eksemplene viser GSPCs bestrebelser på å etablere seg i Europa og dermed utvide sitt operasjonsområde. Dokumentforfalskning var her et viktig ledd i utvidelsen av virksomheten.

Framstilling og bruk av falske dokumenter foregår også i Sahel og Maghreb. Selv om trusselen fra AQIM-celler i Europa ikke kan undervurderes er det åpenbart at denne gruppen først og fremst opererer i disse to regionene. For å bevege seg både innenfor og på tvers av landegrensene er pass og andre reisedokumenter nødvendig. Det har vært tilfeller de siste årene hvor medlemmer av gruppen opplagt har skaffet og brukt forfalskede dokumenter. Et eksempel er fra august 2012 hvor tre AQIM-medlemmer, inkludert et fremtredende medlem, ble arrestert i Berriane i det sentrale Algerie av algeriske spesialstyrker. De var angivelig på vei til Sahel da de ble pågrepet av sikkerhetsstyrkene. Det sentrale medlemmet var Necib Tayeb, en person med stor anseelse innenfor organisasjonen og leder av AQIMS rettslige organ. I kjøretøyet som terroristene satt i ble det blant annet funnet både falske algeriske og utenlandske pass (Magharebia 2012; Jeune Afrique 2012). Det er ikke kjent hvem som fremskaffet passene. Det kunne ha vært eksperter innenfor AQIM eller rene kriminelle elementer som først og fremst var opptatt av profitt. Uansett viser dette eksemplet, som de to tidligere, at dokumenter øker bevegelsesfriheten for å kunne gjennomføre angrep. Samtidig bidrar det til å gjøre linken mellom AQIM og organisert kriminalitet mer synlig. Forfalskning skaper et rom for samarbeid mellom terroristene og kriminelle aktører. Både nødvendigheten av forfalskning og de nevnte eksemplene viser at indikatoren er relevant.

MUJAO

I likhet med AQIM har også MUJAO interesse av å bevege seg raskt og fritt i Sahel og Maghreb, noe som understreker behovet for falske dokumenter. Imidlertid har ikke denne islamistgruppen den samme erfaringen i forfalskning som andre terroristorganisasjoner. Heller har ikke gruppen klart å etablere celler i Europa på samme måte som GSPC/AQIM. Dette markerer derfor en forskjell mellom de to terroristgruppene. MUJAO-medlemmer, inkludert sentrale medlemmer, har blitt arrestert uten at det har blitt rapportert om at falske dokumenter har blitt funnet og beslaglagt (Jeune Afrique 2013; Reuters 2013). Dette betyr ikke nødvendigvis at islamistgruppen ikke bruker falske dokumenter; forfalskning av papirer kan være viktig for annen type kriminell virksomhet, som for eksempel våpensmugling eller narkotikahandel. I tillegg er det mye som foregår i det skjulte som ikke fanges opp av verken mediene eller myndighetene. Hemmeligholdelsen gjør det rimelig å være varsom med å koble MUJAO til organisert kriminalitet gjennom dokumentforfalskning inntil det foreligger mer konkret informasjon. Få rapporterte meldinger om MUJAOs involvering gjør at det ikke er et tilstrekkelig grunnlag for å trekke slike slutninger. Det er derfor usikkert hvordan MUJAO forholder seg til organisert kriminalitet på dette området.

7.1.2 Våpenforsyning

AQIM

Våpensmugling er i dag en utbredt kriminell aktivitet i Sahel og Maghreb. En kombinasjon av store og lovløse områder med lange, ubevoktede grenser og korrupsjon skaper ideelle forhold for våpensmuglere. Spørsmålet om tilbud og etterspørsel av våpen skaper en umiddelbar forbindelse mellom interesserte aktører. Mange ulike typer aktører er involvert i denne virksomheten, deriblant sikkerhetspersonell, tidligere soldater og leiesoldater. Det mangler verken tilbud eller etterspørsel i landene i regionene, og AQIM er blant gruppene som har stor interesse i våpenhandelen (UNODC 2013:33-34). For å få tilgang til et størst mulig våpenarsenal er det enklest å bruke det svarte markedet og våpenrutene som eksisterer i Sahel og Maghreb. Det eksisterer et stort antall kriminelle grupper eller individer som har våpen å selge. Våpenhandel blir derfor en annen viktig del av koblingen mellom AQIM og organisert kriminalitet.

Allerede før borgerkrigen i Libya fantes det store mengder våpen som ble smuglet på tvers av landegrensene, og terroristgrupper som GSPC/AQIM ønsket å få tak i så mange avanserte

våpen som mulig. Konflikter i land som Sierra Leone og Liberia økte antallet våpen på avveie. Det var likevel det store våpenarsenalet som ble gjort tilgjengelig etter Gaddafis fall høsten 2011 som aktualiserte risikoen for en regional spredning av våpen som AQIM har utnyttet. Dette har terroristene ikke lagt skjul på. I et intervju med det mauritanske nyhetsbyrået Agence Nouakchott d' Information i 2011 bekreftet en av AQIMS daværende ledere, Mokhtar Belmokhtar at de hadde fått tak i våpen fra Libya. Han avslørte imidlertid ikke hva slags våpen eller hvem selgerne var (Agence Nouakchott d'Information 2011). Belmokhtar var kjent som en aktiv våpensmugler og et sentralt tilkoblingspunkt mellom AQIM og våpenselgere. Dette intervjuet understøtter flere meldinger og rapporter som handler om AQIMS involvering i våpenhandel og trening av jihadistgrupper i Sahel og Maghreb (The Huffington Post 2013; Chivvis & Liepman 2013:6; The Telegraph 2011).

Noe som illustrerer våpenforsyning som et bindeledd mellom terrorisme og organisert kriminalitet er arrestasjonen av El Haj Ettounsi, en kjent våpensmugler, i november 2013. Ettounsi ble pågrepet av tunisiske myndigheter, mistenkt for å ha ledet et våpensmuglingsnettverk med tette bånd til AQIM. Denne arrestasjonen må ses i sammenheng med avdekking av liknende nettverk; tidligere har algeriske styrker avslørt en rekke internasjonale våpensmuglere. Avsløringer av og tilståelser fra andre smuglere har gjort at navnet til Ettounsi ofte har dukket opp i forbindelse med våpenhandel. Det faktum at andre har blitt pågrepet har ledet til pågripelsen av Ettounsi (Magharebia 2013; Shems FM 2013; Tuniscope 2013; Radio MFM 2013). Denne hendelsen, sammen med andre avsløringer av våpennettverk og Belmokthars uttalelser, bidrar dermed til å støtte påstanden om at det er overlappende interesser og tette forbindelser mellom AQIM og kriminelle aktører når det gjelder spørsmålet om våpenforsyning.

MUJAO

På samme måte som AQIM har MUJAO også stor interesse av våpenarsenalet som er tilgjengelig i Sahel og Maghreb. Det gjelder både enkle våpen og mer avanserte våpen, og det har derfor hersket frykt for at våpnene som kom på avveie etter krigen i Libya kan ha havnet i hendene på terroristene (UNODC 2013:33-34). I så tilfelle er det sannsynlig at mer profittorienterte aktører kan ha spilt en rolle i våpenleveransene til jihadistene.

I tillegg til å få tak i våpnene forutsettes det at våpensmuglerne er sikret beskyttelse. Det har blitt rapportert om avdekking av våpensmugling hvor MUJAO var involvert. En episode er fra våren 2013 da algeriske sikkerhetsstyrker avslørte et nettverk som smuglet våpen fra

Libya til Nord-Mali. De mistenkte var på vei fra Libya til Nord-Mali da de ble observert i Algerie. Fem antatte MUJAO-medlemmer ble drept i denne operasjonen. De var bevæpnet og hadde ansvaret for å sikre at våpenforsyningen nådde Mali. Våpen, i form av rakett-drevne granater og rifler, og betydelige mengder ammunisjon ble beslaglagt (Magharebia 2013). I tillegg har det vært andre tilfeller hvor våpensmuglere har blitt oppdaget. Dette må ses i lys av et større regionalt samarbeid for å slå ned på smuglervirksomheten. Tunisiske, libyske og algeriske myndigheter har inngått samarbeid og iverksatt omfattende sikkerhetstiltak langs grensene for å hindre at våpen havnet i terroristenes hender (Magharebia 2012; Magharebia 2014). MUJAO har ikke alltid blitt eksplisitt nevnt, men dets store behov for våpen gjør det rimelig å anta at gruppen er involvert i våpenhandelen i Sahel og Maghreb. Dette åpner et rom for samhandling med kriminelle aktører som selger våpen.

Et annet forhold som må vies oppmerksomhet er det tette samarbeidet mellom MUJAO og Belmokhtar. Det var nettopp den gode relasjonen mellom MUJAO og Belmokhtars gruppe “Den maskerte brigade” som bidro til at de slo seg sammen i august 2013 (Agence Nouakchott d’Information 2013; Lebovich 2013; The Jamestown Foundation 2013). Flere av MUJAOs ledere som Omar Ould Hamaha, Hamada Ould Mohamed Kheirou og Sultan Ould Badi (alle var tidligere AQIM-medlemmer) hadde arbeidet med Belmokhtar. Denne forbindelsen fortsatte også etter at de førstnevnte brøt ut av AQIM. En konsekvens av samarbeidet er at MUJAO har hatt mulighet til å kjøpe våpen enten fra Belmokhtar selv eller fra hans kontakter. Dette har gagnet begge parter. Kontakten med den tidligere AQIM-kommandøren har derfor gjort det mulig å knytte seg til kriminelle kontakter.

Et tredje forhold, som for øvrig kan ses i forlengelsen av forrige forhold, er enkeltpersoners rolle i våpensmuglingen. Utvilsomt har det vært personer i MUJAO som har vært tungt involvert i denne type virksomhet. De gjelder blant annet de allerede nevnte lederne. En annen sentral person er Mohamed Labhous, som høsten 2013 ble oppført på Sikkerhetsrådets liste over personer med tilknytning til Al-Qaida. Labhous ble anklaget for terrorisme, narkotikahandel og våpensmugling i Nord- og Vest-Afrika. Generelt harmonerer dette med tidligere rapporteringer om hans delaktighet i slike aktiviteter (Al-Qaida Sanctions Committee 2013; Koaci 2013). Her kommer det fram at MUJAO-medlemmer er involverte i våpenhandel i Sahel og Maghreb.

Enkelte episoder som har involvert MUJAO, forholdet til Belmokhtar og opplistingen av MUJAO-medlemmet Labhous av FN peker i retning av at jihadistgruppen, i likhet med

AQIM, er involvert i våpensmuglingen. Dermed er det støtte for at våpenforsyning er en indikator på forbindelsen mellom MUJAO og kriminelle aktører.

7.1.3 Narkotikasmugling

AQIM

At det foregår omfattende narkotikahandel i Sahel og Maghreb hersker det ingen tvil om. Organisert kriminalitet i regionene forbindes ofte med smugling av narkotika. Dette aktualiserer spørsmålet om forbindelsen mellom terrorisme og narkotikakriminalitet. Gevinsten ved å delta i slik aktivitet er ganske stor, og for finansieringens skyld er det derfor nærliggende å forvente at terroristene vil ha interesse av å knytte seg til smuglingen. To viktige spørsmål som reises i den sammenheng er:

- 1) Gjør fenomenet narkoterrorisme seg gjeldende i regionene?
- 2) Hvor sterk tilknytning har AQIM til narkotikasmuglingen?

Spørsmålene er sammenvevd med hverandre. En utbredt oppfatning er at gruppen er direkte og dypt involvert i denne virksomheten. Både medier, myndigheter og politiske kommentatorer har åpent hevdet at en slik sammenheng eksisterer (Le Figaro 2012; The Guardian 2013; Ould Idoumou 2012; Edwards 2013). Selv om det er klart at en slik kobling mellom terrorisme og narkotikakriminalitet finnes, er det omstridt hvor omfattende og dyp den er. Mistanken og påstandene har florert. Flere ganger har det blitt meldt om at AQIM har vært involvert i narkotikahandel og til og med hatt forbindelser til søramerikanske narkotikakarteller (The Telegraph 2010; Magharebia 2013). To problemer har gjort seg gjeldende med hensyn til disse meldingene. For det første har det ikke foreligget konkrete bevis som gir støtte til oppfatningen om at narkoterrorisme er en stor del av trusselbildet i Sahel og Maghreb. Det har ikke vært sterke bevis som har talt for at AQIM har bedrevet narkotikavirksomhet i stor grad for å finansiere terroristaktivitetene. Spekulasjonene har simpelthen ikke vært et tilstrekkelig grunnlag for å slutte at narkoterrorisme, med AQIM i hovedrollen, er utbredt i de to regionene.

I mangel på sterke bevis er det også nyttig å se på hva rapportene om narkotikahandelen har antydnet. I det siste tiåret har det blitt meldt om flere sammenstøt mellom ulike grupper om narkotikatrafikken i Nord-Mali, men uten at AQIMs involvering har blitt registrert. Hvorvidt AQIM har engasjert seg i kampen om kontroll over smuglerrutene har ikke blitt nevnt. Gruppene har snarere vært knyttet til stammene som holder til i området. Rivalisering mellom elementer fra stammene ser ut til å spille en viktigere rolle i kampen om kontroll over rutene

(Lacher 2013:6; US Embassy Bamako 2007). Heller ikke FNs rapporter om smuglingen i Nord-og Vest-Afrika har berørt spørsmålet om narkoterrorisme. Manglende dokumentasjon svekker dermed ytterligere påstandene om AQIMs tette kobling til narkotikakarteller.

For det andre har framstillinger av enkeltepisoder som har blitt brukt til å underbygge koblingen vist seg å være feilaktig. Et eksempel på dette er en sak hvor en domstol i New York anklaget tre maliere for narkoterrorisme. Saken omhandlet et møte mellom en agent fra den amerikanske narkotikaetaten, som utga seg for å være en representant fra FARC, og de tre malierne. De diskuterte kokaintransport i Sahara, og malierne påstod de kunne sørge for at AQIM beskyttet transporten. Dette ble brukt som bevis på at AQIM var dypt involvert i smugling av kokain. Ingenting tydet på at det stemte og dermed trakk domstolen tilbake anklagene om narkoterrorisme (Lacher 2013:3). Denne saken illustrerer problemet med å trekke forhastede slutninger om en direkte kobling mellom AQIM og narkotikatraffikanter uten et tilstrekkelig bevis-og faktagrunnlag.

Om ikke terroristgruppen tar direkte del i kjøp, salg og smugling av narkotiske stoffer finnes det alternative inntektskilder i narkotikahandelen. I likhet med andre væpnede grupper i regionene har AQIM mulighet til å bruke sin innflytelse og kontroll over områder til å kreve innbetaling. Dette kan foregå enten ved å sikre beskyttelse av narkotikatraffikantene eller å skattlegge dem. Kontroll over smuglerruter er en forutsetning i så henseende. Det har blitt påpekt at AQIM kan ha gjort nettopp det fra tid til annen (Lacher 2012:8, Larémont 2011:249). På den måten er det fullt mulig at gruppen i allianser med ulike stammer har spilt en rolle som tilrettelegger for narkotikakriminalitet. Dette er mer sannsynlig enn involvering i selve smuglingen. En slik utvikling har vakt bekymring blant etterretningstjenestene i Maghreb og i Sahel for at det foregår et utstrakt samarbeid mellom terrorister og narkotikatraffikanter (Reuters 2010). Dersom det stemmer kan islamistene ha tjent betydelige summer på smugling av stoffer som kokain og cannabis. Imidlertid er det svært vanskelig å dokumentere slike påstander, og det faktum at AQIM ikke har blitt nevnt i forbindelse med sammenstøtene kan igjen tjene som et sterkt motargument. At elementer innenfor AQIM kan være involvert skal ikke utelukkes. Ei heller at de har kontakter med narkotikatraffikanter.

Innvendingene overfor peker i retning av at AQIM som en gruppe verken er dypt involvert i narkotikakriminalitet eller har et tett samarbeid med aktører som bedriver den type virksomhet. Et mulig unntak er skattleggingen av narkotikasmuglerne. Derfor vil ikke denne aktiviteten være en god indikator på forbindelsen mellom AQIM og organisert kriminalitet.

MUJAO

På samme måte som for AQIM kan et spørsmål stilles om MUJAOs tilknytning til narkotikakriminalitet i Sahel og Maghreb. Omfanget av og dybden på koblingen er usikker også her. Svaret på spørsmålet er imidlertid at en del forhold tyder på at MUJAO-medlemmer og allierte av MUJAO er involvert i narkotikahandel. Islamistgruppen har blitt knyttet til frakt av narkotika i Nord-Mali, og to forhold kan understøtte dette. For det første har det blitt rapportert om sammenstøt hvor MUJAO har vært involvert. For det andre består gruppen av enkeltpersoner som har andre motiver enn de politiske og religiøse som forfektes offentlig.

En hendelse er fra november 2012 da en konvoi av kjøretøyer ble kapret av MUJAO i grenseområdet mellom Mali og Niger. Kjøretøyene inneholdt marokkansk hasj, og det var angivelig en sentral skikkelse i MNLA som ledet konvoien. Et annet sammenstøt mellom disse gruppene fant sted i mars 2013. Da var rollene snudd om, og en gruppe tilknyttet MNLA tok kontroll over en konvoi som tilhørte MUJAO (Lacher 2013:7; aNiamey.com 2013). Hva som foregikk videre er uklart, men begge hendelsene antyder at MUJAO har spilt en viss rolle og vært synlige i narkotikarutene. Den siste episoden er interessant med tanke på at den fant sted etter den franske intervensjonen og fordrivelsen av islamistene fra Nord-Mali, det vil si etter at smuglerrutene skulle ha vært lagt ned.

Når det gjelder individer er det tre personer som spesielt har bidratt til å knytte MUJAO til narkotikakriminalitet. De er:

- Mohamed Ould Ahmed Deya “Rouji”,
- Cherif Ould Taher
- Sultan Ould Badi.

Alle tre tilhører Tilemsi-stammen som holder til nord for Gao, et område som tidligere ble kontrollert av MUJAO; alle har et kriminelt rulleblad. Ould Ahmed Deya og hans medsammensvorne ble i 2010 arrestert og dømt for blant annet narkotikasmugling i Mauritania. I 2013 utstedte maliske myndigheter arrestordre på Ould Ahmed Deya og Ould Taher for narkotikakriminalitet og terrorisme, samtidig som sistnevnte også ble utpekt som medlem av MUJAO (22 septembre 2013; Lacher 2013:5). Begge anses for å være støttespillere for MUJAO og narkotikatrafikanter. De er ikke fremtredende profiler i organisasjonen, men foretrekker å holde seg i bakgrunnen. Ould Badi, en av grunnleggerne av MUJAO, har også blitt knyttet til narkotikavirksomhet. Han er kjent i Sahel som smugler, og ble i 2013 anklaget av maliske myndigheter for narkotikasmugling og terrorisme (ibid). I

tillegg til de tre nevnte har også forretningsfolk fra Gao, mistenkt for å være involvert i narkotikahandel, knyttet seg til MUJAO.

Til tross for kriminell tilknytning må MUJAO først og fremst vurderes i lys av dets ideologiske og religiøse orientering. Gruppens aksjoner har ikke alltid vært i samsvar med narkotikanettverkenes interesser. Terroristangrep for eksempel tjener ikke interessene til kriminelle nettverk, som helst ikke ønsker oppmerksomhet. Denne synligheten markerer en vesentlig forskjell mellom terroristgrupper og kriminelle grupper som ble tidligere berørt. Dette betyr at MUJAO har flere og overlappende målsettinger. Selv om gruppen på et overordnet nivå kjemper for et islamsk styresett finnes det individer som primært er opptatte av profitt ved narkotikasmugling (Lacher 2013:6; Lebovich 2012).

Verken de to hendelsene eller de nevnte individenes roller som er skissert overfor beviser at MUJAO er dypt involvert i narkotikasmugling eller at gruppen er blant de mest aktive når det gjelder smuglingen. De peker snarere på at MUJAO er en organisasjon som ikke er frikoblet narkotikakriminaliteten i Sahel og Maghreb. Pragmatiske forhold tilsier at gruppen er delvis involvert i den type virksomhet og gir rom for narkotikasmuglere. Bruk av narkotiske stoffer er forbudt i henhold til islam, noe som strider med MUJAOs religiøse-ideologiske målsetting. Det er mer sannsynlig at deltakelse i narkotikasmugling er et ønske om å ha en finansieringskilde til aktivitetene sine. På den måten søker islamistgruppen å være mer pragmatisk enn det de overordnede målsettingene skulle tillate. Dette aktualiserer derfor narkotikasmugling som en indikator på forholdet mellom terroristene og mer profittorienterte aktører. Modellen har relevans på dette punktet, og forholdet mellom MUJAO og narkotikasmugling er klarere enn koblingen mellom AQIM og narkotika. Både de to hendelsene og kjente skikkelser fra smuglermiljøet som enten er medlem i eller tilknyttet islamistgruppen taler for det.

7.1.4 Sigarettsmugling

AQIM

Sigarettsmugling er av de mest utbredte kriminelle aktivitetene i Sahel og Maghreb, og er en svært profitabel virksomhet som har vokst siden 1980-tallet. Smuglingen har ført til at mindre grupper har spesialisert seg på å frakte sigaretter fra Mauritania, Mali, Niger til Algerie. Europa har som regel vært destinasjonen sigarettene. Marlboro og Gauloisses er to av de mest kjente merkene som har blitt brukt i den ulovlige handelen (Lacher 2012:5; Harmon 2009:19).

I likhet med smugling av andre varer har trafikantene hatt nytte av de store og ugjestmilde ørkenområdene.

Et viktig spørsmål som reises i forhold til terrorisme er hvilken rolle GSPC/AQIM har spilt i sigarettthandelen. Forholdet mellom AQIM og sigarettsmuglingen er et underbelyst tema som ikke har fått den nødvendige oppmerksomheten. Med tanke på hvor vanlig og omfattende slik virksomhet er ville deltakelse ha generert betydelige inntekter for terroristgruppen. I tillegg er sigarettsmugling mindre risikofyllt enn for eksempel narkotikasmugling; straffene for smugling av sigaretter er lavere og sannsynligheten for å bli oppdaget er mindre.

Det er gode grunner til å anta at sigaretter utgjør én av mange inntektskilder for AQIM. Behovet for inntekter til å finansiere terrorisme, allianser med elementer som lever av smugling og tilgangen til smuglerutene gjør derfor denne typen virksomhet til et vesentlig tilknytningspunkt i forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i regionene. En viktig person i denne forbindelse er Belmokhtar. Han har mer enn noen andre terrorsikikkelser i Sahel og Maghreb blitt forbundet med smuglervirksomhet (The Guardian 2013; Harmon 2010:19). Ryktene og historiene om Belmokhtars rolle i smuglingen de siste årene har gjort han til en nærmest myteomspunnet figur. Spesielt kallenavnet “Mr. Marlboro” har blitt brukt for å illustrere hans delaktighet i organisert kriminalitet generelt og i sigaretthandel spesielt. Som tidligere nevnt var det nettopp anklager om at han beskjeftiget seg med kriminalitet og nedtonet jihad som bidro til striden med ledelsen i AQIM.

Inntektene fra sigarettsmuglingen kommer ikke nødvendigvis fra selve smuglingen, og det er lite som tyder på at AQIM har vært direkte involvert i slike aktiviteter i stor skala, med mulig unntak av Belmokhtar og hans nærmeste. Inntektene stammer snarere fra avgiftene som AQIM innfører for å sikre beskyttelse av trafikantene og produktene som beveger seg i Sahara, eller for å hjelpe dem i forbindelse med transporten (The Guardian 2013; Black 2009:10; Wilson 2009). Et slikt samarbeid gagnar begge parter. For terroristene betyr det økte inntekter, samtidig som at man slipper å bruke tid og krefter på selve smuglingen. Hovedfokuset kan dermed rettes mot primæroppgavene, som er finansiering av organisasjonen og angrep. Sigarettsmuglerne på sin side får sikkerhet og de får hjelp med frakten i et vanskelig terreng. I siste instans bidrar dette til å nå det viktigste målet som er profitt. Denne gjensidige gevinsten og omfanget gjør dermed sigarettsmugling til en relevant indikator hva angår forholdet mellom terroristene i AQIM og de profittorienterte smuglerne.

MUJAO

Den utbredte og lukrative sigaretthandelen i Sahel og Maghreb er naturligvis interessant også for MUJAO. Jihadistgruppen har de samme beveggrunnene og interessene som AQIM til å involvere seg i og dra nytte av sigarettsmuglingen. Behov for inntekter, kontakter med smuglere og tilgang til rutene gjør seg gjeldende hos MUJAO. I tillegg kan det nære forholdet til Belmokhtar ha gitt større tilgang til det svarte sigarettmarkedet i Sahel og Maghreb. På den måten er det mulig at et rom har åpnet seg for samhandling med smuglerne.

I motsetning til hva som var tilfellet for narkotikahandel og våpenforsyning finnes det få konkrete hendelser som kaster lys over MUJAOs bidrag i sigarettsmuglingen. Det er lite informasjon om hvordan terroristene og smuglerne opererer eller hvor omfattende smuglingen er. Ingen konkrete bevis knytter MUJAO direkte til selve smuglingaktivitetene. Imidlertid er det vesentlig å anføre at det finnes forhold som understøtter at terroristgruppen er involvert. I tillegg til kontaktene med Belmokhtar, er det to andre forhold som kan gi indikasjon på MUJAOs kobling til smuglingen. For det første er sigaretthandelen i Sahel og Maghreb betydelig, vanlig og lukrativ nok til at MUJAO kunne høstet gevinster av den (Lacher 2012:5; The Guardian 2013). For det andre er det mulig at gruppen gjør som AQIM, det vil si krever en avgift for å beskytte smuglernetverkene i transportrutene. Begge disse forholdene gir grunn til å slutte at terroristene ønsker å dra finansiell nytte av smuglingen. Det er sannsynlig at sigarettsmugling er én av MUJAOs mange finansieringskilder, noe som forsvaret at modellen har relevans på dette punktet. Sigarettsmugling er dermed en mulig indikator på forbindelsen mellom MUJAO og organisert kriminalitet, men manglende dokumentasjon gjør dette usikkert.

7.1.5 Kidnappinger

Som tidligere nevnt er vold et potensielt interaksjonsområde mellom terrorister og kriminelle aktører. To typer voldshandlinger har gjort seg gjeldende i Sahel og Maghreb det siste tiåret. For det første har både AQIM og MUJAO gjennomført terroristangrep mot ulike mål rundt omkring i regionene. Ingenting tyder på at det foregår samarbeid mellom terrorister og kriminelle gruppe når det gjelder terrorangrep. Verken AQIM eller MUJAO har behov for kriminelle aktører i selve gjennomføringen av angrepene. Derfor har denne voldshandlingen liten relevans. For det andre har kidnappinger i økende grad blitt en benyttet strategi for å finansiere terroristgruppens angrep og modus operandi, det vil si måten gruppene opererer på. Kidnappinger utgjør et av de mest åpenbare skjæringspunktene mellom terrorister og

kriminelle grupper i Sahel og Maghreb (The Financial Action Task Force 2013:14). De kan beskrives på to måter. For det første utgjør de terroristangrep i seg selv. Dette er spesielt synlig i tilfellene hvor terrorister fremsetter politiske krav, som for eksempel løslatelse av andre terrorister. For det andre er kidnappinger et instrument for å tjene inntekter. For AQIMs og MUJAOs vedkommende er det spesielt den andre beskrivelsen som er mest treffende, selv om politiske krav også har blitt ytret i gisselaksjoner.

AQIM

Antallet kidnappinger i Sahel og Maghreb har økt de siste årene og utgjør i dag den viktigste finansieringskilden til AQIM. Dette har vært en drivkraft i fremveksten av terroristgruppen. Ved å tjene store inntekter på gisselaksjoner har gruppen vært i stand til vokse, kjøpe våpen og gjennomføre angrep. Samtidig representerer kidnappinger det klareste og mest dokumenterte uttrykket for forbindelsen mellom AQIM og organisert kriminalitet (Lacher 2012:8; Larémont 2011:250). Vestlige hjelpearbeidere, diplomater og turister har ofte blitt tatt som gisler, og de har som regel blitt sluppet fri mot løsepenger betalt av vestlige myndigheter eller løslatelse av fengslede jihadister. En nøyaktig sum er vanskelig å fastslå ettersom myndighetene ikke ønsker å gjøre slike innrømmelser offentlig, men det er sannsynlig at AQIM har tjent flere millioner dollar på kidnappingene. Det mest presise anslaget kommer fra sveitsiske myndigheter som i 2009 angivelig skal ha brukt 2 millioner franc (som tilsvarer om lag 13,5 millioner norske kroner) på å redde tre kidnappede sveitsere (Délégation des finances 2009; Lacher 2012:9). Dette er store summer som har styrket AQIMs finansielle handlekraft og gjort terroristgruppen til en mektig og attraktiv alliansepartner i Sahel og Maghreb.

Det har vært mange gisselaksjoner utført av GSPC/AQIM det siste tiåret, noe som tydelig viser at kidnapping har blitt en svært lukrativ og effektiv måte å få inntekter på. For å illustrere dette kan det være nyttig å ta utgangspunkt i et par eksempler. En hendelse som vakte stor oppsikt fant sted i 2003 da 32 europeiske turister ble tatt som gisler av GSPC i det sørlige Algerie. 17 av gislene ble befridd i Algerie, mens resten ble sluppet fri i Nord-Mali etter seks måneders fangenskap hos terroristene (Lacher 2012:8). Aldri før hadde så mange vestlige borgere blitt kidnappet samtidig; hendelsen bidro i sterk grad til å rette fokuset på Sahel og Maghreb. Det skulle ikke bli den siste gisselsituasjonen. Fra og med 2008 foregikk en rekke kidnappinger i regionene, hovedsakelig i Algerie, Mali, Tunisia, Niger og Mauritania. En annen hendelse er fra september 2010 da AQIM gjennomførte et raid i Niger hvor syv personer som arbeidet for et fransk selskap i landet ble bortført. Alle ble senere sluppet fri, om enn på ulike tidspunkter. Fire av gislene var fanget i tre år (The Telegraph

2010; Al-Jazeera 2013; The New York Times 2011). Det finnes lite informasjon om hvorfor AQIM lot gislene gå, men en mulig forklaring er at løsepenger kan ha blitt utbetalt. Dette har vært utfallet i mange gisselsituasjoner. En annen mulighet for løslatelse er at fengslede terrorister eller åndelige ledere for terroristene blir sluppet løs i tråd med kravene til AQIM. Imidlertid ender ikke alle kidnappinger med frigivelse av gislene og innfridde krav til gisseltakerne; det har forekommet at gisler har blitt drept (Jesús 2011:164). Terroristene har ikke nølt med å drepe gislene dersom vestlige myndigheter har iverksatt redningsaksjoner, har nektet å betale løsepenger eller har vært motvillig til å løslate bestemte personer.

For å gjennomføre kidnappingene er AQIM avhengige av mellommenn, som kan ha ulike bakgrunn. Det kan være personer fra militante grupper eller fra kriminelle nettverk. Gisselaksjoner er en mulighet for terrorister og kriminelle aktører til å samarbeide for en kortere periode. Begge har interesser av fortjeneste, og kidnappinger for løsepenger er aktivitet som i stor grad ivaretar disse interessene. Det finnes lite informasjon om hvem de kriminelle aktørene er, men de sterke overlappende interessene som finnes gjør det sannsynlig at de er involvert i kidnappingene. AQIM kan betale for deres engasjement. Et kjent eksempel som viser hvordan jihadistgruppen leier lokale smuglere for å ta vestlige gisler er kidnappingen av tre spanjoler i Mauritania november 2009. Omar Sid Ahmed Ould Hamma, en kjent smugler i Mali, ble antatt å være gjerningsmannen. Ifølge maliske myndigheter var Ould Hamma registrert både som sigarettsmugler og menneskehandler. Han hadde store lokalkunnskaper, tett tilknytning til lokale stammer, og ble derfor betalt av AQIM for å gjennomføre kidnappingen av spanjolene. Etter selve bortføringen ble gislene overlevert til jihadistgruppen. Hamma avviste medlemskap i AQIM og hevdet at han var en forretningsmann. Det er ingenting som tyder på at han var involvert i terroristaktiviteter, og han har heller ikke vært oppført på lister over AQIM-medlemmer. Mens gislene oppholdt seg hos islamistgruppen satt Ould Hamma fengslet i Mauritania. AQIM krevde hans umiddelbare løslatelse, og etter forhandlinger og betaling av løsepenger ble gislene satt fri og Hamma fikk dra tilbake til Mali (The Jamestown Foundation 2010:1-2; The Times 2010).

Basert på den tiltakende kidnappingsvirksomheten i Sahel og Maghreb det siste tiåret, den forventede gjensidige gevinsten som AQIM og kriminelle har av kidnappinger og bruken av lokale smuglere er det støtte for at kidnappinger er en sterk indikator. Det forklarer i stor grad hvordan AQIM forholder seg til organisert kriminalitet i land som Algerie, Mali, Niger og Mauritania. Kidnappinger er dermed et klart uttrykk for koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet.

MUJAO

Kidnappinger er den viktigste finansieringskilden, og har i sterk grad gjort MUJAO til en kjent og beryktet gruppe i Sahel og Maghreb. Som skissert i kapittel 6 var det kidnappingene av tre vestlige hjelpearbeidere i 2011 som markerte etableringen av den nye jihadistgruppen. Med andre ord var det kidnappingsmetoden som bidro til å gjøre gruppen kjent. Dette gjør derfor likheten med AQIM slående; i tillegg har begge grupper lagt vekt på å bortføre vestlige borgere.

En forskjell går imidlertid ut på at MUJAO i større grad enn AQIM har kidnappet algeriere, maliere, mauritanere og andre afrikanere. Mens AQIM har vært noe tilbakeholden har ingenting hindret MUJAO i å bortføre representanter og borgere fra afrikanske land. Om denne forskjellen skyldes en bevisst strategi fra AQIMs side eller tilfeldigheter er et spørsmål som gjenstår å bli besvart. Hvis det er et bevisst valgt har dette sammenheng med at AQIM fokuserer på gisler som kan bringe store inntektsbeløp. Det finnes flere eksempler på at MUJAO har tatt algeriere og afrikanere som gisler. En hendelse er fra april 2012 da syv algeriske diplomater ble kidnappet i Gao i den nordlige delen av Mali. Tre av gislene ble senere løslatt mens tre holdes fortsatt fanget av MUJAO. Den siste gisselen var visekonsulen i Gao, Tahar Touati, som angivelig ble drept etter at Algerie ikke innfridde terroristenes krav (Jesús 2013:165). En annen gisselsituasjon utspant seg høsten 2012 da fem hjelpearbeidere ble bortført i Niger. Fire av gislene var fra Tsjad, mens en gissel var fra Niger. Alle ble løslatt, med unntak av en av gislene fra Tsjad som ble skutt og senere døde av skadene. Ingen påtok seg ansvaret for kidnappingene, men en av gislene uttalte at de ble fanget og bortført av MUJAO (Reuters 2012; Agence France-Presse 2012). Begge hendelsene viser tydelig at jihadistgruppen kan bortføre hvem som helst på hvilket som helst tidspunkt, og nøler ikke med å ta afrikanere som gisler. Brutaliteten og frykten reserveres ikke vestlige borgere, men gjelder alle som beveger seg i områder hvor jihadistgruppen opererer i.

På samme måte som for AQIM er det nærliggende å forvente overlappende interesser mellom MUJAO og kriminelle aktører. Partene vil samarbeide der det foreligger en felles gevinst i form av inntekter, selv om terroristene, som tidligere påpekt, også kan ha andre hensikter med gjennomføringen av kidnappingene. Behovet for mellommenn gjør seg gjeldende også for MUJAO. I dette ligger det et ønske om å finne individer med store kunnskaper om lokale forhold og smuglerruter, som eksempelet med AQIM og Ould Hamma illustrerte. Det er mulig at jihadistgruppen leier lokale smuglere som kan være behjelpelige med kidnappingene. Foreløpig foreligger det lite informasjon om hvem smuglerne er, og mye

foregår i det skjulte. I motsetning til AQIM som har fått bredere mediedekning og større oppmerksomhet finnes det få konkrete opplysninger om spesifikke personer og hendelser som illustrerer MUJAOs bruk av lokale smuglere.

Kidnappinger representerer dermed en god indikator på forbindelsen mellom MUJAO og organisert kriminalitet. For det første forenes MUJAO og smuglere ved å ha den samme interessen. For det andre er kidnappinger for løsepenger i seg selv en kriminell aktivitet, uavhengig av om det foreligger et konkret samarbeid med kriminelle grupper.

7.2 Organisatoriske strukturer

Gruppenes organisatoriske strukturer utgjør et annet mulig interaksjonsområde mellom terrorister og kriminelle aktører. Strukturene reflekter og er et resultat av de politiske og geografiske forholdene i Sahel og Maghreb. Samtidig gjenspeiler de også gruppenes transnasjonale ambisjoner.

Et stort antall kriminelle aktører er involvert i den organiserte kriminaliteten i Sahel og Maghreb. De inkluderer transnasjonale, så vel som regionale og lokale klanbaserte nettverk. På generell basis er det ingen kjente hierarkiske organisasjoner i regionene, men det er mulig at noen grupper kan ha en slik oppbygning. Det finnes heller ingen fremtredende personer som har blitt utpekt som ledere. Selv om Belmokhtars navn ofte kommer opp i forbindelse med kriminalitet kan han ikke betraktes som utelukkende kriminell. Han er først og fremst en jihadist med politiske, religiøse og ideologiske ambisjoner, noe terrorangrepet mot gassanlegget i In Amenas viste.

Som det kom fram av modellen er det tre indikatorer på forbindelsen som utledes fra dette interaksjonsområdet: 1) dynamisk medlemskap, 2) organisasjonens form og 3) behov for å kjøpe, ønske om å selge. Det er noe uklart hvordan det skilles mellom dem. Nedenfor vil jeg derfor kun vurdere AQIM og MUJAO i forhold til interaksjonsområdet på generell basis.

AQIM

AQIM er en algerisk-dominert organisasjon med både hierarkiske og desentraliserte trekk. Det hierarkiske elementet kommer til uttrykk ved lederskapet med Droukdel på toppen. Ved siden av Droukdel er det to oppnevnte råd som bidrar. Det ene er Shura-rådet et som gir veiledning og støtte i forhold til religiøse og juridiske spørsmål. Det andre rådet derimot gir innspill til væpnede aksjoner Samtidig delegeres myndighet til kommandører av mindre enheter, såkalte emirer, som iverksetter aksjoner. Lederskapet fatter beslutninger, mens

emirene gjennomfører dem. (Chivvis & Liepman 2013:8; Botha 2008:43). Desentraliseringen har, som tidligere påpekt, vært nødvendig for å operere i de store og ugjestmilde områdene i disse regionene.

Rekruttering er naturlig nok en av AQIMs viktigste oppgaver. Det handler både om å videreføre organisasjonens arbeid ved å erstatte døde eller fangede AQIM-medlemmer, og å styrke medlemsmassen ved å hente inn ekspertise eller personer som er villige til å gjennomføre aksjoner. Spesielt marginalisert og sårbar ungdom er målgruppen (Bott m.fl. 2009:39-42). Det finnes ingen dokumentasjon på at jihadistgruppen aktivt søker etter individer fra organisert kriminalitet, men det er mer sannsynlig at ungdommer som har bedrevet kriminalitet kan ha blitt rekruttert. Ved å presentere en sak å kjempe for har de unge blitt tilbudt en mulighet til å bevege seg bort fra rene kriminelle aktiviteter (ibid).

Til tross for at AQIM og lokale smuglernettsverk samarbeider når det er formålstjenlig er det lite som tyder på at det finnes medlemmer som deltar aktivt i begge typer organisasjoner. Til det er forskjellene for store. Det knyttes heller ingen kjente navn fra det kriminelle miljøet til AQIM. Da Ould Badi var AQIM-medlem var han riktignok kjent som en smugler av ulike varer, men i likhet med Belmokhtar var det først og fremst kampen for å innføre kalifatet⁶ som hadde prioritet.

Det er ingen basis for å slutte at organisasjonsstruktur er interaksjonsområde som kobler AQIM til kriminelle grupper. For det første er det organisatoriske forskjeller mellom gruppene. AQIM er mer hierarkisk enn de lokalbaserte kriminelle gruppene. For det andre foreligger ingen dokumentasjon på at jihadistgruppen aktivt søker å rekruttere kriminelle, hvis man ser bort fra mulige forsøk på å hente unge med kriminell bakgrunn. For det tredje er det foreløpig heller ikke kjent om det er individer som er med både i AQIM og i kriminelle grupper.

MUJAO

Terroristgruppen består av mauritaniere, maliere og arabiske stammemedlemmer, og har ikke en like klar struktur som AQIM. Det finnes ingen spor av klare hierarkiske trekk, og det er vanskelig å fastslå hvem lederen er, om gruppen har en bestemt leder i det hele tatt. I den sammenheng vises det ofte til flere ledere. Ould Hamaha, Ould Mohamed Kheirou og Ould Badi er noen av personene som har blitt tilknyttet lederskapet i MUJAO. I tillegg har ikke

⁶ Et kalifat er en islamsk styreform hvor kalifen er det øverste statsoverhodet og sharia-lovgivningen er grunnlaget for styringen. Kalifen er den fremste politiske og religiøse lederen. Et eksempel er det osmanske riket som varte i århundrer før det ble oppløst etter første verdenskrig.

gruppen et bestemt kjerneområde eller hovedkvarter som AQIM har hatt i Algerie. Et unntak er Gao, en by som MUJAO tok over i forbindelse med Mali-konflikten i 2012 og kontrollerte i flere måneder før den ble drevet ut av franske og maliske styrker i januar 2013. (The Huffington Post 2013; The Telegraph 2013).

De politisk-religiøse ambisjonene til tross, MUJAO har en kjerne som inkluderer kriminelle elementer. Som vist i avsnittet om narkotikakriminalitet, har gruppen etablert sterke bånd til individer fra narkotikamiljøet. Disse båndene og alliansene med kriminelle nettverk har bidratt til å gjøre gruppen mer synlig og fremtredende (Lacher 2012:15). MUJAO har ikke bare tilknytning til kriminelle aktører, men er selv infiltrert av individer som har andre motiver enn de politisk-religiøse. Dette kan ses i lys av rekrutteringsstrategien. Mange som ble rekruttert tilhørte først og fremst den arabiske Lamhar-stammen som holder til i Gao-området, men etter hvert ble rekrutteringsgrunnlaget utvidet. Det åpnet for at personer med ulik bakgrunn kunne være med. I et intervju som Lacher gjennomførte med lokale stammeledere i Mali ble en rekke forretningsfolk fra Lamhar-og Songhai-stammene, og med tilknytning til narkotikasmugling, fremhevet som aktive MUJAO-støttespillere. Ould Taher, Ould Ahmed "Rouji" og Baba Ould Cheikh var blant navnene som dukket opp. Ould Cheikh hadde attpåtil vært ordfører i den lille byen Tarkint i Gao-regionen før han ble arrestert av maliske myndigheter, anklaget for narkotikasmugling. (Lacher 2012:15; Jeune Afrique 2013).

I motsetning til AQIM finnes det lite informasjon om MUJAOs struktur. Ei heller ser det ut til at gruppen har én leder. Imidlertid er de kriminelle elementene klarere, og de rene profittmotivene ser ut til å stå sterkt. Dette understrekes ved at kjente narkotikasmuglere fra Gao støtter MUJAO. Dermed er organisatoriske strukturer et relevant interaksjonsområde når det gjelder båndet mellom terroristgruppen og organisert kriminalitet.

7.3 Organisatoriske målsettinger

Målsettinger representerer en viktig dimensjon i forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Denne dimensjonen er grunnleggende for å kunne forstå hva som skiller terrorister fra organiserte kriminelle og hvorfor de velger å samarbeide i Sahel og Maghreb. AQIM og MUJAO har såpass like politiske, religiøse og ideologiske målsettinger at det gir ingen mening å vurdere dem hver for seg slik det er gjort med de andre interaksjonspunktene. Til tross for at MUJAO i større grad har overlappende målsettinger er fellestrekkene mellom de to jihadistgruppene åpenbare. Begge kjemper, som tidligere nevnt, for å innføre et

islamistisk styresett. I tillegg er begge gruppene motstandere av vestlig innflytelse og myndighetene i Sahel og Maghreb. Dette åpner derfor for samarbeid med hverandre. De kriminelle aktørene på sin side er mer opptatte av profitten som kommer fra smuglingen og annen kriminell virksomhet.

Et viktig spørsmål som reises er: hva bidrar til å styrke eller svekke potensialet for samarbeid mellom gruppene i Sahel og Maghreb? Det som forener gruppene er de kortsiktige målsettingene. Mye tyder på at interaksjonen mellom de to terroristgruppene og kriminelle aktører er ad hoc-basert og etableres fra sak til sak. Både AQIM og MUJAO har fordeler av smuglingaktivitetene, samtidig som at de kriminelle gruppene er opptatte av å få støtte. Både terroristene og de kriminelle utnytter de lange grensene, de svake institusjonene og korrupsjonen i regionene. Imidlertid er de langsiktige målsettingene et hinder for langvarige allianser og samarbeid. AQIM og MUJAO har andre ambisjoner enn smuglerne. I tillegg er de to terroristgruppene opptatte av å fremme sine saker og være synlige i nyhetsbildet. Dette kan forklare hvorfor AQIM og MUJAO har kommunisert sine budskap via Agence Nouakchott d'Information. De profittorienterte smuglerne derimot søker å holde seg skjult for myndighetene, selv om ørkenområdene og manglende statskontroll har gjort det enklere å utføre aktivitetene. Alle kontakter mellom terrorister og kriminelle grupper er også hemmelig, og naturligvis har ingen av gruppene kommet med innrømmelser om samarbeid. Dermed er det intet grunnlag for å slutte at interaksjonen mellom terroristene og de kriminelle gruppene strekker seg lenger enn de kortsiktige målsettingene.

7.4 Korrupsjon

I diskusjoner om terrorisme og organisert kriminalitet er det svært vanskelig å komme utenom korrupsjonsproblematikken. Omfattende korrupsjon i Sahel og Maghreb kobler en rekke aktører sammen. Det inkluderer terroristgrupper, kriminelle nettverk og elementer innenfor statlige, regionale og lokale institusjoner. Spesielt politikere og sikkerhetspersonell i kraft av deres posisjoner blir sentrale tilkoblingspunkter. Interaksjonen skaper en dobbeltutfordring for myndighetene i den forstand at de på den ene siden skal bekjempe terrorisme og organisert kriminalitet og på den andre få bukt med korrupsjonen innenfor egne rekker. Dette berører det viktige spørsmålet om hvor tett forholdet mellom terroristgruppene, politikere og sikkerhetspersonell egentlig er. På bakgrunn av omfanget av korrupsjonen i regionene er det nærliggende å vente at både AQIM og MUJAO har utnyttet mulighetene for å sikre egne

interesser. I områder med utbredt smugling av ulike varer er korrupsjon et vesentlig element. Dette er sammenfallende med argumentasjonen til Farah om at myndigheter bevisst kan velge å se bort fra områder kontrollert av ikke-statlige aktører (Farah 2011:19).

Som det framkom av modellen er det tre indikatorer på forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet når det gjelder korrupsjon: 1) samarbeid, 2) arbeidsdeling og 3) autonomi. Alle tre er overlappende med hverandre til en slik grad at det har liten nytte å se dem hver for seg. Det er derfor mer hensiktsmessig å drøfte hvilken rolle korrupsjon generelt har hatt for å knytte sammen terrorister og kriminelle grupper.

AQIM

Det er vanskelig å forstå fremveksten av terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb uten å forstå hvilken betydning og rolle myndighetene har hatt. Spesielt før kuppet i 2012 lukket maliske myndigheter øynene for fotfestet som både terrorister og kriminelle nettverk fikk i den nordlige delen av landet. Det var et resultat av manglende politisk vilje og kriminelle aktørers politiske roller. Myndighetspersoner og sikkerhetspersonell inngikk til og med samarbeid med kriminelle og terrorister (Lacher 2011:2; Goïta 2011:2). At korrupsjon stod sentralt i samarbeidet forblir ingen skjult hemmelighet. Dette gjorde derfor den regionale kampen mot terrorisme og organisert kriminalitet svært vanskelig.

Forholdet mellom AQIM på den ene siden og elementer innenfor statsapparatet på den andre er en dimensjon ved de politiske forholdene i Mali som ikke må undervurderes. Det er simpelthen rasjonelt for AQIM å etablere en relasjon med korrupsjonsvillige politiske individer og sikkerhetsaktører. Det sikrer dem tilgang til tilfluktssteder og ressurser. Denne relasjonen kan nettopp fungere som en forklaring på hvorfor de maliske myndighetene ikke kjempet mer aktivt mot jihadistene for å hindre at de fikk slå seg ned i de nordlige delene av landet (Lacher 2012:13).

Det finnes flere eksempler som tegner et bilde av forbindelsen mellom AQIM og offentlige tjenestemenn. Et eksempel er bruken av kidnappinger. I alle kidnappingsepisodene har man vært avhengige av mellommenn i forhandlingene om løsepenger og gisler. Lederen av Ansar Dine, Iyad ag Ghali, og Tarkints tidligere ordfører, Ould Cheikh, er blant dem som ofte hatt påtatt seg ansvaret for å forhandle med vestlige regjeringer. Begge har tidligere vært tilknyttet AQIM. Selv om det er vanskelig å finne konkrete bevis er det rimelig å forvente at mellommennene har krevd å få noe igjen for sine bidrag. Det har blitt rapportert om at de har mottatt andeler av løsepengene og delt gevinsten med sine politiske allierte (ibid). Politikerne har på sin side gitt beskyttelse og støtte til forhandlerne og fått tilbake inntekter. Et

annet eksempel illustrerer korrupsjonen som har eksistert innenfor sikkerhetsapparatet. I juni 2009 ble den maliske oberstløytnanten Lamana Ould Bou skutt og drept av AQIM. Drapet ble satt i sammenheng med en mislykket våpenhandel. Ould Bou var i likhet med andre offiserer kjent for å gi terroristgruppen verdifull informasjon (ibid). Begge eksemplene gir en liten pekepinn på hvorfor AQIM kunne operere fritt, til nabolandenes store frustrasjon. At Malis regjering under Touré ikke gjorde nok for å bekjempe terrorismen eller hadde et godt forhold til AQIM understreker hvorfor Mauritania valgte å intervenere i landet. Gjentatte ganger krysset mauritanske styrker grensen til Mali for å bekjempe AQIM i de nordlige delene av landet (Lacher 2012:14).

Det er ingen tvil om at korrupsjon kobler sammen AQIM og kriminelle aktører, men det er liten støtte for at de samarbeider aktivt med hverandre for å bestikke offentlige tjenestemenn. Det finnes heller ingen grunn til å anta at de vil være spesielt avhengige av hverandre. Gruppene er snarere avhengige av politikere og sikkerhetspersonell som enten samarbeider direkte med gruppene eller velger å forholde seg passive til dem. Interaksjonen går gjennom dem.

MUJAO

Som en hemmelig gruppe har ikke MUJAO hatt et like velkjent og etablert forhold til maliske myndigheter under Touré som AQIM. Imidlertid har også førstnevnte vært avhengig av korrupsjon for å skaffe seg et handlingsrom i forhold til sine aktiviteter og få den nødvendige bevegelsesfriheten. Det faktum at gruppen opererte fritt i Nord-Mali gjorde bestikkelser av offentlige tjenestemenn sannsynlig. Selv etter å ha blitt drevet ut av flere byer har MUJAO utnyttet korrupsjonen i politiet og andre sikkerhetsorganer. Det har blitt rapport om tilfeller hvor jihadistene har rettet angrep mot maliske byer i nord uten at lokale myndigheter har vist nevneverdig vilje til å håndtere problemet. Et eksempel er en serie av angrep som de gjennomførte i Gao høsten 2013. Måten politiet forholdt seg til islamistene på utløste raseri blant byens innbyggere. Det ble meldt om at terrorister i MUJAO enkelt kunne ta seg inn i byen enten ved å infiltrere eller å betale politiet. Samtidig hadde også innbyggerne selv tatt ekstremister og ført dem til politistasjonen før de ble ganske raskt sluppet ut mot en sum løsepenger, til innbyggernes store forargelse (Agence France-Presse 2013). Dette viser at korrupsjon ikke er noe som forsvant med Touré-regjeringen, men fortsatt er et vedvarende problem innenfor dagens sikkerhetsapparat.

I likhet med AQIM finnes det ingenting som tyder på at MUJAO samarbeider direkte med kriminelle nettverk for å bestikke lokale eller sentrale myndigheter. Heller er det ingen tegn

på at de er spesielt avhengige av hverandre. Det nærmeste må i så fall være at MUJAO er infiltrert av kriminelle eller har tilknytning til individer som deltar både i politikk og i organisert kriminalitet, noe Ould Cheikh var et eksempel på. Sett bort fra det opererer gruppen relativt uavhengig når det gjelder bestikkelser. Den trenger ikke å inngå samarbeid for å dra nytte av korrupte offentlige myndighetspersoner. Dermed kan det konkluderes på samme måte som for AQIM. MUJAO og kriminelle grupper har til felles at de bestikker de samme politikerne og det samme sikkerhetspersonellet.

7.5 Kultur/oppslutning

De kulturelle forholdene i Sahel og Maghreb utgjør en annen side ved koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet. Tanken er at det finnes et kulturelt grunnlag som kan knytte AQIM og MUJAO til den organiserte kriminaliteten i regionene. Dette reiser umiddelbart spørsmål om hva dette “kulturelle grunnlaget” består i og om kulturen har reell betydning for gruppenes interaksjon.

Modellen opererer som nevnt med følgende indikatorer: 1) religion, 2) nasjonalisme og 3) lokal og regional tilhørighet. Alle tre er grunnleggende forutsetninger for den kulturelle identiteten. De representerer det “kulturelle grunnlaget” De kan ikke vurderes isolert sett, men må ses i forhold til hverandre. Derfor er det mer hensiktsmessig å gi en sammenfattet behandling fremfor å vurdere dem hver for seg. Kulturen er også i stor grad tett knyttet til oppslutning. Det gjør det derfor nærliggende å se kultur og oppslutning i sammenheng med hverandre. Støtte fra lokalbefolkningen vil ofte indikere kulturelle fellestrekk.

AQIM

For å forstå AQIMs fremvekst i Sahel er det nødvendig å ta utgangspunkt i de kulturelle forholdene. For det første er religion viktig. Islam er utbredt i Sahel og Maghreb, og AQIMs klare religiøse profil har derfor potensiale for å tiltrekke sympatier og oppslutning fra en del muslimer, inkludert de som deltar aktivt i smuglingaktivitetene. At AQIM har integrert seg i lokalsamfunn dominert av tuaregere og arabiske stammer (som stort sett er muslimer) har vært en forutsetning for at gruppen har klart å etablere seg i Sahel. I den forbindelse har det vært viktig for terroristene å fremstå som ærlige og korrupsjonsfrie (Larémont 2011:245; Bøås 2014:1). For det andre spiller nasjonalisme en viss rolle. I forbindelse med Mali-konflikten visste AQIM å utnytte tuaregens kamp for selvstendighet for å tilpasse den egen agenda. For det tredje er lokal og regional tilhørighet av betydning for å forstå gruppens

ambisjonsnivå og rekkevidde. Det er nettopp disse tre kulturelle forholdene, kombinert med økonomiske incentiver og velferd til innbyggerne, som har fremmet gruppens integrasjon. Dette har derfor gjort det vanskeligere for myndighetene å bekjempe AQIM.

I utgangspunktet har verken religion, nasjonalisme eller lokal og regional tilhørighet nevneverdig betydning for de kriminelle gruppene. Likevel bidrar det komplekse samspillet som foregår mellom ulike nettverk når det gjelder økonomi og handel til å nyansere bildet. Det foregår mye uformell handel både i Sahel og Maghreb hvor en rekke aktører er involvert. Dette betyr at de kulturelle forholdene ikke kan frikobles smuglingaktivitetene. Smuglerne har ofte sterke bånd til eller er selv medlemmer i de ulike stammene i regionene (Lacher 2012:12). Når islam er en dominerende religion i land som Mali, Mauritania, Niger og Algerie aktualiseres kulturens relevans som et skjæringsområde. Om ikke smuglerne direkte lar seg inspirere av islam har de i det minste religionen som et felles anliggende med AQIM. Der hvor islamistgruppen på opportunistisk vis utnytter nasjonale strømninger, slik som eksempelet med tuaregenes kamp for selvstendighet viste, skapes et mer eller mindre midlertidig bånd mellom gruppene. I tillegg bidrar også ekteskap mellom AQIM-medlemmer og lokale kvinner til å etablere allianser med stammene. For eksempel giftet Belmokhtar seg med datteren til en av stammelederne i Nord-Mali, noe som styrket tilknytningen til grupper med kontroll over smuglerruter (Goïta 2011:3).

De nevnte forholdene peker derfor i retning av at kultur til en viss grad er et relevant skjæringsområde når det gjelder forbindelsen mellom AQIM og kriminelle nettverk. Betydningen av kultur må imidlertid ikke overvurderes. For det første representerer gruppen en tolkning av islam som ikke deles av mange muslimer i Sahel og Maghreb. For det andre har de kriminelle gruppene som nevnt ikke vært spesielt opptatt av religion eller nasjonalisme. AQIM har vært mer opptatt av sine egne ambisjoner enn tuaregenes ønske om egen stat.

MUJAO

I likhet med AQIM har det vært nødvendig også for MUJAO å finne en måte å forholde seg til lokalbefolkningen på. Alle de tre nevnte kulturelle forholdene vil derfor til en viss grad spille en rolle for å forstå hvordan islamistgruppen kobles til kriminelle nettverk. Gruppens religiøse budskap, støtte til tuaregenes selvstendighetskamp og integrasjon i lokalsamfunnene forsterker de kulturelle sidene ved MUJAOs kobling. Religion er utvilsomt noe gruppen har til felles med aktører som bedriver smugling. Forholdet til smuglerne fra Lamhar-stammen kan igjen tjene som et eksempel. Fellesnevneren er islam. Til tross for at religion ikke er den største drivkraften i forbindelsen utgjør det likevel et kulturelt bindeledd som kan styrke tillit

og samarbeid mellom gruppene. De vet at de har noe felles, noe som forener dem i et kulturelt fellesskap. En implikasjon vil da være at smuglerne ikke bare har støttet MUJAO på bakgrunn av de opplagte økonomiske interessene, men også gitt tilslutning på grunn av den religiøse dimensjonen.

Når det gjelder nasjonalisme er det klart at islamistgruppen kastet seg inn i Mali-konflikten på MNLAs side, men i likhet med AQIM var dette kun for å utnytte situasjonen til egen fordel. Etter hvert som konflikten forløp seg var det islamistgrupper som MUJAO som fikk mest oppmerksomhet. De religiøse ambisjonene til jihadistgruppen forskjøvet nasjonalismen i bakgrunnen som egentlig bare hadde instrumentell betydning.

MUJAO har satset på å integrere seg i lokalsamfunnene. Det har vært en forutsetning for å få oppslutning. To eksempler illustrerer gruppens ønske om å appellere til lokalbefolkningen. For det første har MUJAO som nevnt hatt et godt forhold til en del stammer og klaner. For det andre har jihadistene økt sin popularitet ved å gi befolkningen mat og andre goder (Lacher 2012:15). Dette kan derfor ha åpnet en kanal inn til smuglernetverkene. Videre berører den lokale og regionale tilhørigheten en forskjell mellom AQIM og MUJAO hva angår lederskapet. Mens lederne i AQIM stort sett er algeriere, består MUJAOs lederskap av flere mauritaniere og maliere. Det viser dermed at sistnevnte gruppe har en klarere forankring i Sahel, selv om angrep mot algeriske mål også har forekommet (ibid). For de kriminelle gruppene vil uansett de regionale forskjellene ha liten praktisk betydning.

Kultur er et skjæringsområde som har relevans også for forbindelsen mellom MUJAO og kriminelle aktører. Igjen er det viktig å ikke tillegge de kulturelle faktorene for sterk vekt. MUJAO står for en bokstavtro tolkning av religionen. Det har medført at gruppen har vært opptatt av å iverksette strenge sharia-lover, som blant har inkludert amputasjon. Den har vært mer ekstrem enn AQIM på det området. Derfor har framgangsmåten ikke bare bidratt til redusert oppslutning, men har også blitt møtt med protester fra lokalbefolkningen (BBC News 2012). En konsekvens har vært svekkelsen av det kulturelle grunnlaget.

7.6 Kommunikasjon/informasjontechnologi

Bruken av ulike kommunikasjonsmidler som internett, telefoner og satellitter er uvurderlig for AQIMs og MUJAOs aktiviteter. De bruker gjerne teknologi for å kommunisere med egne medlemmer og hverandre, advare vestlige myndigheter og borgere, true myndighetene i Sahel og Maghreb og holde kontakten med andre aktører (som for eksempel andre militante grupper

eller kriminelle nettverk). Dette kan derfor utgjøre et potensielt interaksjonsområde mellom gruppene. I modellen beskrives kommunikasjon og informasjonsteknologi som to separate interaksjonsområder, men de har såpass mange åpenbare likheter at det er forsvarlig å behandle dem som ett.

AQIM

Teknologi generelt og internett spesielt har vært et av de viktigste verktøyene for å synliggjøre GSPC/AQIM. Terroristgruppen har brukt internett aktivt for å rekruttere, mobilisere og spre budskapet sitt (Rogan 2006:18-19). Ikke minst har det vært viktig å vise til konkrete handlinger og gjennomføringskraft, noe som har kommet til syne i videoer og bilder med skildringer av gisseltakere med våpen i hendene som står ved siden av gislene. Internett har også hatt betydning for AQIMS ambisjon om å profilere seg som en global organisasjon. Dette må ses i sammenheng med målet om å bli mer attraktiv og tiltrekke seg medlemmer og støttespillere fra hele verden. Jihadistene søker derfor hele tiden å utnytte den teknologiske utviklingen. Opprettelse av en twitter-konto og produksjon av en dokumentar om Marokko illustrerer deres vilje og evne til å tilpasse seg den virtuelle virkeligheten (Magharebia 2013; TRAC 2013⁷).

Bruken av ulike kommunikasjonsverktøy som telefon og satellitter kan være viktig for terroristene for å opprettholde kontakt med kriminelle aktører. Bortsett fra det har kommunikasjon/informasjonsteknologi liten betydning for forbindelsen. Ingenting taler for at dette er et sterkt interaksjonsområde som binder sammen AQIM og kriminelle nettverk i Sahel og Maghreb. Internett brukes mest for egen del. Det finnes ingen bevis på verken teknologisk eller personlig overlapp mellom gruppene. Dette kan ha sammenheng med at den transnasjonale kriminaliteten i regionene, som skissert overfor, antar andre former enn elektronisk kriminalitet. I tillegg har det heller ikke blitt rapportert om at AQIM har bedrevet internettsvindel eller cyberkrigføring, noe som igjen understreker at gruppene ikke i nevneverdig grad samarbeider på det teknologiske feltet. Dermed er det ikke grunnlag for å fastslå at bruk av kommunikasjon og informasjonsteknologi, med deres underliggende indikatorer, er et interaksjonsområde mellom AQIM og kriminelle aktører.

⁷ TRAC er en forkortelse for Terrorism Research and Analysis Consortium. TRAC inneholder en database med store mengder informasjon om politisk vold rund omkring i verden. Det inkluderer informasjon om terroristgrupper, ideologier og registrerte angrep.

MUJAO

I motsetning til AQIM har ikke MUJAO vært like fremtredende på internett. Gruppen har ingen nettside, ingen profil på sosiale medier og det finnes også få videoer av gruppens ledere og medlemmer. Dette berører igjen dens hemmelige natur. MUJAO har ikke vært villig til å eksponere seg selv og sin tilstedeværelse i like stor grad som AQIM; det forklarer delvis hvorfor det har blitt skrevet atskillelig mindre om gruppen.

Bortsett fra bruk av telefoner og satellitter er det heller ingenting som kan tilsi en kobling til kriminelle grupper via kommunikasjon. I likhet med AQIM foregår det ingen personlig eller teknologisk overlapp mellom gruppene. Logisk nok har heller ikke MUJAO vært koblet til internettsvindel eller cyberkrigføring. Det betyr at kommunikasjon/informasjontechnologi fra modellen ikke kan være et interaksjonsområde for å forstå forbindelsen mellom MUJAO og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb.

7.7 Implikasjoner

AQIM og MUJAO er like på mange områder når det gjelder forholdet til organisert kriminalitet. Samtidig er de to gruppene også vidt forskjellige på en del felt. Hva innebærer egentlig denne sammenlikningen? Hvilke praktiske og praktiske konsekvenser har det for den politiske situasjonen i Sahel og Maghreb? Hvilken betydning har forskjellene og likhetene som modellen understreker?

Den fremste konsekvensen av likhetene mellom gruppene er potensialet for samarbeid. Det innebærer at terroristene fra AQIM og MUJAO kan finne hverandre ved blant annet å bruke samme våpenhandlere, sigarettsmuglere eller ved å være involvert i kidnappinger. De overlappende interessene gjør en slik tilnærming sannsynlig. Terroristene deler samme målsettinger, bruker de samme virkemidlene og skattlegger gjerne smuglerrutene. Individer med et bredt kontaktnettverk vil i den forbindelse spille en avgjørende rolle, noe Belmokhtar er et kjent eksempel på. Hans tilknytning til MUJAO i sin tid som AQIM-kommandør gjenspeilte de koblingene som fantes mellom gruppene. En slik tilknytning skaper også store utfordringer for statene og kompliserer trusselbildet i Sahel og Maghreb ytterligere. Terroristene får et bedre finansieringsgrunnlag og den organiserte kriminaliteten blomstrer. For myndighetene i regionene kan tettere koordinasjon mellom terroristorganisasjonene ha to motsetningsfylte konsekvenser. På den ene siden vil det bety at det er vanskeligere å

bekjempe terrorisme ettersom terroristene sammen kan være bedre på å holde seg skjult for myndighetene. På den annen side vil de være mer synlige for myndighetene dersom de står samlet. Jo flere kommunikasjoner, desto enklere kan det være å oppdage terroristene. En slik balansegang må tas med i betraktning i antiterroroperasjoner.

En konsekvens av ulikhetene mellom gruppene omhandler hva de faktisk kan foreta seg. Et eksempel er dokumentforfalskning. Som tidligere nevnt er AQIM en organisasjon med lang erfaring i å bruke falske reisedokumenter. For gruppen betyr det større mulighet til å bevege seg på tvers av landegrensene. At det finnes AQIM-celler i Europa understreker dette (Laub & Masters 2014). Ingen meldinger har midlertid dukket opp om at MUJAO bruker falske dokumenter like systematisk. Det gjør at gruppene trolig ikke har det samme grunnlaget som AQIM til å forflytte seg på tvers av land og kontinenter. MUJAO har ikke den samme erfaringen. Den har heller ingen celler i Europa og ingenting tyder på at terroristene har ambisjoner om utvidelse. I Sahel og Maghreb vil dette uansett spille liten rolle ettersom de store lovløse områdene og lange grensene gjør at MUJAO kan bevege seg fritt.

En annen konsekvens er knyttet til legitimitet og oppslutning. Et nærliggende eksempel er narkotikahandelen. Legitimitet og oppslutning er selvsagt betinget av et sett av faktorer, men narkotikasmugling er en av de mest utslagsgivende på grunn av at denne type virksomhet er kontroversiell. Det islamske forbudet mot bruk av narkotika kan i den sammenheng være en god nok grunn for at støtten til gruppen svekkes. Mange muslimske miljøer tar avstand fra narkotikabruk. Dersom en jihadistgruppe er involvert i narkotikakriminalitet vil det medføre at de som kunne tenke seg å støtte gruppen ikke gjør det. For konservative muslimer vil det være helt uakseptabelt å gi tilslutning til en gruppe muslimer som deltar i kriminelle aktiviteter. For dem som er opptatt av forbudet mot narkotika representerer gruppens aktiviteter et klart brudd på islamsk lovgivning, og dermed er det nærliggende å vente at MUJAO vil miste støtte. For gruppen selv er det uproblematisk å være knyttet til kriminelle aktører. At AQIM ikke bedriver narkotikavirksomhet i spesielt stor grad kan gi grobunn for støtte fra mer konservative muslimer. Organisasjonen kan på den måten virke appellerende ved å fremstå som stueren og mer opptatt av sak.

7.8 Oppsummering

I dette kapitlet har modellen blitt anvendt for å vurdere hvordan forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet fungerer i Sahel og Maghreb. Alle interaksjonsområdene

med unntak av “åpne aktiviteter i den legale økonomien” og “finansielle transaksjoner” ble brukt. Det ble argumentert for at både AQIM og MUJAO bedrev ulovlige aktiviteter i regionene i perioden 2003 til 2013. Dokumentasjonen som ble framlagt knyttet AQIM til dokumentforfalskning, våpenforsyning og sigarethandel (som skattlegger). MUJAO på sin side var involvert både i narkotikasmugling, våpenforsyning og sannsynligvis også sigarethandel (som skattlegger). Samtidig var kidnappinger det mest synlige uttrykket for koblingen mellom henholdsvis de to terroristgruppene og organisert kriminalitet. Begge terroristgruppene tok i bruk kidnappinger for å kreve løsepenger. For å gjennomføre dette var det nødvendig med mellommenn. Her kunne mer profittorienterte aktører komme inn i bildet. MUJAO var riktignok i sterkere grad enn AQIM villig til å kidnappe afrikanske borgere.

Organisatoriske strukturer var et annet potensielt interaksjonsområde. AQIM var desentralisert, men hadde også en struktur som innebar hierarki. Det var ingen likheter med kriminelle grupper, noe som gjorde at dette interaksjonsområdet ikke hadde relevans. MUJAOs struktur var ukjent, men det kom fram at gruppen hadde kriminelle støttespillere og medlemmer. Derfor var dette interaksjonsområdet relevant for gruppen.

Når det gjelder organisatoriske målsettinger var det de kortsiktige målsettingene i form av grensepasseringer og profitt som terrorister og kriminelle grupper hadde felles. Interaksjonen mellom gruppene var imidlertid kortvarig og ad hoc-basert. De langsiktige målsettingene var dermed et hinder for langvarig samarbeid.

Korrupsjon var et annet interaksjonsområde i modellen. Ingenting tydet på at det fantes et direkte samarbeid mellom henholdsvis AQIM og MUJAO og kriminelle grupper. Heller var de ikke avhengige av hverandre. Begge hadde imidlertid en indirekte link gjennom bestikkelser av politi og sikkerhetspersonale.

Kultur/oppslutning hadde relevans for forbindelsen mellom terroristgruppene og kriminelle aktører. De var religiøst forbundet med hverandre. Både AQIM og MUJAO var integrert i lokalsamfunn, samtidig som at begge brukte tuaregenes selvbestemmelseskamp opportunistisk. Likevel er kultur/oppslutning ikke det tydeligste uttrykket for koblingen.

Kommunikasjon/informasjonteknologi hadde liten betydning for forbindelsen mellom de to terroristgruppene og kriminelle aktører. Det var mulig at de kunne kommunisere via telefon eller satellitt, men bortsett fra det var det ingen kobling å spore. AQIM brukte riktignok internett for å spre sitt budskap og rekruttere, noe MUJAO ikke gjorde.

Likhetene og forskjellen mellom AQIM og MUJAO når det gjaldt forbindelsen til organisert kriminalitet hadde implikasjoner. En implikasjon av likhetene var tettere samarbeid

mellom gruppene. Overlappende interesser gjorde at de kom sammen. Når det gjaldt ulikhetene ble det knyttet to implikasjoner. For det første hadde de betydning for hva gruppen var i stand til å gjøre. For det andre hadde de konsekvenser for legitimitet og oppslutning.

8 Konklusjon

Det viktigste i denne oppgaven har ikke vært å fastslå om det finnes en kobling mellom terrorisme og organisert kriminalitet eller ei. Svaret på spørsmålet er uansett et klart “ja”. Det overordnede formålet har snarere vært å spesifisere hvordan koblingen foregår i praksis. Ikke minst er forståelsen av aktivitetene som gruppene utfører og ikke utfører en forutsetning for å trekke slutninger om koblingens kompleksitet, omfang og varighet. Det er tross alt aktivitetene som konkretiserer forbindelsen. Ved å ta utgangspunkt i to terroristgrupper har det også vært mulig å få fram likhetene og forskjellene mellom dem med hensyn til kriminelle aktiviteter og interaksjon med kriminelle grupper. En slik tilnærming har vært nødvendig for å gi et mer nyansert bilde av koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb.

Denne oppgaven viser at modellen til Shelley med flere i stor grad kan forklare hvordan AQIM og MUJAO er knyttet til organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Denne tilknytningen er kompleks, mangefasettert og kan variere mellom aktiviteter og grupper. Flere av modellens elementer (i form av interaksjonsområdene og de spesifikke indikatorene) kan i ulik grad bidra til å forklare den. Både AQIM og MUJAO er dypt involverte i ulovlige aktiviteter. Begge tar del i våpensmuglingen, samtidig som de også spiller en rolle som skattleggere i sigarettsmuglingen. AQIM har mer erfaring i dokumentforfalskning, noe som skyldes at gruppen har eksistert lenger og har hatt celler i Europa. Konsekvensen er at terroristgruppen har større bevegelsesfrihet på tvers av landegrensene. MUJAO er i større grad koblet til narkotikavirksomheten gjennom sine medlemmer og støttespillere i Tilemsi-stammen i Gao. Dette understreker koblingen til organisert kriminalitet. En konsekvens kan være svekket legitimitet og oppslutning, spesielt i lys av det islamske forbudet mot narkotika. Kidnapping er en aktivitet som har blitt mer vanlig i Sahel og Maghreb. Både AQIM og MUJAO har sett på kidnappinger av vestlige hjelpearbeidere, diplomater, turister og journalister som en viktig inntektskilde. MUJAO har vært mer tilbøyelige enn AQIM til å kidnappe også afrikanske borgere. Interaksjonsområdet “organisatoriske strukturer” viste seg ikke å være relevant for AQIM. Terroristgruppen hadde hierarkiske trekk i sin oppbygging, samtidig som at ingenting tydet på at medlemmene var med i kriminelle grupper. MUJAO derimot hadde en mer uklar struktur, og både støttespillere og medlemmer var kjente innenfor smuglermiljøene. Dette viser hvor vanskelig det kan være for lokalinnbyggere å vurdere MUJAO som en terroristgruppe eller en kriminell gruppe. Når det gjaldt organisatoriske

målsettinger var samarbeidet med kriminelle grupper kortvarig og ad hoc-basert. Dette gjaldt begge terroristgruppene. Korrupsjon var et annet potensielt interaksjonsområde. Både AQIM og MUJAO har visst å utnytte dette, men de har ikke nødvendigvis hatt behov for å samarbeide med kriminelle grupper. Videre har de klart å etablere seg i lokalsamfunn og dermed komme i kontakt med smuglere. Det siste interaksjonsområdet “kommunikasjon/informasjontechnologi” var kjennetegnet ved at AQIM har brukt internett og sosiale medier aktivt, mens MUJAO ikke har gjort det i like stor grad. Ingen kontakt med kriminelle aktører har blitt registrert på dette området. Gruppens fellestrekk i forhold til organisert kriminalitet skaper et rom for tettere samarbeid mellom dem. De kan for eksempel bruke de samme smuglerrutene til å skattlegge smuglere og bruke de samme mellommennene i kidnappingssituasjoner.

Det er svært vanskelig å tegne et godt bilde av koblingen i Sahel og Maghreb uten å ta hensyn til de kontekstuelle forholdene som historie, sosioøkonomiske forhold og demokratisering, etniske motsetninger og konflikter og religiøs fundamentalisme. Ikke minst har svake stater og konflikter åpnet døren for at AQIM, MUJAO og kriminelle aktører kan bevege seg fritt. Dette er forhold som gjør det mulig for terrorister å samarbeide med kriminelle aktører også i andre deler av verden. Potensialet for generalisering ligger derfor nettopp i dette området. I tillegg har AQIM og MUJAO et stort finansieringsbehov, noe som deles med andre terroristgrupper. Imidlertid må ikke generaliseringen trekkes for langt; det er spesifikke aspekter ved Sahel og Maghreb, som for eksempel historie og geografi, som gjør det mulig å forstå hvordan de to terroristgruppene har vokst og etablert seg. Begge gruppene er produkter av spesielle politiske og geografiske forhold i de to regionene. Videre har det store fokuset på mål i Sahel og Maghreb og manglende kapasiteter medført at de ikke har ønsket eller maktet å etablere seg i andre deler av verden slik andre terroristgrupper har gjort.

8.1 Veien videre

Litteraturen om terrorisme har vokst betraktelig etter angrepene i USA den 11. september 2001. Det er et stort tema med ulike dimensjoner. Én av disse dimensjonene er koblingen til organisert kriminalitet. Dette vil utvilsomt ha relevans i tiden som kommer. Terrorister vil alltid være opptatt av inntekter, og opererer derfor på ulovlig vis for å fremme sine overbevisninger. De er dynamiske og fleksible, og er følgelig opptatte av å finne nye måter å forholde seg til organisert kriminalitet på. Det understreker behovet for mer kunnskap om

koblingen; ikke minst er det interessant å se på hvordan forholdet mellom de to organisasjonsformene arter seg. Hvor sterke bånd vil utvikles mellom terrorister og organiserte kriminelle? Hvilke forhold kan ligge til grunn for en eventuell sammensmelting av terroristgrupper og kriminelle grupper? Hvilke gevinster har gruppene av sammensmeltingen? I hvilken grad vil de teknologiske endringene utnyttes? Dette er viktige spørsmål som er verdt å ta stilling til i fremtidig forskning.

Sahel og Maghreb vil etter alt å dømme fortsette å være i søkelyset. Verken AQIM eller Al-Mourabitoun (tidligere MUJAO) har planer om å trappe ned, og de forblir betydelige sikkerhetstrusler mot myndigheter og sivile i regionene. For å være operative og aktive er det nødvendig å ha stabile inntektskilder, noe som kan bli en stor utfordring hvis myndighetene iverksetter harde tiltak mot den organiserte kriminaliteten.

I tiden som kommer vil det være interessant å observere utviklingen til de to gruppene. Dette reiser flere spørsmål. Vil de være i stand til å gjennomføre store terroristangrep i landene i Sahel og Maghreb? Vil de, og i så fall klarer de å etablere seg i Europa eller andre steder i Afrika? Kan kidnappingsindustrien vokse eller vil et sterkt regionalt samarbeid mot terrorisme redusere antallet kidnappinger? Hvordan vil smuglere forholde seg til samarbeidspartnere som konsekvent bruker vold? Hvilke konsekvenser kan terroristangrep ha for potensialet for samarbeid mellom kriminelle og terroristene? Hvordan vil lokalbefolkningen reagere på denne koblingen? Vil terroristgruppene bli mer involverte i narkotikahandelen dersom vestlige eller afrikanske myndigheter stanser utbetalinger av løsepenger? Alle disse spørsmålene er gode utgangspunkt for videre studier av terrorisme og organisert kriminalitet i Sahel og Maghreb. Når mer informasjon kommer til overflaten vil det bli enklere å diskutere og besvare dem. Det er et tema som fortjener mer oppmerksomhet. Ikke minst er dette viktig for å forstå og handle i forhold til de sikkerhetspolitiske implikasjonene som skapes. Angrep i In Amenas og andre steder viser hvilken fare terrorisme representerer. Norske interesser rammes også, noe som tas opp i vedlegget.

Litteraturliste

22 Septembre (2013). “Bureau du Procureur Général près la Cour d’Appel : Les 28 premières personnes poursuivies, i *Maliwebnet*, 11. februar.

<http://www.maliweb.net/la-situation-politique-et-securitaire-au-nord/bureau-du-procureur-general-pres-la-cour-dappel-les-28-premieres-personnes-poursuivies-126634.html>

Lest : 14.03.2014

African Development Bank Group (2012). *Algeria*.

<http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/2013/PDF/Algeria%20-%20African%20Economic%20Outlook.pdf>

Lest: 08.02.2014.

Aftenposten (2005). “Terrorsiktete tatt før ny tur til Oslo”, av Kristin Flood, 14. desember.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Terrorsiktete-tatt-for-ny-tur-til-Oslo-6378163.html#.U3G9BnY4Xct>⁸

Lest: 04.03.2014.

Agence France-Presse (2012). “Aid workers kidnapped in Niger freed”, 4. november.

<http://reliefweb.int/report/niger/aid-workers-kidnapped-niger-freed>

Lest: 19.03.2014.

Agence France-Presse (2013). “Corrupt Mali police blamed as jihadists return to streets”, av Sebastien Rieussec, 17.oktober.

http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5jgR8wpZfPQuwNfpb0_mt92Pnm_aA?docId=e3774893-9f00-4f67-b45a-370fe65d7d4b

Lest: 25.03.2014.

Agence Nouakchott d’Information (2011). Entretien exclusif avec Khaled Abou Al-Abass, alias “Belaouar”: L’armée de Ould Abdel Aziz au Mali n’a jamais été un obstacle devant nous pour arriver à nos objectifs en Mauritanie, 9. november.

⁸ For å ha tilgang til artikkelen må man kopiere lenken og søke det på internett.

<http://www.ani.mr/?menuLink=9bf31c7ff062936a96d3c8bd1f8f2ff3&idNews=15829>

Lest: 04.03.2014.

Agence Nouakchott d'Information (2013). "Urgent : Fusion entre les "Moulatahamounes" et le Mujao", 22.

august. <http://ani.mr/?menuLink=9bf31c7ff062936a96d3c8bd1f8f2ff3&idNews=22617>

Lest: 25.02.2014.

Al-Arabiya News (2012). "Tuareg rebels declare the independence of Azawad, north of Mali", 6.april.

<http://english.alarabiya.net/articles/2012/04/06/205763.html>

Lest: 05.02.2014.

Alexander, Yonah (2012). *Terrorism in North Africa & the Sahel in 2012:*

Global Reach and Implications. Arlington: Inter-University Center for Terrorism Studies.

Al-Jazeera (2013). "France launches Mali military intervention", 11. januar.

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/01/2013111135659836345.html>

Lest: 12.09.2013.

Al-Jazeera (2013). "Algerian army surrounds hostage-takers", 17. januar.

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/01/2013116154848726750.html>

Lest: 30.01.2014.

Al-Jazeera (2013). "Four French hostages are freed", 29. oktober.

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2013/10/four-french-hostages-niger-are-freed-20131029201246925454.html>

Lest: 18.03.2014.

Al-Jazeera (2014). "Al Qaeda group kidnaps Mali Red Cross staff", 11. februar.

<http://www.aljazeera.com/news/africa/2014/02/al-qaeda-group-kidnaps-mali-red-cross-staff-201421151225727959.html>

Lest: 09.04.2014.

Al-Qaida Sanctions Committee (2013). *Mohamed Lahbous*. New York: UN Security Council.

Amnesty International (2013). *Mali: Preliminary findings of a four-week mission: Serious human rights abuses*. London: Amnesty International Publications.

aNiamey.com (2013). “Niger: Le Mujao s’empare d’une importante cargaison de drogues“, 27. mars.

<http://news.aniamey.com/h/750.html>

Lest: 14.03.2014.

Aning, Emmanuel Kwesi & John Pokoo (2014). “Understanding the nature and threats of drug trafficking to national and regional security in West Africa.”, *Stability: International Journal of Security & Development* 3 (1):1-13.

Asharq Al-Awsat (2013). “Jihadist groups operating in northern Mali”, av Mahmud El Sahfey, 22.januar.

<http://www.aawsat.net/2013/01/article55291464>

Lest: 05.02.2014.

BBC News (2002). “US freezes Saudi charity assets”, 12.

mars. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1868306.stm>

Lest: 15.09.2013.

BBC News (2006). “Terror raids in France and Italy”, 19.april.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4921848.stm>

Lest: 04.03.2014.

BBC News (2012). “Mali coup: Tuaregs tell of ethnic attacks”, 17. mai.

<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18057916>

Lest: 10.02.2014.

BBC News (2012). “Mali Crisis: Gao protests “stop hand amputation”, 6. august.

<http://www.bbc.com/news/world-africa-19155616>

Lest: 27.03.2014.

BBC News (2013). "Mali crisis: Key players", 12. mars.

<http://www.bbc.com/news/world-africa-17582909>

Lest: 12.09.2013.

BBC News (2013). "Profile: Mokhtar Belmokhtar", 4. juni.

<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21061480>

Lest: 13.02.2014.

Berkouk, Mhand (2009). *U.S.-Algerian Security Cooperation and the War on Terror*.

Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Berman, Asher (2012). "Criminalization of the Syrian Conflict", *Small Wars Journal* 8 :(5)

<http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/criminalization-of-the-syrian-conflict>

Lest: 16.09.2013.

Black, Andrew (2009). "Mokhtar Belmokhtar: The Algerian Jihad's Southern Amir",

Terrorism Monitor 7 (12): 8-11.

Botha, Anneli (2008). *Terrorism in the Maghreb. The Transnationalization of Domestic Terrorism*. Pretoria: Institute of Security Studies.

Bott, Catherine, W. James Castan, Robertson Dickens, Thomas Rowley, Erik Smith,

Rosemary Lark & George Thompson (2009). *Recruitment and Radicalization of School-Aged Youths by International Terrorist Groups*. Arlington: Homeland Security Institute.

Bovenkerk, Frank & Bashir Abu Chakra (2004). "Terrorism and organized crime", første del i UNODC, *UN Forum on Crime and Society* 4 (1-2): 3-16.

Branson, Kayla & Henry Wilkinson (2013), "Analysis of the crisis in northern Mali", kap.4 i OECD. *Conflict over Resources and Terrorism: Two Facets of Insecurity*. OECD.

Bryman, Alan (2004). *Social Research Methods*. (Second Edition). Oxford: Oxford University Press.

Bøås, Morten (2014). "Guns, Money and Prayers: AQIM's Blueprint for Securing Control of Northern Mali", *CTC Sentinel* 7 (4):1-6.

Chepesiuk, Ron (2007). *Dangerous Alliance: Terrorism and Organized Crime*. Global Politician.

<http://www.globalpolitician.com/print.asp?id=3435>

Lest: 09.10.2013.

Chivvis, Christopher S & Andrew Liepman (2013). *North Africa's Menace: AQIM'S Evolution and the U.S. Policy Response*. RAND Corporation.

Cook, Tomas D. & Donald T. Campbell (1979). *Quasi-Experimentation. Design & Analysis Issues for Field Settings*. Chicago: Rand McNally.

Dabashi, Hamid (2012). *Arab Spring: The End Of Postcolonialism*. New York: Zed Books.

Délégation des finances (2009). *Sixième séance ordinaire de la Délégation des finances des Chambres fédérales*, Le Parlement suisse.

<http://www.parlament.ch/f/mm/2009/pages/mm-findel-2009-11-19.aspx>

Lest: 08.03.2014.

Dishman, Chris (2001). "Terrorism, Crime and Transformation", *Studies in Conflict & Terrorism* 24: 43-58.

Edwards, Charlie (2013). *The Crime Terror nexus in West Africa*. London: The Royal United Services Institute (RUSI).

Farah, Douglas (2011). "Terrorist-Criminal Pipelines and Criminalized States: Emerging Alliances", *Prism* 2 (3): 15-32.

Finckenauer, James O. (2005). "Problems of definition: What is organized crime?", *Trends in Organized Crime* 8 (3): 63-83.

Forsvarsdepartementet (2013). *Norge vil bidra til den fredsbevarende operasjonen i Mali*. Pressemelding nr. 49, 3. juni.

<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2013/norge-vil-bidra-til-en-fredsbevarende-st.html?id=728842>

Lest : 08.04.2014.

Ganor, Boaz (2002). "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", *Police Practice and Research: An International Journal* 3 (4): 287-304.

George, Alexander & Andrew Bennett (2005): *Case Studies and Theory Development in Social Sciences*. Cambridge, MA: MIT Press.

Gerring, John (2007). *Case Study Research. Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

Goïta, Modibo (2011). "West Africa's Growing Terrorist Threat: Confronting AQIM's Sahelian Strategy", *African Security Brief* 11: 1-7.

Gubbels, Peter (2011). *Escaping the Hunger Cycle: Pathways to Resilience in the Sahel*. Sahel Working Group.

Haahr, Kathryn (2006). "GSPC in Italy: The Forward Base of Jihad in Europe", *Terrorism Monitor* 4(3).

Hagen, Torgeir, Randi Grung-Olsen, Michael Adrian Fulcher, Leif D. Riis, Erling Handal og James Bunn (2013). *The In Amenas Attack. Report of the investigation into the terrorist attack on In Amenas. Prepared for Statoil ASA's board of directors*. Oslo: Statoil.

Hansen, Wibke (2011). *The Failed State-Organized Crime-Terrorism Nexus*. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik,

Harmon, Stephen (2010). "From GSPC to AQIM: The evolution of an Algerian islamist terrorist group into an Al-Qai'da Affiliate and its implications for the Sahara-Sahel region", *Concerned Africa Scholars* 85:12-29.

Hellevik, Ottar (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hesterman, Jennifer L.: *The Terrorist-Criminal Nexus: An Alliance of International Drug Cartels, Organized Crime, and Terror Groups*. Florida: CRC Press.

Hoffman, Bruce (2006). *Inside Terrorism*. New York: Colombia University Press.

Human Rights Watch (2012). "Mali: War Crimes by Northern Rebels", 30. april.

<http://www.hrw.org/news/2012/04/30/mali-war-crimes-northern-rebels>

Lest: 05.02.2014.

Hutchinson, Steven & Pat O'Malley (2006). "Actual and Potential Links Between Terrorism and Criminality", *Trends in Terrorism Series* 5 (4): 1-14.

Hutchinson, Steven & Pat O'Malley (2007). "A Crime-Terror Nexus? Thinking on Some of the Links between Terrorism and Criminality", *Studies in Conflict Terrorism* 30: 1095–1107.

IRIN (2013). "Analysis: The dynamics of inter-communal violence in Mali", 31. januar.

<http://www.irinnews.org/report/97382/the-dynamics-of-inter-communal-violence-in-mali>

Lest: 06.02.2014.

Jesús, Carlos Echeverría (2013). "Kidnappings as a Terrorist Instrument of AQIM and the MUJAO", *Paix et Sécurité Internationales* 1:161-166.

Jeune Afrique (2012). “Algérie: un émir d’Aqmi, Necip, a été arrêté près de Ghardaïa, av Benjamin Roger,
21.august. <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20120821125611/algerie-aqmi-abdelmalek-droukdel-sahel-algerie-algerie-un-emir-d-aqmi-necib-tayeb-a-ete-arrete-pres-de-ghardaia.html>
Lest : 04.03.2014

Jeune Afrique (2013). “Mali: arrestation d’Aliou Touré, ex-chef de la police islamique de Gao“, 24. januar.
<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20131224143531/>
Lest : 14.03.2014.

Jeune Afrique (2013). “Mali: le maire de Tarkint, Baba Ould Cheikh a été arête”, av Dorothée Thiénot, 11. april.
<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130411175630/mali-cocaine-aqmi-traffic-de-drogue-traffic-de-drogue-mali-le-maire-de-tarkint-baba-ould-cheikh-a-ete-arrete.html>
Lest : 21.03.2014.

King, Gary, Robert Keohane & Sydney Verba (1994). *Designing Social Inquiry. Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.

Kirkens Nødhjelp (2014). *Mali*.
<http://www.kirkensnodhjelp.no/Arbeidet-vart/Hvor-vi-jobber/Vest-Afrika/Mali/>
Lest: 09.04.2014.

Koaci (2013). “Koacinaute Maroc: La connivence algéro-polisarienne AQMI dévoilée au grand jour, av Farid Mnebhi, 25. august.
<http://www.koaci.com/koacinaute-maroc-connivence-algero-polisarienne-aqmi-devoilee-grand-jour-84965.html?lang=2>
Lest: 17.03.2014.

Lacher, Wolfram (2011). *Organized Crime and Terrorism in the Sahel: Drivers, Actors, Options*. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik.

Lacher, Wolfram (2012). *Organized Crime and Conflict in the Sahel-Sahara Region*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Lacher, Wolfram (2013). *Challenging the Myth of the Drug-Terror Nexus in the Sahel*. West Africa Commission on Drugs.

Larémont, Richardo René (2011). “Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Terrorism and Counterterrorism in the Sahel”, *African Security* 4 (4): 242-268.

Laub, Zachary & Jonathan Masters (2014). *Al Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM)*. Council on Foreign Relations.

<http://www.cfr.org/world/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717>

Lest: 10.09.2013.

Lebovich, Andrew (2012). “Trying to understand MUJWA. *Al-Wasat blog*.

<http://thewasat.wordpress.com/2012/08/22/trying-to-understand-mujwa/>

Lest: 12.03.2014.

Lebovich, Andrew (2013). “Of Mergers, MUJAO, and Mokhtar Belmokhtar”, *Al-Wasat blog*.

<http://thewasat.wordpress.com/2013/08/23/of-mergers-mujao-and-mokhtar-belmokhtar/>

Lest: 12.03.2014.

Le Figaro (2012). “Fabious pointe la “menace narcoterroriste“, av Alain Barluet, 9. desember.

<http://www.lefigaro.fr/international/2012/12/09/01003-20121209ARTFIG00205-fabius-pointe-la-menace-narcoterroriste.php>

Lest: 06.03.2014.

Levitt, Matthew (2004). “ Hamas from Cradle to Grave”, *Middle East Quarterly* 11 (1): 3-

15. <http://www.meforum.org/582/hamas-from-cradle-to-grave>

Lest: 01.10.2013.

Levy, Jack S. (2008). "Case Studies: Types, Designs and Logics of Inference", *Conflict Management and Peace Science* 25 (1): 1-18.

Lia, Brynjar (2006). Al Qaeda online: understanding jihadist internet infrastructure, *Jane's Intelligence Review* 18 (1): 14-19.

Liang, Christina Schori (2011). "Shadow Networks: The Growing Nexus of Terrorism and Organized Crime", *GSPC Policy Paper n° 20*.

Lijphart, Arend (1975). "The Comparable-Cases Strategy in Comparative Research", *Comparative Political Studies* 8:158-177.

Lund, Thorleif (2002). "Metodologiske prinsipper og referanserammer", kap. 3 i Thorleif Lund (red.). *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub.

Magharebia (2006). "Algerian, Italian suspects arrested on allegations of helping GSPC", 20. april.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/newsbriefs/general/2006/04/20/newsbrief-01

Lest: 04.03.2014.

Magharebia (2012). "Algeria arrests AQIM judge", av Walid Ramzi, 23.august.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/08/23/feature-01

Lest: 04.03.2013

Magharebia (2012). "Algeria thwarts arms smuggling across Libya border", av Walid Ramzi, 21. september.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2012/09/21/feature-01

Lest: 15.03.2014

Magharebia (2013). "AQIM creates Twitter Account", av Jemal Oumar & Siham Ali, 4. april.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2013/04/04/feature-01

Lest: 28.03.2014.

Magharebia (2013). "Algeria thwarts Mali arms smuggling", av Walid Ramzi, 16.april.
http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2013/04/16/feature-01

Lest: 15.03.2014.

Magharebia (2013). "Magreb fights narco-terrorism", av Bakari Gueye & Jemal Oumar, 6. mai.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2013/05/06/feature-03?change_locale=true

Lest: 06.03.2014.

Magharebia (2013). "Tunisia arrests AQIM arms boss", 20. november.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/newsbriefs/general/2013/11/20/newsbrief-01

Lest: 05.03.2014

Magharebia (2014). "Tunisia struggles to protect borders", av Monia Ghanmi, 6. januar.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/features/2014/01/06/feature-02

Lest: 15.03.2014.

Maghrib (2014). *Encyclopædia Britannica Online*.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/356614/Maghrib>

Lest: 03.02.2014.

Meld. St. 7(2010-2011). *Kampen mot organisert kriminalitet: en felles innsats*. Oslo: Justis- og Politidepartementet.

Messaggero Veneto (2006). "Terrorismo, islamici in cella", 20. april.

http://ricerca.gelocal.it/messaggeroveneto/archivio/messaggeroveneto/2006/04/20/NZ_04_SE_C5.html

Lest: 04.03.2014.

Nashashibi, Sharif (2012). "Mauritania's 'overlooked' Arab spring", *The Guardian*, 26. mai.

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/may/26/mauritania-overlooked-arab-spring>

Lest: 11.02.2014.

Nashashibi, Sharif (2012). "Arab Spring 2013: Revolutionary wave enters a third year", *Al Arabiya News*, 31. desember.

<http://www.alarabiya.net/articles/2012/12/31/257994.html>

Lest: 11.02.2014.

National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004). *The 9/11 Commission Report. Executive Summary*. Washington D.C.

Norsk Folkehjelp (2014). *Minerydding i Mauritania*.

<http://www.folkehjelp.no/Vaart-arbeid/Land-vi-jobber-i/Afrika/Mauritania>

Lest: 09.04.2014.

NRK (2013). "40 Statoil-ansatte på plass i Algerie i igjen", av Siri Wichne Pedersen, 30.november.

<http://www.nrk.no/rogaland/statoil-ansatte-i-algerie-igjen-1.11388536>

Lest: 04.04.2014.

Oxford Dictionaries (2013). *Fundamentalism*.

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/fundamentalism?q=fundamentalism>

Lest: 10.02.2014.

Ould Idoumou, Raby (2012). "Terrorists traffickers forge union in African desert", *Magharebia*, 24. februar.

http://magharebia.com/en_GB/articles/awi/reportage/2012/02/24/reportage-01

Lest: 06.03.2014

Patrick, Stewart (2011). "Why failed states shouldn't be our biggest national security fear", *Washington Post*, 15. april.

http://www.washingtonpost.com/opinions/why-failed-states-shouldnt-be-our-biggest-national-security-fear/2011/04/11/AFqWmjKD_story.html

Lest: 12.10.2013.

Radio MFM (2013). “El Haj Ettounsi, le fournisseur des groupes d’Al- Qaïda au Maghreb Islamique“, 18. april.

<http://www.radiomfm.tn/fr/actualite/details/7904/El-Haj-Ettounsi,-le-fournisseur-des-groupes-d-Al-Qa%C3%AFda-au-Maghreb-Islamique.html>

Lest: 05.03.2014

Repstad, Pål (1998). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Reuters (2010). “Algeria says al Qaeda guards Sahara drug smugglers”, av Lamine Chikhi, 22. februar.

<http://www.reuters.com/article/2010/02/22/us-security-qaeda-algeria-idUSTRE61L3KL20100222>

Lest: 07.03.2014.

Reuters (2012). “Kidnapped aid workers released in Niger, one killed”, av Abdoulaye Massalatchi & Richard Valdmanis, 3. november.

<http://www.reuters.com/article/2012/11/03/us-niger-kidnapping-release-idUSBRE8A205E20121103>

Lest: 19.03.2014.

Reuters (2013). “Mali breaks up suspected militant cell in Bamako- security sources”, av Tiemoko Diallo, Adama Diarra & Richard Valdmanis, 29. april.

<http://uk.reuters.com/article/2013/04/29/uk-mali-arrests-idUKBRE93S0Q020130429>

Lest: 14.03.2014.

Reuters (2013). “Al Qaeda group confirms death of Abu Zeid and another leader”, av Laurent Prieur & Daniel Flynn, 16. juni.

<http://www.reuters.com/article/2013/06/16/us-mauritania-aqim-idUSBRE95F0DQ20130616>

Lest: 13.03.2014.

Rice, Condoleezza (2005). “The Promise of Democratic Peace”, *Washington Post*, 11. desember.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/12/09/AR2005120901711.html>

Lest: 11.10.2013.

Rogan, Hanna (2006). *Jihadism online-A study of how Al Qaeda and radical Islamist groups use the Internet for terrorist purposes*. FFI-rapport 2006/00915. Kjeller: Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI).

Ruedy, John (1992). *Modern Algeria: The Origins and Development of a Nation*. Indianapolis: Indiana University Press.

Sahel (2014). *Encyclopædia Britannica Online*.
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/516438/Sahel>

Lest: 03.02.2014.

Sanderson, Thomas M. (2004). "Transnational Terror and Organized Crime: Blurring the Lines", *The SAIS Review* 24 (1): 49-61.

Schmid, Alex P. (2011). "The Definition of Terrorism", kap. 2 i Alex P. Schmid (red.). *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. London: Routledge.

Shelley, Louise I. & John T. Picarelli (2005). "Methods and Motives: Exploring Links between Transnational Organized Crime & International Terrorism", *Trends in Organized Crime* 9 (2): 52-67.

Shelley, Louise, John T. Picarelli, Allison Irby, Douglas M. Hart, Patricia A. Craig-Hart, Phil Williams, Steven Simon, Nabi Abdullaev, Bartosz Stanislawski & Laura Covill (2005). *Methods and Motives: Exploring Links between Transnational Organized Crime & International Terrorism*. Washington DC: Det amerikanske justisdepartementet.

Shelley, Louise I. (2006). *The Globalization of Crime and Terrorism*. eJournal USA.
<http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/publication/2008/06/20080608103639xjyrrep4.218692e-02.html#axzz31aprdv7W>

Lest: 09.10.2013.

Shems FM (2013). "Arrestation du trafiquant d'armes international "El Haj Ettounsi" ", 19.november.

<http://www.shemsfm.net/fr/actualite/arrestation-du-trafiquant-d-armes-international-el-haj-ettounsi-65432>

Lest: 05.03.2014

Statoil (2013). *Activities*.

<http://www.statoil.com/en/About/Worldwide/Algeria/Activities/Pages/default.aspx>

Lest: 07.04.2014.

The Financial Action Task Force and Inter Governmental Action Group Against Money Laundering in West Africa (2013). *Terrorist Financing in West Africa*. Paris og Dakar.

The Fund for Peace (2014). *Failed States Index FAQ*.

<http://ffp.statesindex.org/faq>

Lest: 16.09.2013.

The Guardian (2013). "How cigarette smuggling fuels North Africa's Islamist violence?", av Jamie Doward, 27. januar.

<http://www.theguardian.com/world/2013/jan/27/cigarette-smuggling-mokhtar-belmokhtar-terrorism>

Lest: 07.03.2014.

The Guardian (2013). "Mali's ethnic tensions erupt as troops hunt down suspected Islamists", av Luke Harding, 30. januar.

<http://www.theguardian.com/world/2013/jan/29/ethnic-tensions-mali-troops-islamists>

Lest: 10.02.2014.

The Guardian (2013). "A Cocaine flows through Sahara as Al-Qaida cashes in lawlessness", av Afua Hirsch, 2. mai.

<http://www.theguardian.com/world/2013/may/02/cocaine-flows-through-sahara-al-qaida>

Lest: 06.03.2014.

The Huffington Post (2013). “Mali Intervention: Gao Retaken By French, Malian Troops”, av Krista Larson, 11. februar.

http://www.huffingtonpost.com/2013/02/11/mali-intervention-gao-retaken-french-malian-troops_n_2662424.html

Lest: 21.03.2014

The Huffington Post (2013). “Libyan Weapons Arming Al Qaeda Militias Across North Africa, Officials Say”, av David Wood, 20. februar.

http://www.huffingtonpost.com/2013/02/20/libyan-weapons-al-qaeda-north-africa_n_2727326.html

Lest: 05.03.2014.

The Independent (2011). “Mobsters on a mission: How Japan's mafia launched an aid effort”, av Jake Adelstein, 9.april.

<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/mobsters-on-a-mission-how-japans-mafia-launched-an-aid-effort-2264031.html>

Lest: 01.10.2013.

The Jamestown Foundation (2010). “Saharan Mercenary Employed By Al-Qaeda Freed In Hostage Exchange”, *Terrorism Monitor* 8 (34).

The Jamestown Foundation (2013). “Al-Murabitun: North Africa’s Jihadists Reach into History in Their Battle against European “Crusaders”, *Terrorism Monitor* 11 (19).

The Malian Association of Human Rights & The International Federation for Human Rights (2012). *War crimes in North Mali*. Bamako & Paris.

The New York Times (2003): 4 Transcripts Are Released In Case Tied to 9/11 Hijackers, 25. juni.

<http://www.nytimes.com/2003/06/25/nyregion/4-transcripts-are-released-in-case-tied-to-9-11-hijackers.html>

Lest: 10.10.2013.

The New York Times (2005). "Italy arrests three Algerians suspected of terror links", 17. November.

http://www.nytimes.com/2005/11/17/world/europe/17iht-web.1117italy.html?_r=0

Lest: 04.03.2014.

The New York Times (2011). "Niger: 3 Hostages From French Mine Are Released", av Marie-Pia Gohin, 25.februar.

<http://www.nytimes.com/2011/02/26/world/africa/26briefs-Niger.html>

Lest: 18.03.2014.

The New York Times (2012). "Jihadists' Fierce Justice Drives Thousands to Flee Mali", av Adam Nossiter, 17. Juli.

http://www.nytimes.com/2012/07/18/world/africa/jihadists-fierce-justice-drives-thousands-to-flee-mali.html?pagewanted=all&_r=0

Lest: 05.02.2014.

The New York Times (2013). "France Confirms the Death of al Qaeda Leader in Mali", av Steven Erlanger, 23. mars.

http://www.nytimes.com/2013/03/24/world/africa/france-confirms-death-of-abdelhamid-abu-zeid.html?_r=0

Lest: 13.02.2014.

The Telegraph (2010). "Al-Qaeda wars against rescue attempt of French hostages", av Henry Samuel, 23. september.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/8020681/Al-Qaeda-wars-against-rescue-attempt-of-French-hostages.html>

Lest: 18.03.2014.

The Telegraph (2010). "South American drug gangs funding al-Qaida terrorists", av Robin Yapp, 29.

desember. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/southamerica/colombia/8230134/South-American-drug-gangs-funding-al-Qaida-terrorists.html>

Lest: 06.03.2014.

The Telegraph (2011). "Libya acquires weapons", 5. september.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/al-qaeda/8743276/Libya-al-Qaeda-acquires-weapons.html>

Lest: 05.03.2014.

The Telegraph (2013). "Algeria hostage crisis: Mokhtar Belmokhtar claims responsibility", av Duncan Gardham, 20. januar.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/algeria/9814547/Algeria-hostage-crisis-Mokhtar-Belmokhtar-claims-responsibility.html>

Lest: 10.09.2013

The Telegraph (2013). "Mali: French-led troops retake Gao from Islamists", 26.januar.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/mali/9829093/Mali-French-led-troops-retake-Gao-from-Islamists.html>

Lest: 21.03.2014.

The Telegraph (2013). "Al-Qaeda's scathing letter to troublesome employee Mokhtar Belmokhtar reveals inner workings of terrorist group", av Daniel McElroy, 29.

mai. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/al-qaeda/10085716/Al-Qaedas-scathing-letter-to-troublesome-employee-Mokhtar-Belmokhtar-reveals-inner-workings-of-terrorist-group.html>

Lest: 13.02.2014.

The Times (2010). "Kidnapper of Spanish hostages says it was just business", 24. august.

<http://www.timeslive.co.za/africa/2010/08/24/kidnapper-of-spanish-hostages-says-it-was-just-business>

Lest: 18.03.2014.

Think Security Africa (2012). *Factsheet on the Movement for Unity and Jihad in West Africa*. London.

TRAC (2013). "AQIM Video- Morocco: Kingdom of Corruption and Despotism", 1. oktober.

http://www.youtube.com/watch?v=L8M9w_s_rS8

Sett: 28.03.2014.

Transparency International (2013). *Corruption Perceptions Index*.

<http://www.transparency.org/cpi2013/results>

Lest: 11.02.2014.

Tuniscope (2013). "Arrestation d'El Haj Ettounsi, chef d'un réseau international de trafic d'armes", 19. November.

<http://w.tuniscope.com/index.php/article/34838/actualites/societe/alias-255010#.Uxm3Y3bKzcs>

Lest: 05.03.2014.

UNDP (2013). "Statistical Annex". I *Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World*. New York.

UNODC (2008). *World Drug Report*. Wien.

UNODC (2008). *Drug Trafficking As A Security Threat in West Africa*. Wien.

UNODC (2011). *World Drug Report*. Wien.

UNODC (2013). *Transnational Organized Crime in West Africa: A Threat Assessment*. Wien

UN Security Council (2001). *Resolution 1373*. New York.

[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf)

Lest: 13.09.2013.

US Embassy Bamako (2007). *Tuaregs and Arabs clash over drugs and cash in Northern Mali*.

<http://www.cablegatesearch.net/cable.php?id=07BAMAKO960>

Lest: 20.03.2014.

Wang, Peng (2010). "The Crime - Terror Nexus: Transformation, Alliance, Convergence", *Asian Social Science* 6 (6):11-20.

Willis, Michael J. (2012). *Politics and Power in the Maghreb: Algeria, Tunisia and Morocco from independence to the Arab Spring*. London: Hurst.

Wilson, Kate (2009). *Terrorism and Tobacco: How Cigarettes Finance Jihad and Insurgency Worldwide*. The Cutting Edge.

<http://www.thecuttingedgenews.com/index.php?article=11427>

Lest: 07.03.2014.

Yin, Robert K. (2009). *Case Study Research. Design and Methods*. (Fourth Edition). California: SAGE Publication, Inc.

Vedlegg: Norske interesser

Konsekvenser for norske interesser

Hva er de norske interessene i Sahel og Maghreb? Hvilke konsekvenser har koblingen mellom terrorisme og organisert kriminalitet for interessene? Dette er viktige spørsmål som bidrar til å kaste lys over temaets relevans for Norge og nordmenn. Med henvisning til det første spørsmålet er interessebegrepet såpass mangetydig at det er på sin plass å spesifisere hvilke interesser det er tale om i denne forbindelse. Det andre spørsmålet antyder muligheten for at norske mål kan bli rammet av terroristangrep i begge regionene.

Som det framkom i kapittel 7 i oppgaven utnytter terroristene alle muligheter for å finansiere sine aktiviteter. Er de handlekraftige nok og viljen er til stede kan det igjen gjennomføres nye spektakulære angrep mot vestlige mål. Det kan også ramme norske interesser. I begge regionene er det grovt sett tre typer norske interesser som er utsatt. For det første er det økonomiske interesser i Algerie. Statoil er medoperatør i to gassanlegg i landet: et i In Amenas og et i In Salah, som ligger sentralt i landet. I tillegg har selskapet spilt en aktiv rolle i å foreta viktige gassfunn i landet og har en base i Hassi Messaoud, øst i landet. (Statoil 2013). For det andre finnes det sikkerhetspolitiske interesser i Sahel i form av norske styrker som er stasjonert i Mali i forbindelse med en FN-operasjon, noe som gjør dem til mål for terrorister. For det tredje er det interesser knyttet til norske diplomater, hjelpearbeidere og andre i regionene som er utsatt for risikoen for kidnappinger og andre voldsangrep fra terrorister.

Her rettes søkelyset mot interessene og implikasjonene som forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet skaper. Derfor vil jeg nedenfor diskutere hva den betyr for interessene. Først diskuteres mulighetene for hvordan de økonomiske interessene i Maghreb påvirkes av terrorisme. Deretter vurderes måten terrorister kan påvirke norske sikkerhetspolitiske interesser i Sahel (først og fremst i Mali). Avslutningsvis rettes oppmerksomheten mot implikasjoner for diplomatiet og hjelpearbeidere.

Økonomiske interesser

Terroristangrepet i In Amenas var det største angrepet rettet mot olje- og gassinstallasjoner noensinne. Det markerte terroristenes vilje til å bevege seg bort fra å angripe sikkerhetsstyrker

og mot å ramme økonomiske mål i Algerie. Samtidig viste anslaget at norske økonomiske interesser ikke var immune mot trusselen som terrorisme representerer. Statoil var blant tre energiselskaper som drev gassfeltet. De to andre var britiske BP og algeriske Sonatrach (Hagen m.fl. 2013:2). Ansatte fra alle tre selskapene ble tatt som gisler, hvorav flere av dem ble drept. Selve terroristoperasjonen bar preg av profesjonalitet, lang planlegging og finansiell styrke. Den finansielle siden og Belmokthars ansvar illustrerte koblingen til organisert kriminalitet. I tillegg ble det avdekket sikkerhetsmangler hos algeriske myndigheter og selskapene som medførte at gisseltakerne uten store problemer kunne ta kontroll over gassanlegget.

Naturlig nok var hendelsen en øyevekker både for de som kjente Sahel og Maghreb og de som ikke gjorde det. Dette var to regioner som ikke hadde fått stor medieoppmerksomhet, og for mange var derfor den politiske utviklingen relativt ukjent. Usikkerheten i Libya forsterket faren for nye angrep. Sikkerhetsnivået ble høynet til det maksimale, og Statoil besluttet å sende hjem alle sine ansatte. Angrepet og frykten det skapte har lagt dype spor etter seg, og i skrivende stund har de ansatte kun vendt tilbake til anlegget i Hassi Messaoud (NRK 2013).

En konsekvens av forbindelsen mellom terrorisme og organisert kriminalitet er utsiktene for flere angrep mot olje- og gassanlegg. Basert på de politiske, religiøse og økonomiske forholdene vil terrorisme i uoverskuelig fremtid ligge som en truende sky. Gevinstene av å ha forbindelser til kriminelle grupper eller delta selv i kriminell aktivitet gir terroristene sterke finansielle muskler og logistikk som vil være nødvendig for å gjennomføre anslag slikt som i In Amenas. Det er ingen garantier for at terroristene ikke angriper petroleumsinstallasjoner på nytt. Verken AQIM eller MUJAO/Al-Mourabitoun har åpent uttalt at slike mål er prioriterte, men terroristangrep er uforutsigbare. De kan skje hvor som helst og på hvilket som helst tidspunkt. Tatt i betraktning omfanget av skaden som kan påføres økonomien er derfor olje- og gassinstallasjoner attraktive terrormål. Gruppens fiendtlighet rammer også Statoil, og det vellykkede⁹ angrepet mot gassanlegget i In Amenas kan være inspirasjon til flere forsøk på angrep mot petroleumssektoren. Slike anslag harmonerer med deres ønske om å ramme både myndighetene i Algerie og vestlige mål. Det handler om å iverksette spektakulære angrep, forstyrre petroleumsproduksjonen og skape turbulens i den algeriske økonomien. Motivene er til stede, og om gruppene vil gjennomføre anslag som det i In Amenas gjenstår å se. De norske økonomiske interessene i Maghreb (først og fremst Statoil) vil fortsatt være rammet av

⁹ Angrepet var vellykket i den forstand at terroristene klarte å forvolde stor skade og tilstrekke seg global oppmerksomhet. Terroristene ble nedkjempet, men de var i stand til å sette ut planene sine i livet. På den måten lyktes de.

terroristtrusselen. Dette er ikke en følge av at de har blitt utpekt som et spesifikt mål, men heller en konsekvens av det tette samarbeidet med algeriske og andre selskaper om energiproduksjon, noe som gjør dem sårbare.

Risiko og sikkerhet har utvilsomt fått større plass i Statoils strategi etter angrepet. Bevisstheten om sikkerhetsutfordringene som finnes i regionene har blitt forsterket, men dette vil ikke være tilstrekkelig for å fjerne trusselen (Hagen m.fl. 2013:75-78). Det eneste som er mulig er å redusere sannsynligheten for angrep ved å foreta nødvendige sikkerhetstiltak i samarbeid med algeriske myndigheter og andre selskaper.

Sikkerhetspolitiske interesser

Tradisjonell sikkerhetspolitikk er knyttet til forsvar av egen suverenitet, politiske handlefrihet og territorium. Utvidelsen av sikkerhetsbegrepet de siste tiårene markerer deltakelse i internasjonale militære operasjoner som en viktig del av sikkerhetspolitikken. Dette understøtter tanken om at hendelser som foregår langt unna påvirker Norge. Et eksempel på norske militære bidrag er engasjementet i Mali. I juni 2013 meldte Forsvarsdepartementet at Norge skulle bidra i FNs fredsbevarende operasjon (MINUSMA¹⁰) i landet. Planen var å sende fem stabsoffiserer, en informasjons- og analyseenhet på inntil 15 personer samt tilby politirådgivere til den FN-ledete styrken (Forsvarsdepartementet 2013). Disse ble senere sendt til landet for å produsere etterretningsinformasjon og sikkerhetsanalyser, og har dermed gjort at Norge har sikkerhetspolitiske interesser i Sahel og Maghreb.

I likhet med Statoil slipper ikke den norske kontingenten unna faren som terrorismen representerer i de to regionene. Igjen vil derfor den fremste konsekvensen være risikoen for angrep mot nordmenn. Terrorister har tidligere utvist vilje og evne til å angripe MINUSMA-soldater; riktignok har dette hovedsakelig foregått i Nord-Mali, men det er ikke utenkelig at grupper som AQIM og MUJAO/Al-Mourabitoun vil kunne være i stand til å gjennomføre angrep også andre steder i landet, som for eksempel i Bamako. Både bombeangrep og selvmordsbombing er høyst realistiske angrepsmetoder. Kriminelle aktiviteter vil i så fall være spesielt nyttig for å finansiere dem.

Det er lite som tyder på at norske styrker vil bli utpekt som konkrete mål da Norge verken har deltatt i operasjon Serval eller hatt en tilstedeværelse i Mali. Terroristene selv har snarere

¹⁰ MINUSMA er en forkortelse for The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission. Den fredsbevarende styrken ble opprettet i april 2013 for å bidra til fred og stabilitet i Mali i kjølvannet av den væpnede konflikten i landet.

fokusert på myndighetene i Sahel og Maghreb, Frankrike og USA fremfor Norge, selv om de i praksis ikke nødvendigvis skiller mellom nasjonaliteter. Utsiktene for angrep mot kontingenten må ses i lys av en bredere og generell trussel mot utenlandske styrker i landet. Som del av MINUSMA-styrken kan også den norske militære kontingenten bli utsatt for terrorangrep. AQIMS og MUJAOs/Al-Mourabitouns forakt for vestlig innflytelse og intervensjon fra andre land gjør en slik trussel reell og sannsynlig. Dermed er terrorisme en av de største truslene mot norsk sikkerhetspolitikk i Sahel og Maghreb.

Interesser i forhold til norske representanter og borgere

Den siste interessetypen kan ses i forlengelsen av sikkerhetspolitikken, men er i sterkere grad koblet til trusler mot sivile norske representanter og borgere i utlandet. I den sammenheng handler det om det enkelte individ. På samme måte som andre nasjonaliteter hersker det en viss risiko for at norske diplomater, hjelpearbeidere og andre som befinner seg i deler av Sahel og Maghreb kan bli utsatt for voldshandlinger fra AQIM eller MUJAO/Al-Mourabitoun. Ikke minst vitner kidnappingsvirksomheten i regionene om faren for at også nordmenn kan bli tatt som gisler. En konsekvens av linken mellom terrorisme og organisert kriminalitet er dermed en større risiko for at nordmenn blir ofre for terroristangrep, kidnappinger og andre voldshandlinger.

Norge har en ambassade i Alger, en hovedstad som flere ganger tidligere har blitt utsatt for terroranslag. Algeriske myndigheters harde linje i kampen mot terrorisme og AQIMs større fokus på Sahel har redusert terrortrusselen i Algier. Derfor er det viktig å ikke overdrive terrorismefaren, spesielt hva angår angrep mot norske diplomater. Ingenting tyder på at de blir konkrete mål for terroristene. Risikoen for angrep mot norske diplomater i Sahel og Maghreb er liten, men den er til stede. Hvis AQIM eller MUJAO/Al-Mourabitoun vokser finansielt er det sannsynlig at de ønsker å slå til i Algerie, noe som øker faren for angrep også mot vestlige diplomater i landet.

En potensiell trussel er knyttet til kidnappinger av norske borgere som ferdes eller oppholder seg i land som Algerie, Mali, Mauritania og Niger. Det er to organisasjoner som arbeider i området. Norsk Folkehjelp samarbeider tett med myndighetene i Mauritania for å fjerne landminer i den nordvestlige delen av landet (Norsk Folkehjelp 2014). I skrivende stund er dette et trygt område sammenliknet med grenseområdene til Mali og Algerie. Derfor vil ikke trusselen være stor, men hvis AQIM og MUJAO/Al-Mourabitoun fortsetter sin ekspansjon og trenger seg dypere inn i landet vil stabiliteten trues. En slik utvikling vil

forverre sikkerhetssituasjonen for hjelpearbeiderne i Norsk Folkehjelp. Den andre organisasjonen er Kirkens Nødhjelp som har prosjekter i forhold til samfunnsbygging og humanitært arbeid i Vest-Sahara, Mali og Mauritania. I Mali er hovedprogrammet konsentrert i den nordlige delen, det vil si Kidal, Gao og Timbuktu (Kirkens Nødhjelp 2014). Til tross for at konflikten har blitt dempet er det fortsatt tendenser til uro i området. Verken AQIM eller MUJAO/Al-Mourabitoun er fullstendig bekjempet, og de vil uansett være opptatt av å finne måter å skape problemer på. De vil hele tiden være på utkikk etter finansieringskilder og kidnappingsmål. Et eksempel er kidnappingen av fem hjelpearbeidere fra Røde Kors i Nord-Mali i februar 2014. MUJAO/Al-Mourabitoun påtok seg ansvaret for kidnappingen og viste med det at gruppen fortsatt utgjør en sikkerhetsutfordring i landet (Al-Jazeera 2014). Dette medfører at også hjelpearbeiderne fra Kirkens Nødhjelp er utsatt for risikoen for kidnappinger.